De drie zusters

August Snieders

bron
August Snieders, *De drie zusters*. Henri Bogaerts, 's-Hertogenbosch/Amsterdam 1870

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001drie01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

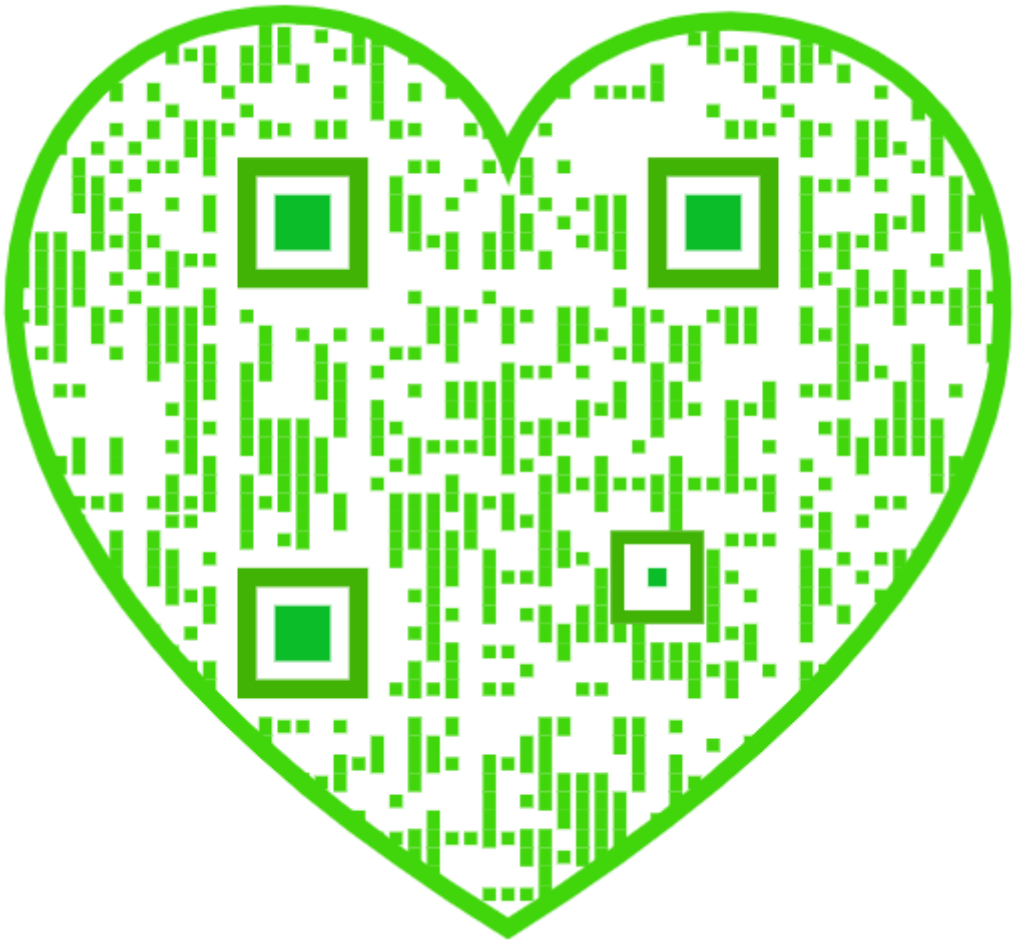

Hoofdstuk I.
Een bedorven kind.

- Laat dat arme dier toch met vrede, schei uit Angela, dat mag je niet doen.

- Ik wil spelen, ik wil mij vermaken. Vooruit! Castor, vooruit dan!

En het meisje gaf den cuden, mageren hond een schop in de lenden. Castor keek haar treurig aan en poogde te vergeefs te loopen of sneller te gaan, tegen den lichten last van het op zijn rug zittende kind was hij uiet bestand. Castor's voorkomen had niets prachtigs of ridderlijks meer dan zijn naam. Voorheen toen hij jeugdig, moedig en onverschrokken was had hij veld en bosch doorkruist; den schuwen haas had hij tot stand gebracht en het hart der patrijs van angst voor haar kroost doen kloppen, ja hij zou een wolf of een stekelvarken den kop geboden hebben; maar thans ging hij onder den last der jaren en vermoeienissen gebukt en rentenierde nu in de heerlijke omstreken van Tours op het terras van een dier oogverrukkende villa's van waar men een ruim gezicht heeft over het bekoorlijk panorama der Loire. Gewoonlijk stoorde hem niemand in die welverdiende rust, maar het was Angela in den zin gekomen Castor als rijpaard te bezigen om te zien welke figuur hij zou maken als hij haar op zijn rug

droeg: nu, wat Angela wilde, voerde zij ook uit; de dienstjaren van den patrijshond, zijne blindheid, zijn verval van krachten strekten hem geenszins tot verschooning, en nadat hij de grillen van het meisje verdragen had, moest hij tevens haar ongeduld verduren dat zich op niet heel zachte wijze openbaarde.

Er was bij Angela ook niets engelachtigs dan de naam, want haar fraai gelaat bood zelfs niets hemelsch aan; de gebiedende uitdrukking harer bruine oogen, haar kleine, boogvormige neus, haar trotsche mond, schetsten het evenbeeld niet dier geesten wier wezen zachtheid en goedheid ademt; Angela was een kwelgeest, een bedorven kind en volstrekt geen engel.

Nadat zij Castor op honderdvoudige wijze aangespoord had en door de traagheid van het dier, die een gevolg van de verlamming zijner krachten was, ongeduldig was geworden, drukte zij hare hakken op hardvochtige wijze tegen de lenden van Castor en klapte met de zweep om zijne ooren, een wapen, dat juist aan dwingelanden past. De hond ging er evenwel niet te sneller om, maar het geraas lokte hare beide oudere zusters, Germaine en Valentine aan het venster. Beiden zagen met medelijden de machtelooze pogingen van het dier en zijne groote treurigheid aan en begonnen hare zuster te bekijven; Angela keek hen aan, lachte er eens meê en zette haar onbarmhartig spel voort.

- Gij zijt eene echte deugniet zeide Valentine. Houd op!
- Als papa dat eens zag! voegde Germaine er bij.
- Wel nu! antwoordde het eigenzinnige kind,

papa zou knorren en mama zoude zeggen dat ik in 't geheel geen kwaad doe.

- Zult ge gehoorzamen...! riep Valentine terwijl zij de glazendeur opende die tot het terras toegang verleende.

Zij greep haar zusje vast en wilde ze wegbrengen, maar Angela bood weêrstand en klampte zich aan het haar van Castor vast, die op klagenden toon huilde; Valentine hield ook vol nam Angela op en bracht haar niettegenstaande haar woedend schreeuwen weg en sloot haar in een bakhuis op.

- O Heer! wat hebt ge gedaan Valentine zeide Germaine en wat zal mama zeggen?

- Doe open, doe open booze Valentine, ik ben bang! riep Angela op schellen toon, wil je wel eens open doen! Ik zal het tegen mama zeggen!...

Haar geschreeuw en gestampvoet werd door hare mama gehoord: en het oor der moeders luistert altijd naar dien kant waarnaar hun hart overhelt.

- Wat hebt ge Angela weêr gedaan? vroeg zij hare oudere dochters.

- Angela plaagde onzen ouden Castor, mama, en daarom heb ik haar opgenomen en opgesloten...

Mama! mama riep de schelle stem, ik ben bang; kom gauw.

Mevrouw Darboys liep naar het ovenhuis, opende het en Angela kwam er met rood geweende oogen en van gramschap gezwollen gelaat uit, terwijl er tranen aan hare wimpers parelden.

- Ik ben bang, herhaalde zij terwijl zij hare mama omhelsde.

- De kleine geit is banger dan zij, zeide Valentine heel zachtjes tegen hare zuster, terwijl zij haar een geitje van Thibet toonde, dat achter aan het ovenhuis vastgebonden was en dat klagende blaatte en verwilderd in het rond keek.

Dat heeft die ondeugende Valentine gedaan, zeide Angela toen hare moeder hare tranen onder kussen gedroogd had, zij kan nooit velen dat ik speel.

- Gij behandelt dit kind zeer onvriendelijk Valentine; gij kunt niet verdragen...

- Mama, zij deed den hond van papa kwaad, en ik meende al heel wel te doen met haar dat te beletten.

- Ge moet die zorg in 't vervolg maar aan mij overlaten, bovendien weet ik dat gij noch Germaine onze Angela lief hebt. Ik merk dat helaas! maar al te goed op.

- Lieve mama, onderbrak Germaine, terwijl zij zich verontschuldigen wilde, wij houden veel van Angela, maar...

- O! schei uit... dergelijke tooneelen hinderen mij vreeselijk... ga maar studeeren... en kom gij maar mijn lieve engel met mij naar binnen... ik zal je wat water met suiker geven hoor.

- Met oranjeschillen mama?

En Angela gaf in het voorbijgaan nog een schop aan Castor, die in de zon lag en weder tot zich zelf trachtte te komen.

- Zooals ge ziet, zeide Valentine aan hare zuster, blijft het hier altijd denzelfden gang gaan. O dat onderscheid maken!

- Je moet dat zoo euvel niet opnemen, mama houdt toch wel innerlijk veel van ons, antwoordde Germaine.

- Juist innerlijk, maar uiterlijk!

Hoofdstuk II.
De Bevoorrechten.

- Ik geloof, manlief, dat het een onontbeerlijke maatregel is, zeide mevrouw Darboys tot haar echtgenoot, die haar bekommerd aanzag, sedert geruimen tijd reeds merk ik dat het karakter onzer tweelingen ontaardt; zij voeden tegen hare jongere zuster een ongeloofelijken afkeer, zij vergeven dat kind niets en Valentine vooral niet.

- Zij is wel wat opvliegend maar toch zoo goed, viel de vader op toegevenden toon in de rede.

- O Heer! ik ken hare goede hoedanigheden en ik gevoel mij er waarlijk gelukkig over; maar ik wenschte dat haar eenigszins mannelijk karakter onder het juk van een regel boog en dat zij met andere kinderen leerde omgaan.

- Maar mij dunkt dat zij heel goed met Germaine omgaat.

- Tweelingen! dat is ook geen wonder! die zouden niet anders kunnen leven. Mijne opmerkingen gelden de verstandhouding van onze tweelingen tot Angela.

- O meent gij dat! zuchtte mijnheer Darboys.

- Zij voeden tegen dat kind een geheimen afkeer die hoe langer hoe erger worden zal als men dien niet tegengaat.

- En hoe Wilt ge dien tegengaan?

- Zoo als ik u gezegd heb; door van stonde af aan Germaine en Valentine op eene kostschool te doen. Het pensionaat du Sacré-Coeur(1) van Marmontier ligt niet ver van hier!

- Maar dan zijn ze niet meer onder het ouderlijke dak.

- 't Is evenwel een gesticht alwaar een moederlijk toezicht heerscht; wij zullen geheel gerust over onze dochters kunnen wezen, zij zullen daar goed en gelukkig zijn.

- Zoo als ge weet was het mijn plan niemand onzer kinderen onder eene vreemde leiding te stellen.

- Dat betwist ik niet; maar aan het onmogelijke is niemand gebonden en ik verklaar dat het mij onmogelijk is onze tweelingen een behoorlijke opvoeding te geven.

- Suzanna, zeide mijnheer Darboys ernstig, hebt gij wel goed over de oorzaken nagedacht aan welke die beweerde onmogelijkheid haar ontstaan te danken heeft?

- Wat bedoelt ge daarmede?

- Omdat gij u niet met de opvoeding onzer tweelingen wilt belasten, die evenwel een goede en edelaardige inborst hebben, niet omdat zij een afkeer voór Angela koesteren, maar omdat gij zelve dat kind uitermate lief hebt en het al te in 't oog loopend tegenover hare zusters in bescherming neemt.

- Daar komt ge nu weêr met uwe denkbeelden voor den dag, zeide mevrouw Darboys luimig.

(1) Heilig hart.

- 't Is in allen gevalle toch geen nieuw denkbeeld; heb ik u niet reeds gezegd dat toen Angela nog heel jong was, gij haar op eene overdrevene en onredelijke wijze bemindet en dat gij aan die liefde uwe andere kinderen ten offer bracht?

- Dus ben ik dan eene slechte moeder?

- God beware mij zulks te denken maar...

- Maar? ga maar voort.

- Maar uwe slecht gegronde voorkeur maakt u onbillijk.

- Angela is zoo jeudig!

- Zij is al acht jaar.

- Zij is zoo lieftallig!

- Valentine en Germaine kunnen door haar geenszins in de schaduw gesteld worden, zij zijn zonder eene schuldige toegevendheid opgevoed en zij zijn hartelijker en onbaatzuchtiger van aard dan het uw beschermeling ooit worden zal.

- Gij zult mij toch moeten toegeven Auguste dat, als ik al eenigszins met voorliefde behebt ben, gij daar ook niet geheel van vrij te pleiten zijt; gij merkt den splinter op, maar den balk ziet gij niet.

- Ik moet u zeggen dat ik mijne dochters recht laat wedervaren; Germaine is een toonbeeld van zachtheid, zij heeft een teeder minnend en edel hart; Valentine is, ik kan dat niet ontkennen, eenigszins opvliegend, maar heeft overigens eene zeer edelmoedige inborst.

- Wel, wel hoe vijzelt ge dat alles niet op! en ik zou niet mogen zeggen dat mijne goede Angela lieftallig en bekoorlijk is?...

- Ja, lieftallig voor u alleen en bekoorlijk als zij gaarne een of ander hebben wil; 't is een zelfzuchtig, een zeer zelfzuchtig meisje, maar wie is daar de schuld van?

- Ik, niet waar?..

Bij die woorden begon mevrouw Darboys, die door die twistrede overspannen was, te weenen. Haar echtgenoot was, zoo als meest alle mannen, tegen geene tranen bestand: dat was het onwederlegbare bewijs waarvoor alle verzet wijken moest.

- Luister eens, Suzanna, zeide hij, daar gij er dan zoo op gesteld zijt en de opvoeding in een gesticht ook hare lichtzijde heeft, zoo zullen wij onze tweelingen naar Sacré-Coeur zenden maar ik hoop dat ook Angela spoedig naar dat pensionaat gezonden zal worden.

- O! man lief, Angela is zoo teêr van gestel, men moet een onverpoosd toezicht over haar houden.

Mijnheer Darboys schudde het hoofd.

- Ik zal niet ontkennen dat zij teêr van gestel is zeide hij, maar 't is mij onverdragelijk dat gulzigheid haar levensregel is: een goede soep, groenten, gebraden vleesch in den refter zouden vrij wat gezonder voor haar wezen dan al dat suikergoed en die vruchten en als zij om zes ure opstond en om negen ure naar bed ging dan zoude zij spoedig er zoo frisch uitzien als haar leeftijd dat medebrengt.

- Man lief...

- Kom aan, laat ons een verdrag sluiten; zij zal later gaan, wanneer zij twaalf jaar oud zal wezen een leeftijd welken hare zusters thans bereikt hebben.

- Dat is toch al vier jaar gewonnen dacht mevrouw

Darboys. Ja, man lief antwoorde zij in dien tusschentijd kan hare gezondheid merkelijke verbetering ondergaan... en bovendien kunnen we daar altijd nog weleens verder over spreken.... dat is dus eene afgedane zaak: over acht dagen is de vacantietijd te Marmontier verstreken.

- Ja, zeide mijnheer Darboys op een toon als of zijne toegevendheid hem berouwde, onze kinderen zullen ons verlaten, dat is eenmaal bepaald, en wellicht strekt zulks tot haar geluk, want zijn ze hier gelukkig? Dat vraag ik mij wel eens af.

- Eilieve ik ben toch geen stiefmoeder en gij vergoodt ze!

- Ik houd veel van hen en ook van Angela, schoon ik hare gebreken zie, maar de aard mijner betrekking ontrukt mij dikwerf aan mijn gezin en in dien tusschentijd lijden mijne kinderen wellicht!

- Gij zijt onbegrijpelijk! Gij acht mij dus in staat uwe dochters kwaad te doen?

- Vrijwillig niet, stoffelijker wijze evenmin; maar elk oogenblik geeft gij blijken eener onrechtvaardige voorliefde en dat moet voor haar hart eene groote kwelling zijn.

Mevrouw Darboys antwoordde daar niet op en na een oogenblik gezwegen te hebben, ging haar man voort:

- Ik zal onze dochters het door ons genomen besluit mededeelen; zorg gij intusschen voor hun uitzet, beste, en herinner u dat Angela ook eens naar het pensionaat moet gaan.

Hij ging heen; en mevrouw Darboys bleef peinzend zitten. Zij moest zich zelve bekennen dat de verwijten

van haar echtgenoot gegrond waren en zij poogde zich in hare eigen oogen te verontschuldigen. Om zoo te zeggen is er in ons gemoed eene vierschaar gespannen; het geweten is gelijktijdig rechter en beschuldiger; maar de neigingen en hartstochten zijn geslepen advocaten en menigwerf onderdrukt hunne stem, de stem der waarheid. Helaas! een groot tal onzer ziet eerst aan het einde der levensbaan en bij de onverbiddelijke helderheid des geestes welke de naderende eeuwigheid voorafgaat, dat de rechter gelijk had en dat de advocaat slechts een drogredenaar was?

Mevrouw Darboys zeide bij haar zelve:

- Ik houd niet meer van Angela dan van mijne tweelingen, maar daar zij nog zoo klein, zoo zwak en zoo aanvallig is heeft zij eene teedere verpleging noodig; zij heeft mijne zorg noodig en zij kan die niet missen; Germaine en Valentine zijn, God lof, tot de jaren van onderscheid gekomen! en is het ook bovendien verboden zich een weinig door schoonheid te laten verleiden? Angela zal tot eene volmaakte schoonheid opgroeien; thans is zij reeds ongemeen aanvallig en nooit hebben mijne tweelingen dien kleinen trots aan mijne ijdelheid verschaft waar alle moeders zoo op gesteld zijn... Angela zal bij mij blijven en ik hoop dat haar vader in dat tijdsverloop van vier jaren meer aan haar gehecht zal worden en dat hij die goede kleine niet naar het klooster zal zenden.

Terwijl zij zoo aan het mijmeren was, kwam Angela binnen gestormd en sprong op haar schoot. Zij had geloopen; een zacht rood kleurde hare jeugdige wangjes; haar lange vlechten hingen los om haar

hoofd, maar zij had in den tuin bloemen geplukt en haar hoofd daarmede getooid; zoo zag zij er onschuldig en bekoorlijk uit als een engel en toen hare moeder haar aanvallig gelaat zag en dien voor haar streelenden oogslag, terwijl zij hare kinderlijke armpjes om haren hals sloeg toen welde er een stroom van zalig liefdegevoel in het hart der moeder op; zij liefkoosde het kind op haar gemak, daar zij *hem* niet zag die haar dikwijls de reden dier streelingen afvroeg en zij fluisterde Angela duizenden liefdewoorden toe even als toen zij nog aan hare wieg zat.

- Papa is toch niet boos om Castor? vroeg het meisje.

- Neen, engellief, neen; wie zou boos op u kunnen zijn?

- Dat is goed, hij zal mij iets moois meêbrengen als hij naar Tours gaat, dat zult gij papa vragen, niet waar mama?.....

Hoofdstuk III.
Het Klooster.

- Dat is niet verstandig van u, beste Valentine, zeide Germaine terwijl zij de hand harer zuster drukte. Men zendt ons immers toch niet naar de tegenvoeters.

- Dat is zoo, maar hoe ik mij zelve ook tot vrede poog te brengen, zoo sterf ik toch bijna van verdriet dat ik ons huis moet verlaten. Nooit, nooit heb ik gedacht dat zulks gebeuren zou. Ik ben aan alles wat mij omringt zoo gehecht.

Terwijl Valentine dit zeide, wierp zij een betraanden blik rondom zich. Het landschap was oogverrukkend en het was zeer natuurlijk dat het verlaten van dat oord eene treurige gemoedsstemming moest te weeg brengen. Van het terras van het kasteel de la Richardière (want zoo als men weet hebben de kasteelen in de omstreken van Tours allen een naam) had men zelfs een gezicht op de statige torens van Saint-Gatien en ter linkerzijde kon men de vuurbaak van Roche-Corbon zien, die eene reusachtige schaduw op de nabijliggende heuvelen wierp; vlak tegenover het terras stroomde kalm de schoone en bedriegelijke Loire en op de haar omzoomende, rotsachtige heuvelen zag men een heerlijken wijngaardteelt. De amber- en amethistkleurige trossen vielen onder het snoeimes en tusschen de wijnbergen zag men aan de deur der in de rots uitgehouwen huizen vrouwen zitten, die zich met borduren bezig hielden, zooals zulks in de omstreken van Tours het gebruik is, waar alles aangenaam en gemakkelijk is zooals de luchtstreek, de levenswijze en de arbeid zelve. Op een verren afstand zag men door den lichtenden dampkring van den namiddag heen, als men de grille wendingen van den stroom volgde eene menigte bij elkander staande boomen die een toren en een groot gebouw als omsluierden; dat gebouw nu was de ouderwetsche abdij van Marmontier, het eerste klooster der Galliërs, waar alles nog aan den H. Martinus herinnerde, die door Frankrijks eerste koningen zoo hoog geschat werd; heden ten dage behoort het den zusters van Sacré-Coeur toe en telkenmale als Valentine's oog op dat gedeelte van het landschap viel, dan wendde zij haar blik ongeduldig en spijtig af.

- Wij zullen van verre het ouderlijke huis kunnen zien, zeide haar Germaine om ze te troosten. Ik gevoel dat ik tevreden zal zijn als ik de kruin onze hooge populieren zal kunnen zien.

- Dat is zoo, maar zie, ik zou niet zoo treurig zijn ons huis te moeten verlaten als men er ons niet uit verdreef.

- Ik vind dat woord wat hard.

- Is het niet rechtvaardig? had men niet goed gevonden ons alle drie in het ouderlijke huis op te leiden; en heeft onze opvoeding tot nu toe iets te wenschen overgelaten? zijn wij minder onderwezen dan andere meisjes van onze jaren?

- Wij zijn niet in de gelegenheid geweest eene vergelijking te kunnen maken, zeide Germaine lieftallig

- Wees nu eens niet achterhoudend, maar openhartig; heeft mama ons niet om der wille van Angela uit het huis zoeken te werkén? Papa laat, zoo als ik zeer goed begrepen heb, ons vertrekken, omdat hij vreest dat wij hier niet gelukkig zijn; hij geeft toe die goede papa, schoon hij toch zeer veel van ons houdt.

- En mama insgelijks. Angela oefent eene soort van tooverkracht op haar uit en bovendien kan men meisjes van onze jaren, die reeds in ons dertiende zijn niet meer liefkozen, streelen en bederven zoo als een kind dat zoo oud is als Angela.

- Ik bewonder u; gij rechtvaardigt steeds eene niet te rechtvaardigen wijze van handelen. Bovendien wat ik mij herinner, dagteekent niet van lange jaren geleden; de tijd dat wij acht jaar waren is nog niet ver af, en gij zult moeten toestemmen, dat wij toen door

mama noch gevleid noch gestreeld werden. Ik vraag slechts van u dat gij mij dat zult toegeven.

- Ge moet me het mes nu niet op de keel zetten of het vuur niet aan de voeten leggen, zooals papa zegt, of gij zult mij noodzaken u iets in vertrouwen mede te deelen.

- Zeg op dan!

- Nu op den dag onzer eerste H. Communie, die ook nog niet lang voorbij is, heb ik den goeden God beloofd niet meer naijverig op Angela te wezen...

- Gij waart het dus! gij vondt dus dat er redenen toe bestonden?

- Plaag mij niet; ik heb beloofd onze kleine Angela lief te hebben en mama altijd te eerbiedigen. Maak niet dat ik aan mijne belofte ontrouw worde, Valentine, bedenk dat ik ze gedaan heb, toen die goede God in mijn hart nedergedaald was.

- En hebt gij voor mij niets beloofd, zeide Valentine terwijl er een glimlach om hare lippen speelde?

- Is het dan noodig dat ik beloven moet u te beminnen? antwoordde Germaine, terwijl zij het hoofd harer zuster met beide handen vastgreep en een kus op haar voorhoofd drukte.

- Kom aan! men scheidt ons toch niet, dat is nog al een troost zeide Valentine. Ik zou er van sterven als ik mijne zuster moest verlaten!

- Houd u maar goed, wij scheiden nimmer van elkander en gij zult zien dat Marmontier u nog al bevallen zal; daar vertrouw ik vast op.

Op dat oogenblik hoorde men de schelle stem van Angela die met de kamenier aan het twisten was.

- Wij zullen toch in allen gevalle vrede genieten, zeide Valentine, en lieve gezellinnen hebben en wij zullen die tooneelen niet behoeven bij te wonen waarmede Angela ons elk oogenblik verdriet aandoet.

Germaine trachte hare zuster, wier opvliegende inborst telkens in gisting geraakte op het zien van dergelijke onrechtvaardigheden, door opgeruimde woorden tot bedaren te brengen. Schoon het haar ook speet het ouderlijke huis te moeten vaarwel zeggen en vooral haar vader die zoo goed en zoo minzaam voor haar was, zoo begreep zij desniettemin dat het verblijf in het ouderlijke huis aan hare gevoelens van liefde en eerbied konde schaden welke zij onschendbaar voor hare moeder wilde bewaren en zij verheugde zich in het vooruitzicht, van eenige jaren in een vreedzaam en godsdienstig gesticht te vertoeven, onder een gelijkmatig en zacht bestuur.

- Wij zullen er beter vandaan komen, zeide zij tot zich zelve. Desanderendaags kwamen beide zusters te Marmontier aan. Germaine vond alles zooals zij het zich had voorgesteld. Valentine ontmoette er niets van hetgeen waarvoor zij beducht was geweest. De kalmte van dat schoon verblijf, de aanminnige zachtaardigheid der zusters, het godsdienstwekkende uiterlijk dier kapel, de niet jaloersche wedijver welke in de klassen heerschte, het aangename en vrolijke der uitspanningen, alles beviel aan de minnende ziel van Germaine en stortte een aangenamen vrede in het hart van Valentine en toen haar papa den eersten Donderdag na hare opname in het gesticht haar een bezoek bracht, zeiden zij hem, terwijl zij hem omhelsden.

- Wij zijn tevreden, wij zijn gelukkig.

En beiden schreven een hartelijken brief aan hunne mama welks slot uit eenige vroolijke en streelende regelen aan Angela gericht, bestond.

Hoofdstuk IV.
Eene kleine opoffering.

Het jaar spoedde voorbij want niets voert den tijd zoo snel voort als regelmaat. Hoe zou men de dagen kunnen opsommen wanneer zij elkander gelijken als korrels van den zandlooper. Tusschen de beide *Angelussen*, tusschen dien van den morgen en tusschen dien van den avondstond, tusschen dien, welke op het oogenblik klepte waarop de leeuwerik zich jubelend in de lucht verhief en dien welks zilverklank ter zelfder tijd weêrgalmde als het geblaat der huiswaarts keerende kudden, tusschen die teekenen van ontwaken en ter rust gaan, werden al de uren te Marmontier door een regelmatigen terugkeer van studiën en ontspanningen ingenomen; zij werden beurtelings door arbeid en gebed afgewisseld en verjoegen de verveling, die onafscheidbare gezellin van hen die een werkeloos en traag leven leiden. Dat ondervonden Germaine en Valentine; laatstgenoemde begon echter zoodra de lange zomerdagen aankwamen, volgens de gewoonte der pensionnairen, elken vervlogen dag op de kolommen van den almanak te teekenen en uit te rekenen hoevelen er haar nog van de vacantie scheidden; Augustus scheen haar toe geen einde te willen nemen en nooit had zij met zooveel vreugde de eerste teekenen opgemerkt die het

herftsaisoen aankondigden. De gewenschte dag brak eindelijk aan; de leerlingen zeiden elkander vaarwel; aan haar die Marmontier voor goed verlieten zeide men echter een langer en hartelijker vaarwel; tegen haar klonk het:

- Wij zullen elkander wellicht in de eerste tien jaren niet terug zien.

Anderen wenschte men een vroolijk *tot wederzien*, want na verloop van eenige weken zou men wederom bij elkander wezen; de religieusen omhelsden, gaven aanbevelingen, ontvingen beloften en te midden van al die drukte zeide men aan Valentine en Germaine dat haar vader haar wachtte. Hij omhelsde ze op zijne gewone hartelijke wijze.

- En waar is mama? zeiden zij dadelijk.

- Zij wacht u met veel ongeduld, meisjes; maar zooals gij weet vermoeit haar het rijden en daarom is zij u niet mede komen halen. Op weg nu!

- O wat is het thans een prettige tijd! riep Valentine, terwijl zij luchtig in de cabriolet steeg.

De weg kwam haar aangenaam voor; bij eene draaiing van denzelven zagen zij de vuurbaak van Roche-Corbon en aan deszelfs voet het hun welbekende huis welks witheid sierlijk bij het de groen der omgeving afstak.

- Nu ben je 't huis, meisjes, zeide haar papa terwijl hij haar glimlachend aanzag. Hoort ge onzen ouden Castor niet, die zich inspant om te blaffen alsof hij u met feestmuziek wilde verwelkomen.

- Mijn hart klopt, zeide Germaine terwijl zij met haar hoofd op den schouder van mijnheer Darboys rustte. Hoe aangenaam is mij toch onze tehuiskomst!

- Wat ware het goed geweest dat wij het nooit verlaten hadden riep Valentine onbezonnen.

- Wel zusje als wij het ouderlijke huis niet verlaten hadden, dan zouden wij nu zoo tevreden niet geweest zijn.

Haar papa hoorde die woorden met een gevoel van droefheid aan, maar hij liet daar niets van doorschemeren en spoorde het paard aan dat eenige oogenblikken daarna als in zegepraal den voorhof van het kasteel de la Richardière opdraafde. Mevrouw Darboys wachtte vader en dochters op de stoep af; zij ontving haar op hartelijke wijze, want zij had hare tweelingen lief, schoon zij een ander meer beminde; zij bewaarde voor een derde de overmaat van het moederlijk liefdegevoel. Met genoegen zag zij de blijdschap der tweelingen, zij merkte met vreugde hare vorderingen in beschaving en kunde op; evenwel verrieden hare houding en oogen eene geheime gedachte en toen mijnheer Darboys nadat men een kwartier in het salon geweest was, zeide:

- Men moet het valies der meisjes naar boven brengen en ze van hare hoeden ontlasten, toen zeide zijne vrouw haastig.

- Gij zult in de roode kamer logeeren meisjes, zij is voor u in gereedheid gebracht.

- Hebben wij onze kamer niet meer? vroeg Valentine levendig.

- Neen... Angela is ziek geweest, de geneesheer heeft bevolen ze van kamer te doen veranderen... Zij heeft uwe voormalige kamer ik kan ze haar niet laten ontruimen, want zij is er te veel aan gehecht.

- Dat is heel goed, beste mama, zeide Germaine bedaard terwijl zij Valentine veelbeteekenend aanzag en met haar blik smeekte te zwijgen; welke kamer gij

ons ook geeft mama overal zullen wij naar ons genoegen wezen.

Mijnheer Darboys had zich in eene ontevredene stemming verwijderd maar toen hij zijne dochters terug zag, verrastte haar tevreden uitzicht hem zeer. Desniettemin hadden zij een groot offer gebracht; zij waren sterk aan de fraaie kamer gehecht welke zij gedurende vijf jaren bewoond hadden, waaraan duizenden herinneringen van onderlinge vriendschap, gemeenschappelijke spelen en studiën verbonden waren; zij hadden steeds met genoegen uit hare raam op een grooten afstand de kristalheldere Loïre met hare geheimzinnige bochten kunnen volgen, meermalen hadden zij in de slaapzaal van Marmontier, te midden dier jeugdige meisjes die haar vreemd waren, aan hare kamer gedacht, aan dat geliefkoosde en vreedzame verblijf, waar zij altijd vereenigd leefden en die zij in volle eigendom bezaten. Thans was dat eigendom in andere handen overgegaan; Angela had nu het genot van het roerend en onroerend goed. Vroeger zoude Valentine zich daar zeer over geërgerd getoond en zoude Germaine wellicht eenige tranen gestort hebben, maar hunne rede was door godsdienstige onderwijzingen verlicht, hun karakter door eene zachte en wijze tucht gevormd en geen van beiden wenschte dat haar terugkeer in het ouderlijke huis aanleiding tot onaangenaamheden zoude geven.

Toen zij echter in de *roode kamer* kwamen zuchtte Valentine en zeide:

- Waar is nu ons heerlijk uitzicht gebleven; men ziet hier niets dan kuikens en duiven en dat is zoo

fraai niet. Wat is Angela toch eene overweldigster. Kom aan, maken wij er ons maar niet moede over, zoolang men ons in dezelfde kamer logeert, dan moet het ons ook geene bekommering wekken, of er die kamer groen of rood uitziet. Ik gevoel mij altijd wel Valentine als gij maar bij mij zijt.

- En ik kan u insgelijks niet missen want indien mijn wijze Mentor mij zoo even niet aangekeken had, dan geloof ik dat mama over mij niet tevreden zou geweest zijn.

- Trachten wij die goede moeder genoegen te geven Valentine.

Zij werden in haar gesprek door Angela onderbroken, die als een stormwind binnen kwam geloopen, hare zusters om den hals vloog, ze toen van top tot teen bekeek en uitriep:

- Draagt gij zwarte kleêren? Foei! wat staat dat leelijk!

- Dat is de uniform. Over drie jaren zult gij die wel ook dragen.

- Ik wil mij niet met zulk eene leelijke jurk en groote pelerine kleeden.

- Dat zult ge eens zien!

- Neen dat zult *gij* zien.

- Toe, Angela, wees dan eens een beetje engelachtig, maak u niet boos, zeide Germaine terwijl zij haar over voorhoofd en haar streek.

- Ik zal mij niet boos maken, indien ge mij uw valies laat zien.

- Dat moogt gij zien, zeide Valentine, maar er s niets bezienswaardigs in zooals: de grammaire, de

bijbelsche geschiedenis, ons borduurwerk, onze naalden een tal van andere dingen waarmede Angela toch niets te stellen wil hebben.

- Dat is mij om 't even.

Beide meisjes begonnen hun goed in de lade en in de kasten te leggen. Angela keek naar alles, raakte alles aan en onderzocht alles.

- Wat is dat, zeide zij, terwijl zij een violetkleurig lint nam.

- Dat is het lint en de medaille der heilige Engelen onze beschermsters. Kijk eens hoe schoon u dat zal staan.

Angela wierp het lint weg hetwelk Germaine al lachende om haren hals had gehangen.

- En dat? zeide zij terwijl zij op een nog al lijvig pakje wees, dat met veel zorg ingepakt en met koord omwonden was.

- Daar moogt ge niet aankomen, Angela.

- Dat is dus een geheim?

- Ja, beste, een groot geheim.

- O, ik zal het wel weten te ontdekken! ik zal het eerst aan mama vragen.

- Daar moet ge maar dadelijk werk van maken, zeide Valentine al lachende. Ook wij gaan naar haar toe.

En beide zusters brachten het pakket bij mevrouw Darboys wie zij iets influisterden.

Zij glimlachte en plaatste het geheimzinnig voorwerp op de hoogste plank eener kast. Angela werd met inhoud of strekking niet bekend gemaakt en ging pruilende en te leur gesteld heen.

't Was werkelijk een onschuldig geheim dat tusschen

Germaine en Valentine opgemaakt was; des anderen daags, de eerste dag der vacantie, was tevens het naamfeest haars vaders, de feestdag van den H. Augustinus en zij hadden samen een werk verricht, waarbij, zoo als naar gewoonte, hand en hart hadden saâmgewerkt. Valentine had het fluweel voor den buvard geborduurd en Germaine had twee gezichten van Marmontier met waterverw geschilderd, welke het klooster en de grot St. Martin voorstelden, en die in het deksel gevat waren; dit geschenk van het zusterpaar moest den huisvader tot eene herinnering aan zijne dochters dienen.

Des anderen daags, vóór het ontbijt, gingen zij in den tuin, plukten eene menigte bloemen welke zij op eene kunstmatige en bevallige wijze in een eigenaardig korfje rangschikten.

- Wij zullen den buvard midden onder deze menigte rozen en reseda's zetten; Angela moet dan het korfje geven, hetgeen mama bevallen zal en waardoor papa verrast zal wezen.

- En *bevallen* zal dat papa ook, vooral als Angela goed hare rol speelt, zeide Germaine. Kom, wij zullen ze gauw gaan halen en haar zeggen hoe zij dat doen moet.

Zij gingen naar mevrouw Darboys toe; Angela was er niet; men was bezig met haar aan te kleeden eene ceremonie, welke hare grillen tamelijk rekten. Mevrouw Darboys juichte het plan, waarin haar lieveling uitmunten, schitteren moest toe en zeide tot hare tweelingen.

- Neemt den buvard, brengt uw korfje in orde en ik zal Angela zeggen hoe zij zich gedragen moet.... Als zij wil dan is zij heel aardig.

Germaine ging op hare teenen staan, nam het pakje maar Valentine riep dadelijk!

- O Heer! men is er aan geweest! alles is bedorven!

- Mijn arme buvard zeide Germaine zonder haar verdriet te kunnen verkroppen.

Het pakje was uit zijn verband gerukt, de omslag verscheurd en de buvard, die zeker op onhandige wijze aangevat was, was geheel en al bedorven. Het glas dat over de waterverwteekeningen was gemaakt, was verbrijzeld, het slot verdraaid en het fluweel en de gewaterde, zijden stof vuil en onzindelijk gemaakt; mevrouw Darboys zag dat ontsteld aan en scheen een geheim voorgevoel te hebben wie zulk eene laakbare daad bedreven had.

- Wie heeft dat nu gedaan? zeide Germaine.

- Wel Angela, zeide Valentine opgewonden; denk maar eens aan hare nieuwsgierigheid en aan hare bedreigingen, Angela en niemand anders, heeft het gedaan; en zie, hier hebt ge er de proef van.

Zij toonde een stuk van den zijden voorschoot van het meisje dat aan het koper beslag van het kistje was blijven hangen en op het geborduurde fluweel zag men de indrukken van een paar kleine vingers die daarop eene zwarte vlek achtergelaten hadden.

Angela at gisteren avond moerbeziën, ging Valentine voort. Ondeugend kind, wij zouden zooveel vreugde gesmaakt hebben door papa met deze kleine herinnering te verrassen.

- Germaine zeide niets: zij keek hare moeder aan. Deze sprak geen woord en verkeerde in eene treurige stemming; de misslagen van het bevoorrechte kind, de

noodzakelijkheid van haar voor die misslagen te straffen het gevoel der onrechtvaardigheden waaraan eene uitsluitende en hartstochtelijke liefde plichtig was, al die gedachten beknelden haar hart en veroorzaakten haar een verdriet dat in andere huisgezinnen niet door zulk eene nietige gebeurtenis zoude te weeg gebracht zijn.

- Maar papa zal het weten, zoo ging Valentine voort, en zij zal papa rekenschap van hare nieuwsgierigheid moeten geven.

- Neen, neen! riep Germaine in haast, laat ons dien feestdag door niets bedroeven en Angela niet bekijven!

- Gij gekscheert!

- Ik verzoek u zulks als eene gunst, zeide Germaine stil! Nooit had Germaine iets te vergeefs verzocht; zij kon zeggen even als de dochter van den tiran van Athene aan hare zuster: - *Gij die mij nooit iets geweigerd hebt!* - Ook ditmaal zegevierde zij nog na eene kleine woordenwisseling; Valentine haalde even hare schouders op en zeide: - Angela zal de honneurs van den dag waarnemen.

- Zoo bevalt het mij zeide Germaine al lachende; zij zal het korfje aanbieden, mama zal haar fraaien inktkoker van jaspissteen ten geschenke geven en wij...

- Ja, wij?

- Welnu! wij zullen het tweestemmig nachtlied zingen welken papa nog niet gehoord heeft.

- Dat is goed; gij hebt uitmuntende gedachten. Mevrouw Darboys kon er geen weêrstand aan bieden.

- Gij zijt beide goede en lieve meisjes zeide zij, haar omhelzende, ik bedank u voor Angela en ik beloof u dat ik haar eens goed onder handen zal nemen.

- Gij hebt nogmaals gelijk, zeide Valentine aan hare zuster, terwijl zij heen ging, maar weet ge wel dat het somtijds vervelend is zoo verstandig te zijn?

- Het korfje voldeed ongemeen goed en de nachtzang niet minder. Angela zat op haars vaders knie en de tweelingen naast hem; men smaakte nu in het gezin eene mengeling van vrede en stille vreugde; mevrouw Darboys ondervond er den invloed van.

- Beste vriend, zeide zij, uwe dochters hadden u eene fraaie gedachtenis bereid, maar zij heeft eene kleine averij ondergaan, welke gelukkiger wijze binnen weinige dagen hersteld kan worden. Angela kleurde en zeide niets; beide zusters waren voldaan en men sprak over het voorval niet meer.

Hoofdstuk V.
Rouw.

De vacantie-dagen vlogen even als alle andere menschelijke zaken met hun lief en leed, met hunne vreugde en hunne verveling voorbij.

Germaine en Valentine gingen weder naar Marmontier en niet zonder aangenaanm gevoel zagen zij dat vreedzame gesticht weêr dat hun wel geen groot geluk voorspeld had, maar waar zij toch ook geene teleurstelling ondervonden hadden. Te midden hare zoo dierbare familie vonden zij echter dat haar iets ontbrak: *luide voor haar gevoelen uit te komen en elkander een woord in vertrouwen te kunnen toespreken;* voor haar scheen hare mama dikwijls eene gedwongene

houding aan te nemen en haar papa toonde zich dikwerf kommervol en gaf wel eens teekenen van afkeuring; elk oogenblik konden zij vreezen, tusschen twee haar dierbare wegens een dier bittere en droevige twisten te ontsteken, welke steeds een blijvenden indruk maken en zij vreesden zoowel de hartstochtelijkheid van den eenen kant als de koelheid van den anderen kant. Met het oog daarop, kwam Marmontier haar als een rustig toevluchtsoord voor; daar herinnerden zij zich met genoegen de teederheid haar vaders en zagen hare moeder in het gunstigste daglicht. Angela kwam haar zelfs voor met hare kinderlijke bevalligheid getooid te zijn, de schaduwzijde van het familieleven geraakte door den afstand geheel op den achtergrond en de zachte regelmaat van het klooster deed de dagen andermaal voorbijgaan als het water, dat zonder in zijn stroom gestremd te worden, ongehinderd voortvloeit. Dit jaar en het volgende jaar gingen spoedig voorbij. De vacantie bracht haar weder in het vaderlijk huis terug; altijd kwamen zij er met vreugde naar toe; en zij merkten er hetzelfde lijden in op telkens in een hoogeren graad. Het bevoorrechten hare mama nam toe, de alleenheerschappij, het alvermogen van Angela groeide steeds aan en mijnheer Darboys scheen koeler tegen zijne vrouw en minder toegevend voor zijne jongere dochter en hartelijker en vertrouwelijker jegens zijne tweelingen te worden.

- Wij zullen op reis gaan, zeide hij haar, wij zullen de Pyreneën eens bezoeken; ik moet de baden gebruiken en zoodra gij niet meer op de kostschool zult wezen, zullen we de bergen overtrekken en eens een kijkje in Spanje nemen.

- Helaas! zeide Germaine en mama dan, wil hij ons dan van haar scheiden? Zal onze terugkomst dan verdeeldheid in de familie te weeg brengen. Is het dan onmogelijk dat zij ons alle drie evenzeer beminnen en dat wij hen alle drie even lief hebben.

De toekomst joeg haar vrees aan, zij had elken voorbijsnellenden dag in zijne vaart willen stuiten, die haar tot dien tijd van genoegen en vreugde terugvoerde, waarnaar hare gezellinnen zoozeer haakten. Zij duchtte hetgeen zij onder den sluier van den naastbijzijnden gezichteinder meende te zien; maar hoeveel meer grond om te beven bestaat er niet voor hetgeen men niet weet!

De winter, die in de omstreken van Tours niet zeer streng is, spoedde ten einde; Valentine en Germaine hadden hem zacht en kortstondig gevonden; de studiën werden voor haar hoe langer hoe aantrekkelijker, de arbeid viel haar niet zwaar; haar denkvermogen werd hoe langer hoe meer ontwikkeld en de dagen schenen te snel te verloopen, om dien dorst naar kennis, welke in elke les een prikkel vond, te lesschen. Zij waren thans in den bloei der jeugd; waarin de kindsheid voorbij is, het oordeel zich vormt, het geheugen zich verrijkt, het verstand zich alle wetenschappen poogt eigen te maken, alle talent tracht te verwerven even als de bij die den honig in alle bloemen zoekt, in dat oogenblik eindelijk waarin het hart het vuur begint te ontwaren dat het in zich besluit en dat het om zich verspreidt.

Dat is het schoonste tijdperk des levens, de lente

van het jaar, het morgenrood van den dag; maar de lente heeft hare gure regenbuien, de dageraad zijne stormvlagen en de jeugd hare smarten.

Sedert eenige dagen schenen de zusters in onrust te verkeeren en dikwijls kwamen zij bij de hoogste kloosterramen bijeen als om den gezichteinder te raadplegen; een zonderling droevige tint lag er over het kloostergebouw verspreid en men begon elkander toe te fluisteren:

- De Loire begint aan den kant van Blois te wassen.

Een schrikwekkend woord, dat geene opheldering of omschrijving noodig had; en leerlingen en meesteressen volgden met angstigen blik den gezwollen stroom die zijne watermassa tot bijna over zijne boorden voortstuwde. Het klooster was niet bedreigd en niettemin was haar hart beducht bij het aanschouwen der niet te berekenen kracht der natuur. Germaine en Valentine beefden voor de afwezigen; zij begaven zich meermalen naar de kapel en stierden er hare gebeden; zij ontvingen ten laatste een brief van hare mama die haar berichtte dat alles te Richardière rustig was.

‘Maakt u niet over papa ongerust, beste meisjes, zoo vervolgde de brief, zijne betrekking heeft hem naar Montrichard geroepen, maar heden morgen heb ik een breedvoerigen brief van hem ontvangen, deze meldde dat hij in zeer gewenschten toestand verkeerde en dat de Loire begon te vallen. Angela omhelst u en zij verzoekt mij u te schrijven dat zij zeer goed hare catechis. mus kent en dat gij er haar uit kunt vragen wat gij

verkiest. Ook hoop ik dat zij tot het doen harer eerste H. Communie zal worden toegelaten. Vaartwel, beste meisjes, uw vader zal u schrijven zoodra hij terug zal komen.'

Die brief nam de onrust weg die de tweelingen gekweld had; diegenen die zij beminden waren in veiligheid, de lucht kreeg een minder onrustbarend uitzicht en zij zetten hare gewone levenswijze voort. Drie dagen nadat zij dien brief ontvangen hadden riep men haar naar de spreekkamer. Het ongewone van uur en dag wekte hare bevreemding en terwijl zij naar de spreekkamer gingen, zeiden zij tot elkander:

- Wat zou dat zijn? Wie zou er naar ons vragen?

- Ik ben bang, zeide Germaine.

- Alles komt mij zoo vreemd voor en jaagt mij vrees aan! zeide Valentine.

Toen zij binnentraden, zagen zij de kamenier van mevrouw Darboys.

- O, meisjes, zeide deze, mevrouw, heeft mij gezonden om u mede naar huis te nemen. Mijnheer is zeer ziek, hij heeft naar u gevraagd... het rijtuig staat voor de deur, laat ons vertrekken.

Eene religieuse trad op hetzelfde oogenblik binnen en spoorde de meisjes aan tot spoed. Daar zij beefden en van schrik en verdriet als verpletterd waren, gehoorzaamden zij werktuigelijk, lieten zich een mantel omhangen en naar het rijtuig brengen. De kamenier steeg met haar in het rijtuig en antwoordde op hare vragen die onophoudelijk door tranen onderbroken werden:

- Mijnheer was zeer welvarende toen hij naar

Montrichard vertrok, waar hij zich bij de andere ingenieurs voegde, maar het zal u niet onbekend zijn, mejufvrouwen dat de Cher insgelijks buiten hare oevers is getreden en veel onheil en rampen veroorzaakt heeft; mijnheer die te paard onderzoek deed is in zijnen tocht door het water gestuit, dat alles met zich voerde zooals korenschoven, huisraad en vee, kortom, alsof de geheele wereld verging. Mijnheer heeft eene wieg op het water zien drijven en gij kent zijn goed hart? Dadelijk is hij in het water gesprongen en met veel moeite is het hem gelukt een heel lief kindje, een wicht, van nog geen zes maanden oud, te redden; naar men zegt, was het een zoontje van een kleinen pachter. Mijnheer heeft het aan de zerg van goede menschen toevertrouwd, wier woning hooger gelegen was, en hij heeft zijne druipnatte kleederen aangehouden. Eergisteren avond is hij met eene zware koorts te huis gekomen en gevoelde eene hevige stikte in de zij; gisteren was hij erger, van daag...

Beide zusters weenden.

- O vader! zeide Germaine, welke zelfopofferende daad bekroont uw leven!

- Zal onze dierbare vader ons ontrukt worden, zuster! O hoe gaarne zou ik in zijne plaats van deze wereld scheiden.

Toen zij de kamer binnentraden, zagen zij iets dat haar jeugdig oog nog nooit aanschouwd had; de indrukwekkende plechtigheid die het sterven voorafgaat; ernstig maar tevens troostvol afsterven van den Christen voor wien de dood zijn prikkel verloren

heeft. Hare moeder, die bij het bed lag nedergeknield, hield de kille hand van haren echtgenoot in de hare, besproeide ze met hare tranen en drukte er menigen kus op die van hare liefde en van hare droefheid getuigde en een herhaald vaarwel scheen te zijn; de pastoor der parochie, die den stervende de genademiddelen der H. Kerk had toegediend, stond aan het hoofdeinde der legerstede, terwijl hij zijn vriend met een godsdienstigen en weemoedigen blik aanstaarde; Angela zat sprakeloos en als verstomd in een hoek der kamer; de heer Darboys verkeerde te midden dier ontsteltenis en droefheid in eene onuitsprekelijk kalme gemoedsstemming; het lichaam worstelde nog slechts, want de geest zweefde reeds in die gewesten, waar een onverstoorbaar geluk heerscht.

- Beste echtgenoot, hier zijn onze kinderen, zeide mevrouw Darboys, terwijl zij zich over hem heên boog.

Hij scheen haar te begrijpen en een lichte glimlach speelde om zijne lippen.

- Meisjes, zeide hij met een nauw hoorbare stem, ik schenk u van ganscher harte mijn zegen.... alle drie... ik kan u nog onderscheiden... twee zie ik er, waar is Angela?

Hare mama ging haar halen en bracht haar aan de sponde van den stervende.

- Denkt aan uwe goede moeder, zeide hij zacht. Weent zoo niet... ik ben gelukkig... het kindje is gered.... Bemint toch uwe moeder.

Hij ging nog voort met spreken, maar zijne woorden werden onverstaanbaar. Hij spande zijne laatste krachten in om het kruisbeeld te omhelzen; gedurende zijn

langen doodstrijd veranderde noch ongeduld noch smart iets aan de plechtige uitdrukking van zijn gelaat, waarvan gelukzaligheid, hemelsche vrede afstraalde.

Toen de avond zijn valen sluier over het aardrijk spreidde waren de drie zusters weezen en twee dagen daarna vergezelde een groote stoet het stoffelijk overschot van dien menschlievenden man die, om het groote gebod der Nieuwe Wet: *Gij zull uwen evennaaste beminnen gelijk u zelven*, na te komen, zijn leven ten offer had gebracht, naar de laatste rustplaats.

Uren, ja dagen gingen er voorbij vooraleer Germaine en Valentine haar verlies beseften. Zij moesten het dof en akelig galmend klokkengelui hooren, zij moesten binnen in het huis de lijkzangen vernemen, zij moesten de kamer binnentreden welke de teêrgeliefde vader voor immer verlaten had, om zich te overtuigen dat hij niet meer met haar was.

De groote droefheid harer moeder loste zich weldra in tranen en snikken op; de tranen van Augela waren die van een kind en daarom werden zij spoedig gedroogd; de smart der tweelingen was langduriger en grooter.

- Wij hebben alles verloren, zeiden zij, onzen vriend en onzen vader te gelijkertijd. Er snelt geen dag van ons leven voorbij die ons niet aan zijne genegenheid en bezorgdheid voor ons herinnert. En ook zullen wij zulke aangename brieven niet meer krijgen.

Zij wierpen een terugblik op haar leven en geen enkele dag deed er zich voor waaraan niet eene dierbare herinnering der vaderlijke teederheid verbonden was; haar eenige troost bestond in te zamen den dierbaren afgestorvene te beweenen.

Er werd besloten, en ook zij verlangden het, dat zij naar Marmontier zouden wederkeeren. Het klooster zou balsem leggen op hare wonde.

- Ik ben er niet toe over kunnen gaan, zeide hare mama niet zonder eenige aarzeling, Angela naar Marmontier te zenden; zij is van zulk een zwak gestel en heeft eene zoo nauwlettende oppassing noodig en ik oordeel dat het beter is ze bij mij te houden. Bovendien is zij er ook niet op gesteld.

- Dat is zoo mama.

- Welnu als dat dan zoo is, dan stem ik er in toe, zeide mevrouw met eene kwalijk verborgen vreugde: gij zult er uwe opvoeding voltooien en in dien tusschentijd zal ik alles betrekkelijk de successie regelen, hetgeen werkelijk eene treurige zaak is. Alvorens er twee jaren zullen verstreken zijn, zijn wij weder vereenigd.

Dat plan werd doorgezet; schoon de heer Darboys er geen genoegen meê zou genomen hebben, hadden er zijne dochters toch vrede meê, want zij meenden niet beter den wil haars vaders op te volgen dan door vrede in het gezin te bewaren, en in treurige doch gelaten stemming keerden zij weder naar het pensionaat du Sacré Coeur terug.

Die laatste studiejaren werden door haar ongemeen behartigd; doch de hoopvolle vreugde, haar leeftijd eigen, was uit haar hart geweken. Zij hadden het verdriet leeren kennen, dat een doodssluier over haar verleden had uitgestrekt en haar gezichteinder, haar toekomst bood tevens geen genoegelijk uitzicht aan: haar beste vriend en raadsman bestond niet meer, en

een ander nam de eerste plaats in in het hart harer moeder. Vooral Valentine, die zoo vertrouwelijk en vroolijk van aard was, drukte de last van het geleden verlies bijzonder; dit ontging harer zuster niet, zij merkte haar stilzwijgen op, en maakte zich ongerust als zij haar soms bij een vriendelijk woord, bij een vertrouwelijk gesprek op eens in tranen zag losbarsten en meer dan eens bestormde zij haar met vragen. Lang liet zij alsdan op een antwoord wachten ofwel zeide eenvoudig.

- Wij lijden zooveel!

Maar op zekeren dag kon zij aan de onrust, de tranen, en teedere en angstvallige vragen van Germaine geen weêrstand meer bieden en zeide haar:

- Ja ik heb u iets in vertrouwen mede te deelen.

Hoofdstuk VI.
De Toekomst.

Valentine verviel wederom in haar stilzwijgen alsof een pijnelijke bekentenis op hare lippen zweefde.

Spreek, smeek ik u, zeide Germaine.

- Ik durf niet.

- Durft gij niet, 't zal toch wel niets ernstigs zijn, zeker eene kleinigheid.

- Germaine wilde glimlachen terwijl zij die woorden sprak; doch zij voelde als bij instinct dat de hevige aandoening harer zuster slechts het uit-

vloeisel eener ernstige beweegreden konde zijn. Het was voorzeker geen misslag, want daarvoor was Valentine's ziel te zuiver, bijgevolg moest het een ongeluk wezen.

- Zuster, zeide zij haar, kunt gij iets voor mij verbergen? En als een of ander lijden u drukt, heb ik dan geen recht het te deelen.

- Welnu, zeide Valentine, terwijl zij Germaine's hand in de hare hield, help mij dan, poog het te raden; want spreken durf ik niet.

- Dus moet het wel een groote ramp wezen die gij hebt mede te deelen. Helaas! sedert het overlijden van onzen dierbaren vader zijt gij mij dierbaarder geworden dan ooit, Valentine.

- Op dat oogenblik kwam er eene jeugdige novice voorbij, die men ter oorzake harer zwakke gezondheid uit wandelen had gezonden om de versterkende lucht der omstreken van Tours in te ademen. Valentine zag haar na.

- Zij had eene zuster, ook zij heeft haar verlaten, zeide zij eindelijk. Germaine werd doodsbleek en eene huivering beving haar.

- Dat is dus de oplossing van het geheim! riep zij uit. Gij wilt mij verlaten, Valentine! gij wilt dus religeuse worden!

- Valentine omhelsde haar met onuitsprekelijke teederheid.

- De droefheid welke gij daardoor zoudt ondervinden zou mij daarvan alleen kunnen terughouden..

- Wij moesten elkander nimmer verlaten. Herinnert gij u onze voormalige plannen?

Ik herinner ze mij nog heel goed, Germaine! Menigwerf heb ik ze zelf ten zeerste toegejuicht, maar dat waren slechts kinderdroomen. Ik heb wel gezien dat men niet kon leven zooals men wilde, zooals men wenschte. Veronderstel dat ik met u naar huis ga; al spoedig zou men ons willen uithuwelijken, en dan begint de scheiding toch reeds; uw echgenoot, want gij zult wel in den echt treden, zal u mede naar Tours, Orleans of Poitiers nemen. Ziedaar dan reeds eene verwijdering, een afstand van plaats, wij hebben alsdan een verschillende woning, andere gewoonten, andere betrekkingen... en dan is het met ons beider vereenigd leven uit. Kunt gij zulks ontkennen?

- Maar wij zouden zamen in het ouderlijke *huis* kunnen blijven?

- Oprecht gesproken, moet men dan niet zeggen dat zulks onmogelijk is., Germaine? Kunt gij er wel aan denken of het verlangen? Zooals gij weet, is daar het geluk niet te vinden en waar het geluk niet is, daar wil men niet wonen. Gij weet toch wel, dat wij, schoon gelukkig door elkanders tegenwoordigheid, evenwel duizenden kleine onaangenaamheden te verdragen zouden hebben, die op den duur ons verblijf bij mama ondragelijk zouden maken. Zie, ik heb er eens rijp over nagedacht en tot mij zelve gezegd: Eens zal ik Germaine toch moeten verlaten; de drang der omstandigheden wil het, laat ik dus aan God een offer van mijn goeden wil brengen en daar Hij mij roept, laat ik aan dien roep gehoor geven.

- Gij wilt religieuse worden!

Germaine omarmde haar al weenende.

- Mij verlaten! herhaalde zij, o zuster nooit, neen, neen, nooit had ik zoo iets gedacht.

- Ik zal u mijne redenen blootleggen, zeide Germaine met treurige standvastigheid die de vrucht van lange en ernstige overwegingen scheen te zijn. Toen onze dierbare vader nog in leven was is het bij mij van tijd tot tijd opgekomen om den geestelijken staat te omhelzen, maar ik heb destijds bij die gedachte niet lang verwijld; zijn zoo spoedige dood heeft mij het nietige der wereldsche vermaken en aardsche neigingen doen inzien; en bovendien heb ik meer dan ooit gevreesd voor het tijdstip, waarop wij voor goed ten onzent zouden wederkeeren. Het bijzijn van vader zou voldoende geweest zijn om veel verdriet te lenigen en vele onaangenaamheden te verlichten, maar hij is niet meer in ons midden, de goede God heeft hem tot zich geroepen en voortaan zullen wij alleen met mama en Angela zijn, en dat zal een eeuwigdurend getwist geven.

- O Valentine, ik reken volstrekt op geen twist tusschen ons, zoo als ge weet, houd ik van vrede.

- Het zal aan uw goed karakter te wijten zijn als er geen groote onaangenaamheden voorvallen, maar geloof mij, Germaine, ik ken mij zelve en de stand dien gij aanvaardt en waaruit gij nut zult weten te trekken, zou gevaarlijk voor den vrede van anderen worden en zou tevens den mijne storen. Ik ken mij zelve; ik laat mij gaarne recht wedervaren: ik heb een zeer prikkelbaar gestel dat door het geringste onrecht ten zeerste verbitterd wordt; ik kan beminnen maar haten zou ik insgelijks kunnen en wat zoude er, o

God, eens van mij worden, indien ik dat kind zoude haten dat zoo door mama bevoorrecht wordt en misschien, mama zelve!... Die gedachte ontstelt mijne zinnen en evenwel gevoel en zie ik dat zulks niet mogelijk zou wezen. Doch ik vlucht den strijd alvorens overwonnen te zijn. Als ik in eene andere omgeving niet meer tusschen genegenheid of afkeer zal behoeven te worstelen, als ik door goede voorbeelden geleid en door een regel gesteund zal worden die reeds zoovele zielen naar den hemel heeft geleid, dan zal ik mij eenigszins op het goede kunnen toeleggen of ten minste het kwaad vermijden.

- Zijn dat uwe beweegredenen? zeide Germaine treurig; o als mama maar eens kon beseffen het verdriet dat zij ons aandoet!

- Beschuldig haar niet, denk aan hetgeen gij mij zelf zoo menigmaal gezegd hebt; laat ons geen oordeel over haar vellen. De vrees van niet voor haar te wezen wat ik voor haar moet zijn, heeft mijn besluit tot rijpheid gebracht, heeft er een ongemeen grooten invloed op uitgeoefend maar ook nog andere beweegredenen hebben het mij ingegeven. De wereld bemin ik niet, maar ik wenschte een verborgen en werkzaam leven te leiden, gaarne ga ik met arme menschen en met kinderen om. Weet gij nog wel, Germaine, dat toen wij onze eerste H. Communie zouden doen, ik aan de meisjes die de geiten en lammeren hoedden in de weide den catechismus ging leeren?

- Ja, dat heugt mij nog zeer goed en zelfs hebt ge toe in twee dagen tijds het kleed afgemaakt dat mama aan eene uwer leerlingen, de kleine Annette, gegeven heeft.

- Dat is waar; welnu zulk eene levenswijze bevalt mij, kinderen onderrichten en verzorgen is mijn leven, en daarom wil ik liefdezuster worden.

- Valentine had met eene haar ongewone kalmte gesproken; hare woorden waren niet de vrucht der vervoering van het oogenblik, zij waren het uitvloeisel van rijp nadenken, van een langen tweestrijd in het binnenste haars harten; en Germaine, die hare zuster kende, gaf alle hoop op om haar van plan te doen veranderen. Evenwel beproefde zij het; hare tranen die welsprekender waren dan hare woorden, bepleitten hare zaak en duizenden herinneringen uit de kinderjaren werden weenende herdacht; zij bracht de jaren harer vriendschap in herinnering die evenveel tijd besloegen als haar levensloop. Valentine luisterde al weenende naar Germaine maar zeide nogmaals:

- Het is beter dat ik er heen ga! dat zult gij later zelf moeten bekennen.... gij zult met mama en Angela in vrede leven, ik zou het niet kunnen en uw geheelen vrede verstoren; indien ik God gehoorzaam, indien ik het grootste offer breng, namelijk van niet meer met u te leven, Germaine, dan zal ons gezin gezegend zijn en.... over eenige jaren zult gij zeggen dat ik gelijk had.

- En weet mama iets van uw voornemen? vroeg Germaine eindelijk.

- Neen, maar ik zal het haar mededeelen als ik van Marmontier kom.

Vele dagen verliepen er alvorens Germaine zich aan de gedachte kon gewennen niet meer met hare zuster te leven; de toekomst kwam haar alstoen ongemeen

duister voor, indien zij haar niet met Valentine kon deelen en als zij Valentine's handel en wandel naging, kon zij aan het werkelijke en verhevene van hare roeping niet meer twijfelen.

Uit nederigheid openbaarde zij haar slechts hare vrees van kwaad te doen, zij sprak volstrekt niet over hare hegeerte om het goede te verrichten, waardoor zij als verteerd werd; zij sprak niet over die behoefte aan toewijding en opoffering welke in hare ziel heerschte, over die liefde tot God welke haar ten spoorslag strekte om de schoonste en heldhaftigste deugden te beoefenen; maar hare zuster begreep dat Germaine zich gevoed had met deze woorden van den Zaligmaker: *Al wat gij aan deze kleinen zult doen, zal ik beschouwen als aan Mij gedaan*, en meende den Heiland niet genoeg in zijne liefde tot de armen te kunnen nastreven.

- Mijne zuster, zeide Valentine op zekeren keer tot Germaine, ik zou gelukkiger zijn, ik zou met een geruster hart vertrekken indien gij mij zeidet: Ik keur uw besluit goed! Nooit kunt gij mij een schooner woord laten hooren?

- Nog niet, zeide Germaine, laat mij den tijd om żulk een offer te brengen... O! als ik u kon vergezellen.

- Gij zijt niet tot den geestelijken staat geroepen: blijf bij mama, zij zal misschien eenmaal groote behoefte aan uwe diensten hebben... vervolgens zult gij in den echt treden, mij uwe kinderen brengen en ik zal ze beminnen.

Germaine zuchtte en herhaalde:

- Wij moesten elkander niet verlaten.

Toen mevrouw Darboys het besluit harer dochter vernam scheen zij verrast en zelfs ontsteld. Want de moeielijke weg der evangelische raden jaagt altijd vrees aan; toen maakte zij als eene voorzichtige moeder hare opwerpingen. Valentine luisterde met gelatenheid naar hare mama, antwoordde haar met eerbied, doch bleef desniettemin onwrikbaar bij haar besluit; zij stemde er in toe nog een jaar op Richardière te blijven, om nog eens rijp over alles na te denken en raad te plegen alvorens zich voor altijd te verbinden. Mevrouw Darboys had haar plicht vervuld, maar als men een blik in haar binnenste had kunnen werpen, zou men er wellicht een geheime vreugde in bemerkt hebben. Zij had reeds vroeger aan haren echtgenoot bekend, dat zij grooten prijs op de uiterlijke begaafdheden en schoonheid van Angela stelde; hare kinderlijke bevalligheid had voor altijd haar hart gewonnen; gaarne vergeleek zij haar met hare tweelingen, die minder in staat waren die moederlijke ijdelheid te streelen waarmede alle moeders van Eva af zijn behebt; die voorkeur was met de jaren toegenomen, door tegenspraak versterkt, en had haar meer en meer vervreemd van hare tweelingen die toch rechtens de eerste aanspraak op hare genegenheid hadden; ook ontwaarde zij niet zonder een geheim gevoel van vreugde de verandering die de tijd, zoo gunstig voor de jeugd, bij Valentine had teweeg gebracht. Het leelijke en kleine kind, het meisje waarop niemand acht sloeg, was eene schoone jonge dochter geworden; bij haar had die gedaanteverwisseling plaats gegrepen welke de lente te weeg brengt wanneer zij een onvruchtbaren en leelijken tak

in een prachtvollen, sierlijken rozenstruik herschept; zij was groot geworden, haar slanke en bevallige lichaamsbouw droeg te gelijk nog het kenmerk van jeugdige kracht en bloeiende gezondheid, hare vroeger dof blonde haren waren nu met een goudgeelen weêrschijn gesierd, zij omgaven een breed en hoog voorhoofd, de zetel van oprechtheid en verstand. Hare oogen waren donker blauw en wierpen innemende blikken om zich heen, hare neus was licht gebogen, om haar goed geteekenden mond zweefde steeds een glimlach, oogen en mond waren als tolken van minzaamheid; haar roodkleurige gelaatstint die in heerlijke nuancen uitmuntte, voltooide op haar wezen de tweevoudige bekoorlijkheid welke uit de harmonie der kleuren en lijnen en de schoonheid van uitdrukking voortvloeit.

Angela zou dus hare zuster niet meer door hare schoonheid in de schaduw kunnen stellen, hare mama merkte zulks op en zij verheugde zich wellicht bij de gedachte dat Valentine hare jeugdige schoonheid onder den witten sluier en het ordekleed zoude gaan verbergen die zoovele groote namen, engelschoone gelaatstrekken verborgen hebben en waarin zich zoo menigeen hulde wie de schitterendste toekomst tegenlachte.

Germaine was minder gelukkig op het gebied der schoonheid; de jaren hadden weinig of geene verfraaiing bij haar te weeg gebracht; zij geleek op Valentine met uitzondering van de groote bevalligheid welke deze tooide. Zij had dezelfde haren zonder dat deze dien sierlijken, goudkleurigen weêrschijn gaven, dezelfde gelaatstrekken, zonder dat zij echter zoo fijn geteekend waren,

dezelfde gelaatskleur zonder evenwel daarvan de uitmuntende fijnheid te bezitten; zij schitterde niet in het minst en zij zelf scheen pogingen aan te wenden om onopgemerkt te blijven.

De driften van haar hart waarmeê zij was geschapen, Bracht zij door wijs beleid voor immer aan het slapen, Met stem en uiterlijk, met zwijgen en gebaren, Wist zij de zedigheid altoos zeer juist te paren.

Lang kon zij onopgemerkt voorbij gegaan worden, maar, als men haar eens goed kende, dan vergat men haar niet meer.

Hoofdstuk XII.
De Tweelingen.

Dat jaar wachtens ging niet zonder genoegen voorbij.

Schoon beide zusters haar oog niet op de toekomst konden vestigen, zonder het treurige beeld eener niet te verhinderen scheiding, zoo genoten zij evenwel het geluk van haar te zamen zijn even als men de schoonheid van het uitspansel geniet ook dan wanneer zich eene groote, aschgrauwe wolk aan den gezichteinder vertoont. Zij verlieten elkander geen oogenblik; mevrouw Darboys ging naar Tours, maakte visiten, ondernam reizen voor hare zaken en nam haar onafscheidbare gezellin, Angela, met zich terwijl zij aan de oudere

dochters het genoegen harer afzondering liet. Zij verontschuldigde zich daarover bij hare vriendinnen door te zeggen:

- Ik neem Germaine niet mede, de tijd is zoo kort dien zij met hare zuster nog kan doorbrengen! Ik wil ze niet scheiden. Ik neem Angela met mij mede. Zij is zoo onbezonnen; zij zoude hare zusters maar hinderen.

Dikwijls, als zij alleen waren, werkten en lazen zij zamen in dien tuin, in welken hun vader zoo gaarne was en welks lanen en bloemen hij uitgeteekend had. Hare mama vond dat hare tweelingen een lief karakter hadden; de duizenderlei grillen van Angela waren niet in staat haar geduld op een te zware proef te stellen, dat geduld dat bij Germaine eene natuurlijke hoedanigheid was, en bij Valentine eene verworvene deugd. Deze verloor evenwel terwijl zij nog in de wereld leefde het doel niet uit het oog waarnaar zij streefde; zij bad dikwerf en lang, en daar zij bereid was om hetgene zij op aarde lief had vaarwel te zeggen, zoo hechtte zij zich des te inniger aan Hem, voor Wienzij dat alles verlaten zou; zij bracht Hem bij herhaling een bezoek voor den troon zijner genaden, in de kerk, zij bracht Hem tevens een bezoek door zich naar armen en zieken te begeven.

Schoon men in de omstreken van Tours niet die groote behoefte aantreft, welke de landstreken kenmerkt, waar men zich hoofdzakelijk op de industrie toelegt, zoo vrijwaart het zachte klimaat dat daar heerscht evenwel niet van ziekte en Valentine bezocht in de omstreken van Roche-Corbon de arme zieken, de lijdende

kinderen en de grijsaards, wien de tijd zoolang viel daar zij den geheelen dag aan de deur hunner hut zaten zonder dat iemand hen kwam bezoeken. Zij bracht een bezoek bij diegenen die door lijden gedrukt werden of die in verlatenheid verkeerden. Zij had steeds een goed woord, een hartelijk geschenk of een of ander stichtend boek en droeg eene zorg voor hen alsof zij hunne zuster ofwel hunne dochter was. God had haar een teeder en krachtig gemoed geschonken om aan het verhevene werk der christelijke liefdadigheid op deze aarde te arbeiden. Noch gevaar noch afkeer konden haar doen terugdeinzen en zij deelde in het lijden van haren evennaaste. Germaine vergezelde haar dikwerf op hare liefdevolle tochten, en menigmaal zeide zij tot zich zelve dat het jammer zoude wezen zulk eene dienstvaardige dochter aan de ongelukkigen te onttrekken en te verhinderen dat een zoo edelaardig en zuiver hart zich geheel en al aan den dienst des Heeren zou wijden. Desniettemin brachten die overwegingen haar in eene treurige stemming, de tijd vloog voorbij, elke dag bracht genoegens aan die niet meer zouden wederkeeren; het uur van scheiden zou weldra slaan en Germaine had haar offer nog niet ten volle gebracht.

Op zekeren dag zocht zij hare zuster en nadat zij den tuin en de weide doorloopen en den weg die naar de kerk leidt opgekeken had, zag zij tusschen de rotsen een lichten rookkolom opstijgen; zij herinnerde zich dat eene oude zieke vrouw eene dier grotten bewoonde en dat Valentine haar menigwef bezocht. Zij riep Angela die al springende kwam aanloopen en te

zamen begaven zij zich op weg of gingen over de met wijngaarden bezette stelling en over de rotsblokken waar de hagedissen zaten om zich in de zonnestralen te koesteren.

- Daar zit eene adder, zeide Angela! ik ben er bang voor.

- Zij is banger dan gij zijt; zie maar eens hoe zij zich uit de voeten maakt, nog vlugger dan een vogel.

- Dat kan wel, maar ik heb het toch niet op dat leelijke beest; ik ben zoo niet als Valentine, want die is nergens bang af.

- Dat is zoo; de goede God heeft haar veel moed geschonken en dien zal zij noodig hebben, want misschien zal zij naar landen gaan, waar het wemelt van wilde beesten, zooals slangen en krokodillen, waarvoor men wel een beetje banger mag wezen dan voor adders en hagedissen.

- Waarom gaat zij daar naar toe?

- Om aan den goeden God te gehoorzamen en de ongelukkigen wel te doen. Zij zal daar zieken verplegen, aan de kleine kinderen den catechismus leeren, en aan de Heidenen verkondigen dat zij eene ziel hebben; zij zal de kleine chineesche kinderen doopen, die menigmaal door booze ouders in de rivier geworpen worden.

- Bah! zeide Angela, al pruilende, dat is altemaal heel vervelend, wanneer ik zoo oud zal zijn als u dan zal ik liever naar het bal en naar de komedie gaan en mij naar de mode kleeden in plaats van met die akelige kap en met dat grof lakenkleed met groote plooien dat Valentine aan wil doen. En dan zal men ook nog hare haren afsnijden.

Germaine zuchtte bij den toon van minachting en afkeer waarop hare zuster sprak; hoe betreurde zij toen hare gezellin niet, hare trouwe vriendin, hare *tweelingszuster* die over alles gemeenlijk zooals zij dacht, terwijl Angela's hart niet zeer voor godsdienstige of edelmoedige indrukken vatbaar scheen te zijn. Zij sprak geen woord, terwijl Angela voortging met de onaangenaamheden van het leven en de kleederdracht der liefdezusters op te sommen en zij kwamen eindelijk aan de rots in welke de oude Martina woonde. Een sterke zonnestraal verlichtte het binnendeel der grot en gaf aan de vlam welke van den vuurhaard opsteeg, een donkere tint. Martina lag op een zindelijk bed dat zij aan de zorg van Valentine te danken had. De goede vrouw was reeds ongemeen ver in jaren gevorderd maar op haar door de zon gebruind en door zorg gerimpeld gelaat zetelde kalmte, zij luisterde aandachtig naar Valentine, die aan hare legerstede zat en bij het binnentreden harer zusters hare lezing onderbrak. Die uitgeleefde weduwe en die jonge dochter die door den heiligen band van christelijke liefde en godsvrucht vereenigd waren leverden eene dier tegenstellingen op, welke ons de godsdienst alleen kan bieden en waardoor het koudste hart zou bewogen worden. Germaine was er van ontroerd; zij ging naar het bed van Martina die haar met een glimlach groette en haar op de gebruikelijke wijze van verwelkomst in de omstreken van Tours aansprak:

- Ik vind het heel aardig van u mejufvrouw dat gij mij eens komt opzoeken en zoo vind ik het niet minder van mejufvrouw uw zusje: zooals ge ziet kan ik

niet meer uitgaan, maar mejufvrouw uwe zuster is zoo goed mij gezelschap te houden... O! zij is toch zoo goed!

- Genoeg daarvan Martina, viel Valentine haar op smeekenden toon in de rede.

- Ja, ja, ik moet dat zeggen om mijn hart lucht te geven: ik heb kinderen die ik gevoed en opgebracht heb, maar zij wonen zeer ver van mij af; mijn oudste zoon is pachter en woont zoo wat zes uur van hier; mijne dochter is gehuwd en woont te Vouvray; mijn jongste zoon, die goede jongen, is soldaat; ik heb ook nog eene andere dochter die ver van hier dient, en niettegenstaande ik vier kinderen heb, ben ik toch geheel alleen en aan armoede en ziekte ten prooi... maar neen, ik ben niet alleen, want mejufvrouw Valentine is bij me, zij zorgt voor mij alsof ik hare moeder en zij mijn kind was, zij houdt mij gezelschap, zij leest mij uit schoone boeken voor, zij zingt mooie gezangen voor mij en brengt alles voor mij mede wat ik noodig heb... een meisje, eene dienstmaagd zoude dat niet beter kunnen doen dan zij. Neen jufvrouw laat mij uitspreken, ik wil dat iedereen het wete.

- De goede God weet het en zulks is voldoende.

- En wie heeft mij den goeden God leeren kennen, toch niemand anders dan jufvrouw Valentine.

Terwijl ik geheel mijn leven werkte en mij afsloofde vergat ik den goeden God; ik dacht niet aan Hem toen ik hier in verlatenheid treurde; waarom zijt gij hier gekomen? Om mij mijne gebeden wederom te leeren, alsmede de waarheden van mijnen godsdienst; en gij kunt mij zoo schoon over den hemel spreken

dat ik soms denk hem te zien. Ook bid ik voor u goede jufvrouw, meer kan ik niet voor u doen en ik zegen u van ganscher harte alsof ge mijn kind waart. Uw geheele leven zult gij daarvoor gezegend worden!

- Ik dank u, Martina, zeide Valentine zacht, terwijl zij op het gerimpeld gelaat der stokoude vrouw een zoen drukte.

- En gij hebt zelfs geen afkeer om met mij, een arm mensch, zoo liefderijk om te gaan! ja God zal zijn zegen over u uitstorten!

Valentine geraakte daardoor geheel in verlegenheid en bracht alles voor den nacht in gereedheid. Zij zette het avondmaal der zieke bij haar bed, zij stak het nachtlicht aan, doofde het vuur uit, legde het deksel nog eens goed, gaf Martina wijwater en wenschte haar op hartelijken toon goeden nacht.

- Tot morgen zeide de arme Martina met een zucht en een glimlach.

De drie zusters gingen heen. Angela zeide:

- Wat is het er benauwd in die hut en wat moet ge u wel bij dat oude, zieke mensch vervelen, Valentine.

- Daar verveel ik mij in het geheel niet, en als ik me dáár reeds verveelde wat zou ik dan naderhand in de hospitalen moeten doen!

Angela antwoordde niet en liep vooruit terwijl zij hier en daar druiventrossen afplukte, die nog maar half rijp waren en die men zoo met de hand bereiken kon.

Germaine zag hare zuster aan, terwijl tranen aan hare wimpers parelden en drukte haar de hand.

- Ik keur uw besluit goed! zeide zij eindelijk na lang stilgezwegen te hebben.

Valentine omhelsde haar en zeide:

- Als ik niet meer te huis zal zijn dan zult gij voor Martina zorg dragen niet waar?

- Dat beloof ik u. Helaas hoe snel vliegt de tijd toch voorbij! Elf maanden zijn er reeds verloopen!

Hoofdstuk VIII.
De Scheiding.

De dag van het afscheid was dan eindelijk aangebroken. In de spreekkamer der Liefdezusters van Tours onderhield zich Valentine, nadat zij pas eene retraite had gedaan, voor het laatst met hare familie alvorens naar het *Seminarie* te vertrekken, een naam dien de dochters van den H. Vincentius à Paulo aan haar noviciaat geven. De oogenblikken verliepen snel en het laatste uur van zich in elkanders tegenwoordigheid te bevinden naderde met rassche schreden; men had elkander zooveel te zeggen en toch sprak men niet. Germaine leunde op den schouder harer zuster; zij hielden elkaâr bij de hand; mevrouw Darboys hield Valentine's andere hand vast, Angela stond tusschen haar, zij scheen nieuwsgierig en min of meer ontroerd te zijn.

- Morgen vertrekt gij! overmorgen zal ik u niet meer zien! zeide Germaine met snikkende stem..

- In den geest zal ik altijd bij u wezen, antwoordde Valentine haar, terwijl zij haar hartroerend omhelsde Beste, lieve zuster, ontneem mij mijn moed niet... ook ik heb dien noodig om u te verlaten.

Germaine zweeg; zij kon niet spreken zonder te weenen en zij vreesde dat hare tranen Valentine nog meer zouden bedroeven.

- Mama, zeide deze, mag ik Germaine bijzonder aan u aanbevelen? Zij zal veel behoefte aan vriendschap hebben: Germaine en ik leefden immers altijd te zamen!

Mevrouw Darboys was op dat plechtig oogenblik meer ontsteld dan zij zulks wel verwacht had; zij voelde eene knaging in haar binnenste toen zij die dochter zag vertrekken, tot wier vertrek eene onrechtmatige voorkeur wellicht had bijgedragen. Thans berouwde haar zulks en *nu* herinnerde zij zich hare goede hoedanigheden en zij kon aan het pijnigend zelfverwijt niet ontsnappen dat zij haar door hare eigene schuld verloren had... Eene geheime verlegenheid deed de woorden eener te late genegenheid op hare lippen wegsterven, en terwijl Valentine Angela omhelsde bleef zij in gepeinzen verzonken. Valentine zeide tot Angela:

- Vaarwel Angela pas nu maar braaf op en zijt altijd lieftallig tegen mama en plaag Germaine niet! ge belooft me niet waar, dat ge voortaan wat minzamer jegens haar zult zijn?

- Ja zeide Angela kortaf, maar waarom gaat ge heen? blijf bij ons! met wie zal ik nu op het dambord spelen? Germaine kan niet spelen.

- Valentine, zeide eindelijk mevrouw Darboys op zachten toon, het is nog tijd wilt gij bij ons blijven?

- Dat kan niet goede mama, de goede God roept mij elders... Vaarwel mama, vergeef mij het ongelijk dat ik u ooit aangedaan heb en bid voor mij!

- Goede Valentine, antwoordde mevrouw Darboys ontroerd, u heb ik niets te vergeven, maar gij zelve... hebt mij wellicht onrechtvaardig jegens u gevonden... ik hoop Valentine dat gij mij daarom geen afkeer zult toedragen?

O! mama, hoe kunt ge zulks toch denken! ik herinner mij alleen het goede dat ik van u heb mogen ondervinden!

O Heer! riep Germaine terwijl zij hare zuster omhelsde het uur is verstreken!

Twee bejaarde zusters, die Valentine naar Parijs moesten vergezellen, kwamen zonder spreken binnen. Dat was het gegeven teeken.

- Vaarwel! mama, vaarwel zusters, vaarwel Germaine; ik neem niet voor altijd afscheid van u want wij zullen elkander nog wel wederzien.

- Zij omhelsden elkander nog eens voor 't laatst, en Valentine, die thans al haren moed verzamelde, ging met hare gezellinnen heen, zonder dat zij nog eens durfde omkijken uit vrees dat men hare bleekheid en hare tranen zoude zien. Voortaan was Germaine alleen. De terugkeer naar Richardière maakte een indruk zoo pijnlijk als dien welke de dood van een teeder bemind wezen teweeg brengt; overal zocht zij hare zuster in die kamer waarin zij zamen geleefd, in drie dreven waarin zij zoo menigmaal gewandeld, in die voetpaden welke zij te zamen betreden hadden om zich naar de kerk of naar de woningen der armen te begeven; zij wilde zich eene korte begoocheling scheppen door te roepen; - Valentine! Valentine! maar zij kon hare smart niet lang misleiden en als

zij dan naar den gezichteinder keek dan zag zij den klokketoren van Saint-Gatien en dan zeide zij tot zich zelve dat Valentine niet meer in hare schaduw leefde, dat zij haar des anderen daags in dat huis niet meer zou kunnen gaan opzoeken, in dat huis alwaar zij zich tot de ernstige plichten harer roeping had voorbereid; wanneer zij tot zich zelve zeide dat Valentine ver van haar verwijderd was, dat zij voortaan deel van een groot geestelijk gezin uitmaakte, dat Valentine thans andere plichten te vervullen en een ander doel na te streven had, kortom, dat zij gescheiden waren, alsdan nam hare smart in hevigheid toe en in haar binnenste werd eene dier wonden heropend welke de allerbekwaamste geneesheer, de tijd, zelfs niet geheel en al genezen kan.

Gedurende eenige dagen was mevrouw Darboys ernstiger dan naar gewoonte en zij behandelde Germaine met eene liefdevolle zachtheid en toegevendheid, welke zij haar vroeger nooit betoond had. Angela die een paar dagen ernstig en verrast was geweest door het vertrek harer zuster, ging wederom spoedig als een bedorven kind te werk; hare luidruchtigheid, haar spotzucht en heerschzuchtige grillen begonnen weder nieuw spel. Overal volgde zij hare moeder als deze bezoeken ging afleggen, als zij voor hare zaken uitging en als zij tochtjes naar Tours maakte en men liet Germaine aan de eenzaamheid over, welke zij zocht om zich geheel aan hare smart over te geven.

Evenwel waren er personen die haar lief hadden en een groot belang in haar stelden en onder deze mocht men haar voogd de heer Felix Darboys, en

zijne zuster Honorine rekenen. Oom Felix, zoo noemde men hem in de familie, was een oom van vaderszijde van mijnheer Darboys, die, niettegenstaande hij reeds vijf en zeventig jaren telde, nog gezond en krachtig was, noch lichaam noch geest gingen bij hem onder den last der jaren gebukt. Hij had de dochters van zijn neef innig lief, maar hij had reeds sedert geruimen tijd met smart de voorliefde bemerkt met welke men Angela ten koste der tweelingen behandelde. Meer dan eens, had hij mevrouw Darboys daarop opmerkzaam gemaakt, maar telkenmale had hij tegen die bedekte eigenzinnigheid, waarmede zij de opmerkingen ontving die haar niet aanstonden, schipbreuk geleden. Angela vreesde als door instinct den ouden oom en kon zijn doordringend oog niet verdragen; hij had een bijzonder talent om hare misslagen en grillen aan de kaak te stellen. Wanneer hij zoo doende een grooten misslag aan den dag had gebracht, dan zag hij hare mama aan en schudde daarbij met het hoofd, en zijne grijze oogen die onder zijne wenkbrauwen schitterden, schenen te zeggen:

- Wat dunkt er u van? Dat is nu uw gunsteling!

Op zekeren dag zond hij Angela na het middagmaal in den tuin, waarin Germaine reeds wandelde en sprak mevrouw Darboys toen ernstig aan:

- Nicht, zeide hij, gij zult mij moeten toegeven dat ik u in uw stelsel van opvoeding van Angela noch misprezen noch hinderpalen in den weg heb gelegd, schoon het geheel verschilde van dat hetwelk voor de tweelingen gevolgd was. Gij hebt haar bij u willen houden, daar had ik vrede meê, ik hoopte dat

gij zelve haar onderricht en opgevoed zoudt hebben en voor die taak waart gij ongetwijfeld zeer goed berekend; maar ik merk dat Angela, het komt er niet op aan waarom, zoo onwetend is dat het haar tot schande strekt. Gisteren schreef zij mij een briefje dat krioelde van spelfouten; zooeven aan het dessert nog heb ik ze eens, zooals ge gezien hebt, op de proef gesteld en zij heeft in geschiedenis en in aardrijkskunde de grootste bokken begaan... ik moet u rondborstig bekennen, dat het voor den stand welken gij in de maatschappij inneemt, en voor de eeuw waarin wij thans leven, eene schande is. In mijnen tijd, toen eischte men zooveel niet, maar tegenwoordig is dat geheel anders.

- Dat baart mij veel zorg, oom, antwoordde mevrouw Darboys, ik heb Angela bij mij wenschen te houden, ik was weduwe, ik had troost noodig... ik meende daardoor goed te handelen.

Zij verwachtte een woord tot aanmoediging van mijnheer Felix, doch die verwachting werd teleurgesteld. Zij zeide verder:

- Ik heb mij zooveel en zoo ernstig niet op Angela's opvoeding kunnen toeleggen als ik zulks wel gewenscht had, want mijne zaken hebben mij daarin verhinderd, maar ik heb haar meesteressen gegeven die te Tours veel opgang maken.

- En *nu* hebt gij er geen eene meer?

- Dat is zoo; die dames matigen zich zeer veel aan! ik verzeker u, oom, dat men voor zijne kinderen een engelachtig geduld voor die meesteressen zou moeten vorderen.

- Hum! hum!

De grijsaard hoestte eens om maar geen antwoord behoeven te geven.

- Overigens zijn wij het nog al goed met elkander eens, vervolgde mevrouw Darboys; ik hield mij ernstig met Angela bezig, want hier is een briefje van mejufvrouw Emma die mij meldt dat hare menigvuldige bezigheden haar beletten zullen naar Richardière te komen; ik betreur zulks want zij verstond de kunst van onderricht te geven in den grond.

- Ik wil mij het hoofd niet kwellen, zeide de heer Felix, door naar de ware beweegreden onderzoek te doen, welke mejufvrouw Emma zulk een besluit heeft doen nemen, schoon ik eenigermate onderricht ben van de onbetamelijke wijze waarop Angela zich jegens hare onderwijzeressen gedraagt; doch keeren wij tot de hoofdzaak terug. Het is eene uitgemaakte zaak dat aan uwe dochter *die* mate van beschaving moet eigen gemaakt worden welke de samenleving en hare familie vorderen. Ik wil geene geleerde van haar maken; ik begeer niet dat zij, even als hare zusters de lastigste dichters voor de vuist kan vertalen; als zij maar een beetje meer weet dan de held van eene komieke scène uit mijne jeugd, die niets meer kon dan lezen, schrijven en rekenen, dan ben ik reeds ten volle tevreden. Maar dat *moet* ze leeren, daar mag ze niet buiten.

- Dat ben ik met u eens.

- Zonder die geringe kennis kan zij geen huwelijk aangaan; een echtgenoot, een schoonmoeder, zijn somtijds menschen die nog al veel vorderen.

- Maar hoe zullen we dat aanleggen? Angela houdt niet erg van studeeren.

- Dat geloof ik wel. Gij hebt haar altijd en in alles maar den vrijen teugel gelaten.

- Ik sta er niet op eene onderwijzeres hier te hebben inwonen, dat is zeer vervelend...

- Wil ik u eens een goeden raad geven? viel mijnheer Felix haar in de rede. Vraag aan Germaine om Angela wat te onderrichten, dat zal zij zeker doen en nog wel met liefde.

- Gelooft gij dat zij daarin zou toestemmen?

- Dat zult ge eens zien, zeide oom Felix, terwijl hij opstond. Germaine! Germaine!

Germaine die op het terras zich met borduren onledig hield, kwam dadelijk binnen:

- Zoudt ge u niet eenigermate met de opvoeding van Angela willen belasten, zeide haar oom, terwijl hij haar bij de hand vatte, zoudt gij haar zooveel niet van de geschiedenis en de grammaire willen leeren als zij dient te kennen en zoo van alles? gij kunt ons allen daarmede een dienst bewijzen.

- Als mama en gij dat verlangt, oom, dan wil ik zulks van harte doen, antwoordde Germaine.

- Dat zal mij zeer aangenaam wezen, Germaine, zeide mevrouw Darboys. En gij zult haar tevens wat op de piano oefenen, niet waar?

- Zoo goed ik kan, mama.

Die nieuwe bezigheid was voor Germaine eene gedwongen afleiding die de groote smart verving welke zij met zich omdroeg, maar toen zij dien last aanvaardde, had zij die kleine onaangenaamheden voorzien waarin

zij steeds gewikkeld werd als zij met Angela in aanraking kwam. Zij gaf haar met ijver, volharding en zachtheid les, maar door den kwaden wil en de hatelijke spotzucht van Angela was haar ijver bekoeld en hare volharding en zachtheid was ten einde geraakt. Daar Angela onbuigzaam, afgetrokken, twistziek, eigenzinnig en hoofdig was zoo oefende zij de deugd harer zuster. Een- of tweemaal dacht Germaine zich aan hare moeder te moeten beklagen, maar hare opmerkingen, hoe billijk dan ook, werden op eene wijze ontvangen, dat zij ze niet meer hernieuwde.

- Wel Germaine ik heb u niet gedwongen, geboden, u aan de opvoeding uwer zuster te wijden, maar doordien gij u wel eenigen tijd met haar wilt bezig houden, zoo moest ge met dat kind ook een beetje geduld gebruiken, *een goed woord vindt altijd eene goede plaats*, Germaine onthoud dat eens.

Germaine onthield zulks en liet het zich geen tweemaal zeggen.

Een persoon was er die giste wat er in haar binnenste omging, die haar begreep en deel in haar lijden nam. Die persoon was jufvrouw Honorine, de zuster van oom Felix. Daar zij levendig, vlug en een beetje norsch van aard was zooals haar broeder, terwijl zij even als hij hare hooge jaren met glans droeg, zoo hield zij veel van de jeugd en had vooral Germaine lief; zij stelde groot belang in hare toekomst, zij wenschte haar uit te huwelijken, ten einde ze eene plaats te doen verlaten waar zij noch deelneming noch teederheid mocht ondervinden want, hoezeer Germaine hare kwellingen had pogen te verbergen, had hare tante ze evenwel geraden en was deze er over verontwaardigd.

- Als dat nog wat langer duurt dan zult gij even als ik doen en niet in het huwelijk treden, zeide zij somtijds tot Germaine.

- Wat zal ik daaraan doen, tante? antwoordde Germaine glimlachende.

- Hebt gij dan geen lust om een anderen staat te aanvaarden.

- Dat zeg ik niet.

- Ja, gij behoeft slechts eene gunstige gelegenheid te hebben; men moest inlichtingen inwinnen... in plaats van dat te doen, fluistert uwe mama hare vriendinnen in, dat zij wel denkt dat het huwelijk uwe roeping niet is, dat gij te ernstig, te nadenkend zijt... dat gij aan niets dan aan bidden, studeeren en arbeiden denkt...

- Welnu, beste tante, dan heb ik mij noch over de schilderes noch over het portret te beklagen.

- Zeg eens! zullen daardoor dan echtgenooten komen. Ja, als men ze onder de zeven wijzen koos! Uwe mama had u in de wereld moeten brengen.

- Daarover bekommer ik mij niet.

- Zij wacht daarmede tot Angela achttien jaren zal wezen en dan zult gij als ouder bij Angela ten achter staan.

- Daar beklaag ik mij volstrekt niet over, tante, de wereld heeft niet de minste aantrekkelijkheid voor mij.

- Kom, kom, kom, en wanneer gij dertig, veertig jaar oud zult worden zonder in den huwelijken staat te zijn getreden zooals wel eens op de oude grafschriften der kerk te lezen staat, gelooft gij dan dat zulks zoo aangenaam zal wezen?

- Ik zal mijn besluit nemen zooals gij het uwe genomen hebt, tante.

- Ik had een goeden broeder dien ik nooit verlaten heb.

- Helaas! indien Valentine mij niet verlaten had, alsdan zou ik er nimmer aan gedacht hebben om in den echt te treden.

- Juist omdat zij nu niet meer bij u is, moet gij er aan denken; ik zal er uwe mama over spreken.

Mejufvrouw Honorine spoorde met dien ijver, welke alleen ongehuwde jufvrouwen voor het huwelijk aan den dag leggen, mevrouw Darboys aan, om eene partij voor hare dochter te zoeken, maar haar aandringen had geen groot gevolg. Twee of drie partijen boden zich aan; maar zij bevielen Germaine niet: zij wees ze van de hand en hare mama stelde nu, zonder meer op Germaine's toekomst te denken, alles in het werk om Angela eene schitterende partij te bezorgen; hare moederlijke teederheid en ijdeldheid liet daartoe niets onbeproefd.

Angela was nagenoeg achttien jaar oud; hare bloeiende gezondheid, stelde hetgeen zij in hare kinderjaren eens beloofde te worden niet te leur en schoon zij niet op de schoonheid en maagdelijke bevalligheid van Valentine kon bogen, zoo zag zij er toch lief en bekoorlijk uit; zij was sierlijk van gestalte, welluidend en vlug ter taal en door het geduldig volharden harer zuster in haar te onderwijzen was zij tamelijk geleerd en bezat bovendien eenige aangename talenten. Mevrouw Darboys besloot hare beide dochters in de wereld te brengen, maar daar zij zich overeenkomstig het pro-

gramma gedroeg, dat zij zelve opgesteld had, zoo doschte zij Germaine, die aan hare moeder de zorg van haar toilet overliet in kleederen uit, welke haar het voorkomen gaven van een meisje van gevorderden leeftijd dat aan de dwaze vermaken der jeugd heeft verzaakt. Voor Angela waren de gekleurde neteldoeksche kleederen en de kroontjes van blauwe korenbloemen en witte madeliefjes, kortom al die jeudige versieringen die goed met de lente des levens overeenkomen. Germaine daarentegen had in haar zijden kleed en met haar stijf kapsel een ernstig en zelfs een eenigszins treurig voorkomen, want zij was ingetogen van aard, zij scheen aan de feesten slechts uit achting voor hare mama en uit vriendschap voor hare zuster deel te nemen.

- Zij maakt mij mismoedig! zeide mevrouw Darboys somtijds aan degenen die haar over hare oudere dochter spraken, zij wijst elke partij van de hand en ik vrees dat zij even als Valentine nog liefdezuster wordt.

Die meening vond hoe langer hoe meer ingang en Germaine werd minder gezocht dan ooit, zonder dat zij zich daarover echter in het minst bekommerde. De wereld gaf geen acht op Germaine; het meisje zag Angela's schoonheid en tevens hoe men haar overal als de gevierde schoone behandelde, zonder dat zij in het minst naijverig daarover werd, want zij schepte er in tegendeel zelfs vermaak in. Zij verkoos boven de bezoeken, bals en soirées hare gewone levenswijze op Richardière, hare dagelijksche werkzaamheden, hare bezoeken aan de kerk en de armen, eene kostbare erfenis, welke zij aan Valentine te danken had, en ten slotte, de briefwisse-

ling met die geliefde zuster, die zij in hare moeielijke en verhevene plichten trachtte na te streven en aan wie zij haar hart steeds zoo trouw bloot legde. Eene zaak meldde zij haar niet, namelijk dat wat Angela en mevrouw Darboys betrof; Germaine wilde noch zich beklagen noch Valentine bedroeven die ver van haar verwijderd was en die haar niet meer kon troosten en bovendien gaf zij, uit kinderlijken eerbied, alle brieven ter lezing welke zij schreef en wachtte zich daarom om haar teedere en gevaarlijke ontboezemingen toe te zenden.

Die vertrouwelijke mededeelingen zou jufvrouw Honorine hebben willen uitlokken maar eerbied en plicht hadden een dubbel zegel op Germaine's lippen gedrukt; zij hoorde de schimpreden harer tante aan, glimlachte somtijds, maar stemde er nooit mede in.

- En Angela zal nog eerder gehuwd wezen dan gij, herhaalde jufvrouw Honorine even als eene andere Cassandra.

- Ik mag lijden dat zulks gebeurt als het mama aangenaam kan wezen.

- Die weet niet wat zij wil; zij zal haar schoonzoon nog jaloersch maken en de kleine Angela die toch al geen toonbeeld van eerbied is, zal hare mama in 't minst niet sparen, als zij niet meer onder haar toezicht zal staan.

- Maar, tante, ge beschouwt alles van de slechtste zijde!

- Nu, ge zult zien of alles zoo *rooskleurig* is: ik heb er zoo iets van gehoord...

- Wat bedoelt ge daarmeê, tante?

- Dat wil ik u nog niet zeggen voor en aleer ik iets zekers weet.

Twee dagen daarop kwam de bejaarde jufvrouw bij Germaine een bezoek brengen, daar zij wist dat zij nu alleen was.

- Wat heb ik u gezegd? zeide zij.
- Komt ge me wat nieuws vertellen, tante?
- Wel! daar heeft zich eene partij, eene excellente partij, voor Angela opgedaan.
- Des te beter, zeide Germaine ongeveinsd, dat zal mama genoegen doen.
- Kent gij mevrouw d'Emmerijn?
- Zeker wel, zij is eene verdienstelijke vrouw; ook heeft zij een zoon.
- Een eenigen zoon, een knap jongman, die eene uitgebreide en winstgevende zaak heeft; bovendien is hij uiterst beschaafd, hij is in alle deelen onverbeterlijk, volmaakt... dat jong mensch nu heeft aanzoek om Angela's hand gedaan... zij is met den helm geboren!
- Tante ik voel behoefte om u voor die goede tijding te omhelzen, het geluk mijner jeugdige zuster is mij een groot genoegen: zij is bovendien ook mijn leerling.
- Gij zijt inderdaad te goed, antwoordde jufvrouw Honorine eenigszins luimig, gij zult ongehuwd sterven, dat zeg *ik* u; intusschen zal mijn broêr den heer Leopold d'Emmerijn en zijne mama naar hier vergezellen.

Hoofdstuk IX.
Een eerste Bezoek.

Nadat mevrouw d'Emmerijn een bezoek aan Richardière had gebracht, was zij naar hare kamer gegaan en schreef:

Tours 20 *Mei*, 18....

Beste Zuster,

Ik heb u beloofd u de samenkomst mede te deelen die een zoo grooten invloed op de toekomst van mijn zoon moet hebben. Zooals gij weet heb ik in mevrouw Darboys eene voormalige schoolvriendin teruggevonden; herinnert ge u de schoone Suzanna Herbin niet meer, die van hare ouders altijd zooveel fruit, koekjes en *rillettes de Tours* ontving. Welnu! Suzanna Herbin en mevrouw Darboys zijn eene en dezelfde persoon; haar echtgenoot, die een edelmoedig en zeer verdienstelijk man was, is eenige jaren geleden komen te overlijden en heeft haar als weduwe met drie dochters achtergelaten. Valentine eene der tweelingen, die, zooals men zegt, een bekoorlijk meisje moet wezen, is liefdezuster geworden; hare tweelingzuster Germaine is nog ongehuwd en Leopold heeft laatstleden winter bijzonder zijn oog op de derde of jongste, jufvrouw Angela, laten vallen. Stand en vermogen bevielen ons; dientengevolge heb ik met het oog daarop, een bezoek aan den voogd gebracht en heden middag heeft hij ons de eer aangedaan om ons met zijne nicht en hare dochters in kennis te brengen.

Het klein kasteel van Richardière, dat deze dames bewonen, is allerbekoorlijkst aan den oever der Loire gelegen en wij hebben de drie slotvoogdessen op een terras aangetroffen van waar men een oogverrukkend gezicht over de geheele omstreek had. Het parterre had eene hellende ligging en de talrijke met rozen, sterrebloemen, ijzerkruid, roode geraniums, en tal van andere bloemen gevulde potten die met klimop en maagdpalm omkranst waren, geleken op een prachtvol smijrnaasch tapijt dat op den grond uitgespreid was. Gij weet hoezeer ik regelmaat en goeden smaak op prijs stel. Nu, te Richardière konden mijne oogen zich niet genoeg vergasten, verlustigen, zooveel sierlijke eenvoud, zooveel orde en juiste rangschikking vertoonden zich daar, en het was geene decoratie, zoo *denk* ik ten minste, die opzettelijk in gereedheid was gebracht. De ontvangst schoon *gereserveerd* was toch zoo goed als wij slechts konden verlangen, de slotvoogdes van Richardière is eene zeer lieftallige vrouw, zoo lieftallig zelfs dat ik telkens mijne minderheid tegenover haar moest gevoelen; haar geestige gezegden en door juiste opmerkingen gekruide spreektrant boeit met eene onwederstaanbare kracht. Als iemand mij slechts vriendelijk toespreekt dan ben ik er reeds voor ingenomen: des te meer natuurlijk wanneer de oogen mij als 't ware toelachen als de mond zich steeds opent om aan een woordenvloed doortocht te verleenen en men alles in het werk stelt om mij genoegen te geven. Doch genoeg hiervan. Beide meisjes zaten naast mevrouw Darboys; de oudste zoomde en teekende servetten en Angela hield zich met een of ander fantaisie-werk bezig. Angela is een zeer bevallig meisje en

Leopold scheen zulks ook te vinden. Zijne ontluikende genegenheid heeft hem evenwel niet belet zich voor te doen zooals hij werkelijk is, namelijk als een minzaam en beschaafd jongman, die de trots zijner moeder is. Terwijl wij onder het spreken alle onderwerpen aanroerden, waarover men zich bij een eerste bezoek zoo al onderhouden kan, sloeg ik bijzonder *haar* gade die bestemd schijnt te wezen om eens mijne schoondochter te worden. Men zou onbillijk zijn als men haar niet bevallig, minzaam en schoon noemde; haar gelaat heeft eene zachte, tint, daarbij heeft zij oogen als eene spaansche, en prachtig haar, welks gitzwarte en glanzende lokken tot mantel zouden kunnen dienen aan hare minder dan middelmatige gestalte; zij is ook niet van geest ontbloot, haar eenigszins vinnige doch welluidende uitspraak mishaagt niet en zij schijnt de bovenmatige liefde te rechtvaardigen welke hare mama haar toedraagt. O hoe bemint die moeder haar toch! Angela stelt hare zuster in de schaduw; Germaine telt drie of vier en twintig jaar. Zij is niet schoon, leelijk is zij ook niet daar zij een goedig, zacht en verstandig voorkomen heeft. Zooals men zegt is zij niet tot den huwelijken staat genegen, heeft verscheidene partijen van de hand gewezen en wijdt zich aan het beoefenen van goede werken.

Naar het mij toescheen, houdt zij zich met het huishouden bezig, zij liet ons ververschingen voordienen; dat parterre welks orde, sierlijkheid en ligging ik bewonderde, heeft zij laten aanleggen naar de schetsen van papa en ook zij houdt er het toezicht over. Wellicht is zij niet het meisje dat het meeste bemind wordt,

maar zonder tegenspraak is zij het meisje dat het meest bemint; gij weet hoe onze oude Plutarchus de vrienden in beminden en *bemind wordenden verdeelt;* Angela is de bemind wordende en Germaine de beminnende. Zij spreekt tot hare mama op dien zachten, eerbiedigen en zelfs teederen toon, welken wij moeders niet altijd bij het opkomende geslacht aantreffen. Zij schijnt Angela innig lief te hebben, zij poogde haar in het volle licht te stellen terwijl zij zich zooveel mogelijk bij haar in de schaduw plaatste; zij heeft zeer weinig gesproken en hare zedigheid omsluiert op de eenvoudigste wijze geest en hart welke men niet peilen kan. Ik voelde mij zeer ingenomen voor dat meisje, te meer nog daar zij min of meer zwaarmoedig van aard schijnt te wezen; wellicht wil zij ook liefdezuster worden. O, beschouwden de zonen toch eens de zaken zoo als hunne moeders, dan zouden zij geene meisjes van negentien jaar, hoe bevallig zij dan ook wezen mochten, hunne hand bieden... maar wel het ernstige jonge meisje dat reeds eenige levenservaring heeft opgedaan, dat aan hare familie reeds blijken van genegenheid en verknochtheid gegeven heeft; zou zoo iemand niet eene betere levensgezellin wezen?... ik wil evenwel bij die gedachten niet verwijlen, het zou mij wellicht berouwen en ik zal alle zeilen mijner philosophie bijzetten om slechts de lichtzijde der echtvereeniging die tot stand gebracht gaat worden voor oogen te houden. Leopold was over onze visite ongemeen voldaan; hij heeft op niemand dan op Angela acht geslagen, het zachtaardig, zedig en door den sluier der ingetogenheid verborgen uiterlijk van Germaine is hem ontgaan. Hij dweept met

mevrouw Darboys en ik voorzie, beste zuster, dat wij u spoedig op het bruiloftsfeest van uw neef zullen uitnoodigen. Ik ben in het geheel niet ontevreden; dat huwelijk laat, wat vermogen, stand, leeftijd en opvoeding aangaat, niets te wenschen over. Leopold verlangt naar die echtvereeniging en mijn smaak moet den zijnen niet overheerschen. Hij is thans dertig jaar, hij is niet van verstand en doorzicht ontbloot, derhalve kan zijne keuze niet anders dan goed wezen. Maar, wat mij betreft, rondborstig moet ik bekennen, dat ik naast de bekoorlijke Angela, een wezen heb ontdekt wier schoonheid de aanvalligheid eener ontluikende jeugd in de schaduw stelt en waardoor men de glinsterende oogen, den slanken lichaamsbouw en den negentienjarigen leeftijd mijner toekomstige schoondochter vergeet en om u niets te verbergen, moet ik u zeggen, dat, als hetgeen ik voorzie zich door verloop van tijd bevestigt, ik Angela zal liefhebben omdat zij de gade van Leopold is, maar Germaine intusschen zal betreuren. Zoo is het leven, beste zuster; er is geen geluk zonder schaduw en nimmer worden onze wenschen ten volle verwezenlijkt. Indien die lieftallige Germaine niet huwt, zal ik ze tot mijne vriendin kiezen; zij is immers de tante der kinderen in wien ik mijn zoon als zal terug zien. De zwarte oogen van Angela zullen mij wel bij mijne kleindochter bevallen.

Vaarwel beste zuster, ik omhels u zooals ik u bemin en ik beveel onze plannen in uw gebed aan.

‘d'Emmerijn.’

Wederzijdsche genegenheid kan men gevoelen en

raden, zij is als een electrieke keten die twee zielen met elkander in verbinding brengt. Germaine ontwaarde de belangstelling welke zij aan mevrouw d'Emmerijn inboezemde door de belangstelling welke zij zelve voor die goede, beschaafde en eenvoudige dame had opgevat, maar zij liet zoo min mogelijk van dat gevoel iets doorstralen; zij maakte er hare studie van om onopgemerkt te blijven, om de aandacht van de moeder noch van den zoon op zich te vestigen en nooit beijverde zich een jeugdig, jaloersch hart zoozeer om hare mededingster in de schaduw te stellen, als Germaine pogingen aanwendde om hare bevalligheid, hare talenten, hare geestigheid te verbergen, waardoor zij zich liefde en vriendschap kon waardig maken. Zij verafschuwde zelfs de gedachte om een hinderpaal voor Angela's geluk te wezen en hare toekomstige plannen den bodem in te slaan, op welke plannen mevrouw Darboys al hare hoop bouwde.

- Ik weet niet wat gij voor een aardig meisje zijt, Germaine, zeide jufvrouw Honorine op haar gewonen levendigen toon, zoodra zijn mevrouw d'Emmerijn of haar zoon niet hier ot gij zijt stom als een visch, dan neemt gij geen deel aan het gesprek tenzij om zoo kort mogelijk op de tot u gerichte vragen te antwoorden, gij blijft alsdan zoo ijverig aan het naaien alsof ge er uw dagelijksch brood mede verdienen moest en niet alleen stelt ge u niet zeer minzaam aan, maar gij beantwoordt ternauwernood de vriendelijke wijze, waarop mevrouw d'Emmerijn u toespreekt die nagenoeg altijd haar oog op u gevestigd houdt. Ik hoop dat gij het uwe oude tante niet euvel zult duiden

als zij u zegt dat die wijze van handelen haar zenuwgestel op onaangename wijze in werking brengt. Ik wenschte, Germaine, dat gij u voor Leopold en zijne mama voordeedt, zooals ge zijt, dat zij u naar waarde konden leeren kennen... en wie weet wat er dan zoude gebeurd zijn.

- En wat dan? beste tante, zeide Germaine, terwijl er een glimlach om hare lippen speelde.

- Dat Leopold misschien beter uit zijne oogen gekeken zou hebben en dat hij in plaats van op Angela te verlieven, die niets in haar voordeel heeft dan hare jeugd, hij meer acht op u zou geslagen en u *bemind* hebben... Zie Germaine dat hadt ge nu moeten doen! De echtgenoot en de schoonmoeder zouden er beiden beter mede geweest zijn.

- En mama! antwoordde Germaine, die goede mama, die zoozeer op dat huwelijk voor Angela gesteld is! ik zou haar voorzeker bedroefd en gedwarsboomd hebben als ik tegenover mijnheer en mevrouw d'Emmerijn de coquette had gespeeld.

- Nu is me uwe geheimzinnige wijze van handelen ontsluierd, het is uit deugdzaamheid dus, dat ge u zoo onverklaarbaar en zonderling aanstelt!

- Dat weet ik niet tante, omdat ik niet weet of men *deugd* kan noemen een zoo natuurlijk gevoel als dat om het geluk van een ander niet te willen verstoren door loutere behaagzucht.

- En moet ge niet bekennen dat gij u min of meer ondankbaar opzichtens mevrouw d'Emmerijn gedraagt, die u toch zoo minzaam behandelt?

- Neen, tante, nimmer zal ik ondankbaar worden

jegens degenen die mij vriendelijk behandelen en indien mevrouw d'Emmerijn, zooals ik hoop, de schoonmoeder wordt van Angela, als wij met elkander op een vertrouwelijken voet zullen kunnen omgaan, dan zal ik mij ongemeen minzaam jegens haar toonen.

- Gij zijt toch een goed meisje, hoe kan uwe mama zich toch zoo onbillijk jegens u gedragen!...

- Foei tante!...

Jufvrouw Honorine zweeg toen Germaine een smeekenden blik op haar wierp, zij omhelsde haar en ging heen, terwijl zij het hoofd schudde.

Leopolds bezoeken werden menigvuldiger; hij was in het net gevangen en Angela haalde hetzelve met die behendigheid dicht, welke aan de dochters van Eva eigen is. Nooit had men haar zoo lieftallig gezien;de tegenwoordigheid van Leopold scheen eene volledige verandering in haar karakter teweeg te brengen; wanneer hij op Richardière was, dan was zij ten allen tijde voorkomend jegens hare mama en sprak dan steeds minzaam met Germaine; alsdan hadden er de bedienden hare ruwe uitvallen niet te duchten; grillen, gemelijkheid, pruilerij, ongegrond stilzwijgen waren als door een tooverslag verdwenen, hare behaagzucht had wonderen uitgewerkt en mevrouw d'Emmerijn werd er, in weêrwil harer rijpe ondervinding, door begoocheld.

- 't Is een bedorven kind, zeide zij tot zich zelve maar er zal toch nog wel iets goeds van te maken wezen. En Leopold, die met haar dweept, zal er bepaald invloed op uitoefenen!

Het aanzoek werd met gunstig gevolg gedaan en Angela die thans van vreugde buiten zich zelve was,

droeg nu een met parelen versierden ring aan haar vinger, welken Leopold daaraan gestoken had in afwachting van den gezegenden ring, zinnebeeld der heilige vereeniging die niets ontbinden kan.

- Ik had Germaine eerst willen uithuwelijken, zeide mevrouw Darboys, terwijl zij het huwelijk aan hare vriendinnen bekend maakte, maar zij heeft niet gewild... ik geloof dat zij aan den ongehuwden staat de voorkeur geeft; zij zal Angela's kinderen als de hare beschouwen... Dat denkbeeld had niets onbehagelijks voor mevrouw Darboys en door het zóó aanhoudend aan anderen voor te stellen, geloofde zij er ten laatste zelve aan; het eigenbelang dat zij nooit voor haar zelve gekoesterd had, ontwaakte in haar binnenste; was het niet natuurlijk dat Angela eens al de goederen der familie bezitten zou, dat zij er thans reeds een ruimer aandeel van genoot, omdat zij in de wereld ging leven en wellicht binnen weinige jaren moeder van een talrijk gezin zou wezen. Die gedachten vonden bij mevrouw Darboys hoe langer hoe meer ingang en daar de hartstocht haar hoe langer hoe meer verblindde, zoo vormde en keurde zij een plan goed, waarvan zij de gedachte voorheen niet zou hebben kunnen verdragen. Zoo gaat het gemeenlijk, het hart dat de bekoring niet dadelijk verwerpt wordt weldra haar slaaf.

Hoofdstuk X.
Het Huwelijksaanzoek.

- Ik wilde u eens spreken, Germaine, zeide juf-

vrouw Honorine, op een ernstiger toon dan zij gewoon was, toen zij op een morgen bij hare nicht kwam.

- Wat verlangt ge, tante?

- Kan niemand ons hier hooren?

- Niemand, mama is met Angela in den tuin.

- Goed zoo! Nu moet ge me eens vrijmoedig zeggen, of gij iets weet van het verzoek dat mevrouw Darboys aan mijn broer gedaan heeft?

- Daar weet ik niets van, tante.

- O, dat dacht ik ook wel! Laat ons van voren af aan eens beginnen, zooals men dat gewoonlijk zegt. Ge weet, Germaine, dat mijn broêr Felix nog al een aardig fortuintje bezit, hetgeen hij voor u en uwe zusters, de eenige kinderen der familie, bestemd heeft. Als ik, die ouder ben dan hij, hem bij ongeluk mocht overleven, dan zou ik niets noodig hebben, mijn klein inkomen zou alsdan voldoende en zelfs meer dan toereikend voor mijn onderhoud zijn. Dat was altemaal zoo geregeld en dikwijls had hij uw papa daarover gesproken. Welnu! weet ge wat mevrouw Darboys gedaan heeft?

- Neen, tante... Vertel het mij dan, want ge jaagt me vrees aan.

- Zij is naar mijn broêr gegaan en heeft hem, na hem met honigzoete woordjes voorbereid te hebben, overgehaald om, van nu af, bij contract, aan Angela het grootste deel zijner goederen te vermaken; en onder voorwendsel, dat Valentine religieus is en Germaine niet huwen zal, heeft zij u, Germaine, uw wettig erfdeel pogen te ontrooven.

Germaine was een van nature edelmoedig wezen, het geld was bij haar geene hoofdzaak maar eene bijzaak, doch op dit oogenblik werd zij toch door deze woordenkwestie geheel ontsteld. *Uwe mama heeft u uw wettig erfdeel willen ontrooren*, dat klonk onaangenaam in hare ooren, dat wekte tal van herinneringen op; het bevoorrechten waardoor zij in hare kinderjaren zoo menigwerf had geleden en dat haar de eerste tranen had doen storten, het verlaten van het ouderlijke huis door Valentine, de jaren waarin zij kind en vervolgens jonge dochter was, welke voor haar treurig en zonder genot waren voorbij gegaan in het bijzijn eener moeder die haar niet die genegenheid toedroeg waarop zij aanspraak maken kon, tal van kleine voorvallen uit het dagelijksche leven, welke allen een smartelijken indruk achtergelaten hadden, hare toekomst waarover niemand zich bekommerd had, de baatzuchtige plannen welke men ten haren koste smeedde, zonder haar zelfs ergens in gekend te hebben, dat alles ontstelde haar en zij werd door zulk een onaangenaam gevoel gekweld, als haar hart nog nooit ontwaard had.

- Wat zegt ge daarvan? zeide jufvrouw Honorine, wordt ge thans nog niet over zooveel onrecht verontwaardigd?

- Dat is slecht! riep Germaine met een beklemd gemoed terwijl zij in tranen losbrak. Als papa nog eens leefde.

- Dan zou dat niet gebeuren, doch maak u niet ongerust, die vlieger zal toch niet opgaan: ik zal mijn broer daarover de les eens oplezen, hij luistert naar mij, als ik wil!

- Hebben mevrouw d'Emmerijn en haar zoon die vergrooting van den bruidschat mijner zuster verlangd?

- In het geheel niet, van dien toeleg weten ze in het geheel niets; uwe mama heeft voor hare handeling geene andere drijfveer dan den welstand van hare lieveling nog te vermeerderen en Angela nog onafhankelijker en nog rijker te maken. Alles voor haar, dat is hare leus.

Germaine wilde spreken, maar hield zich in; de gelukkige gewoonte van den eerbied drukte een zegel op hare lippen. Jufvrouw Honorine hield eene uitvoerige rede over het bevoorrechten en het onbillijk behandelen; toen het tijd begon te worden ging zij, na Germaine omhelsd te hebben, heen.

Germaine bracht den dag verder zeer onaangenaam door; toen zij hare mama zag werd zij pijnlijk aangedaan, ook antwoordde zij niet op de scherts van Angela die tijden had dat zij ongemeen vroolijk en bekoorlijk was; na den middag verontschuldigde zij zich om met haar een bezoek te gaan afleggen; toen zij vertrokken waren, ging zij alleen naar de kerk, welke gemeenlijk het toevluchtsoord voor gewonde zielen is.

Niemand was in de kerk aanwezig; de ondergaande zon, die door de wagenwijd openstaande deur binnenstraalde vergulde het tabernakel en bezielde als het ware met haar koesterenden lichtstroom de engelen, die in eene aanbiddende houding aan weêrskanten van het altaar geknield zaten; een lichte wierookgeur bewees dat het lof pas uit was en het scheen haar dat de laatste trillingen van het orgel welluidend onder het schoone kerkgewelf wegstierven. Germaine voelde dat haar ge-

moed kalmer werd in dat heiligdom; zij knielde neder, bleef in overweging verdiept en bad daarna geruimen tijd. In dat plechtstatig uur herinnerde zij zich haar geheele leven.

Toen zij uit de kerk kwam sloeg zij het tusschen de met graszoden bedekte graven der landlieden gebaande voetpad in, hetwelk ook naar het graf haars vaders leidde. De armen van het wit marmer kruis waren met talrijke bloemkransen gesierd; twee treurwilgen overschaduwden met hun melancholisch gebladerte den grafzerk, welke door prachtige bloemen omringd was, waarvoor Germaine steeds zorg droeg. Zij leunde met haar hoofd tegen het kruis en zeide nauw hoorbaar.

- Vader, wat raadt gij mij?... die uw leven voor een kind ten offer hebt gebracht, kunt gij mij raden eene som gelds aan mijne zuster te betwisten? O neen, niet waar? gij roept mij immers van uit het graf toe. *Beter is het te geven dan te ontvangen...* om uwentwille zal ik het doen vader en tevens om God te behagen die mij die goede gedachte in het hart gestuurd heeft.

Zij stond op en bleet nog lang in hare overwegingen verdiept. Een aangename vrede volgde in hare ziel de ontroering op aan welke zij ter prooi was geweest, doch die tot dan toe nog geen toorn of verbittering in haar gemoed had te weeg gebracht. Zij plukte op het graf eene zonnebloem en zeide tot zich zelve.

- Ik zal ze als aandenken van dezen dag bewaren; zij zal mij toeroepen steeds te beminnen en in spijt van alles te beminnen.

Bij het kasteel en de laan welke er naar toe leidde,

ontmoette Germaine haar oom Felix, die aan het wandelen was tot dat zijne nichten huiswaarts zouden keeren. Zij ging naar hem toe, nam hem onder den arm en zeide hem:

- Beste oom, mama heeft een klein verzoek tot u gericht; zult gij het mij niet euvel duiden als ik mijne bede bij de hare voeg.

- Wat bedoelt gij daarmede, Germaine? antwoordde de oude heer verbaasd.

- Angela zal weldra in den echt treden, zij doet eene schitterende partij, en komt in een stand, die haar wellicht eenmaal tot groote uitgaven nopen zal; en daartoe behoort geld... niet waar oom? Wijl ge ons nu wel als uwe erfgenamen gelieft te beschouwen, bevoordeel onze zuster daar dan bij; Valentine en mij zal zulks aangenaam wezen.

Oom Felix zette zijn bril wat rechter op zijn neus en zag Germaine strak aan.

- Is het u ernst, hetgeen ge mij daar zegt?

- Bepaald, oom.

- Gij verkiest dus niet in den echt te treden?

- Dat zeg ik niet, maar ik ben met een bescheiden deel tevreden.

- Gij hebt dus geene gehechtheid voor het geld?

- Dat geloof ik niet, oom; mijns inziens, dient het geld slechts om zijn evenmensch gelukkig te maken.

De grijsaard staarde de laan in met mijmerenden blik.

- Het zal derhalve uwe goedkeuring wegdragen niet waar, dat ik, bij contract, aan Angela eene grootere som vermaak dan aan u?

- Dat zal mij ongemeen aangenaan wezen, oom.

Zij sprak de waarheid; want al het genoegen dat eene edelmoedige, onbaatzuchtige daad en eene edele overwinning op zich zelven schenken kan, smaakte zij thans. Het zou haar niet de geringste moeite hebben gekost wegens het voorval alles in rep en roer te brengen.

- Als ik zulks deed zoudt gij dan uw ouden oom nimmer laken?

- Nimmer; ik zou er hem voor bedanken en dagelijks Gods zegen over hem afsmeken.

- Waarom doet gij mij die vraag? Kom aan, Germaine, biecht eens op!

- Om mama en Angela een bewijs te leveren dat ik ze bemin.

- Hij keerde zich met vochtig oog tot haar en zeide.

- Gij hebt edel gehandeld, Germaine; gij ziet de zaken dezer wereld van haar waar standpunt, gij schat het geld naar hetgeen het waard is. Ik zal uw verzoek inwilligen.

Zij kuste hem met zulk eene ongeveinsde vreugde de hand dat hij er op nieuw door ontroerd werd.

- Ik zal in deze zaak den middelweg volgen, zeide hij; ik zal het *zoo* schikken dat uw verlangen zal bevredigd worden, zonder dat evenwel uwe mama ten volle haar verzoek zal voldaan zien. Ook Valentine moet geld hebben, om hare geestelijke goede werken nog met stoffelijke te kunnen vermeerderen en draag gij, Germaine, uwe mama steeds dezelfde liefde toe; later zal zij er behoefte aan hebben, en denk ook somtijds aan mij, Germaine... heden avond hebt gij mij zulke eene zalige aandoening laten smaken, dat ik er tien jaren jeugdiger door geworden ben.

Hij omhelsde haar nogmaals terwijl hij haar nog hartelijker dank bracht; Leopold kwam terzelfder tijd aan den ingang der laan, zij groette hem en ging huiswaarts want zij voelde behoefte aan eenzaamheid na die soort van drama dat in haar hart gespeeld was. Des anderen daags 's morgens kwam jufvrouw Honorine terug, zij drukte de hand van Germaine en zeide haar.

- Ik weet alles; wat ben je toch dwaas! mijn broêr heeft mij alles verteld en hij meent niet beter te kunnen handelen dan door u uw gang te laten gaan.

- O tante, hij heeft toch gelijk! ik gevoel mij zoo gelukkig sedert gisteren.

- Dan gaat ieder hier alles naar wensch; allen zijn gelukkig, opgeruimd door vreugde vervoerd, behalve uwe tante. Tot weerziens, Germaine!

Germaine slaagde er in hare tante tot bedaren te brengen; maar jufvrouw Honorine zeide bij herhaling:

- 't Is eene dwaze edelmoedigheid, waarvoor niemand u dank zal weten, meisje.

Maar Germaine's hart werd door de bron van vrede gelaafd en begeerde de loftuitingen van hare medemenschen niet. Het was haar voldoende dat hare mama dit offer eens zou te weten komen en dat zij uit dien hoofde hare andere dochters er te meer om zegenen zoude. Wat Angela betreft, Germaine verwachtte er niets van en zij verlangde in geenen deele dat hare zuster van hare zelfopofferende daad kennis zou dragen, die zij toch niet naar waarde zou hebben kunnen schatten. Zij sprak nergens over en wachtte in kalme stemming den dag af, waarop het contract zou geteekend worden.

Beide familiën waren bij elkander gekomen: de notaris las, ingevolge de wet, het contract aan beide verloofden voor, waarop zij echter niet veel acht sloegen, Angela, omdat zij het niet begreep en Leopold, omdat hij te veel zijne aandacht op Angela vestigde. Maar bij de vermelding van het voordeel door oom Felix aan Angela verstrekt, luisterden beide moeders met gespannen aandacht. Mevrouw Darboys kleurde en scheen niet ontevreden; mevrouw d'Emmerijn kreeg insgelijks eene kleur, trok hare wenkbrauwen zamen en gaf ondubbelzinnige blijken van ontevredenheid; Germaine bleef alleen kalm en tevreden Toen de akte tot den laatsten regel gelezen was en allen geteekend hadden, knoopte mevrouw d'Emmerijn een gesprek met jufvrouw Honorine aan: zij spraken lang en, naar het scheen, vertrouwelijk; men hoorde Leopolds mama halfluid zeggen, met eene uitdrukking waarin onbeschrijfelijke spijt en genegenheid doorstraalden.

- Zulk eene edelmoedige handelwijze heeft Germaine verricht, ik had dat eerder moeten weten. O, waarom, waarom...

Meer zeide zij niet, maar jufvrouw Honorine had haar begrepen.

Hoofdstuk XI.
Een nieuw Gezin.

Den dag nadat het huwelijk voltrokken was en het eugdige echtpaar alsmede mevrouw Darboys een be-

zoek aan oom Felix brachten, ging Germaine aan haar kleinen lessenaar zitten en schreef aan Valentine:

Dierbare zuster,

De groote dag is voorbij, Angela is thans mevrouw Leopold d'Emmerijn.

Ik twijfel er geenszins aan of gij zult uw gebed met het onze wel vereenigd hebben om 's Hemels zegen over het echtverbond onzer Angela af te smeeken; opdat het den Algoede behagen moge haar gelukkig te doen wezen en met haar den echtgenoot wiens levensgezellin zij is en die haar hartelijk bemint. Ik geloof, dat hij voor haar een steun, een toegevend en trouw vriend zal wezen, kortom, een man die al datgene in zich vereenigt, wat gevergd kan worden om er zijn levensgeluk aan toe te vertrouwen en met wien men zijn eeuwig heil moet behartigen.

Dat is ontegenzeggelijk een groot geluk; maar alles heeft ook zijne schaduwzijde. Mama vond dat Angela nog wel wat jeugdig was en nog geene genoegzame ondervinding had om het bestuur van een gezin op zich te nemen; bovendien zou zij er veel mede geleden hebben met op Richardière te blijven in gemis van het kind dat steeds aan hare zijde was, zoodat men besloten heeft, dat wij zamen met de jongelui te Tours zouden gaan wonen. Het verhuizen zal nog voor dat de winter invalt plaats hebben... Wij moeten bijgevolg die ons zoo dierbare woning verlaten!... Als ik daaraan denk, beste Valentine, dan wordt mijn hart beklemd, en het komt mij voor dat ik alles verlies, als ik dat oord verlaat waar wij zamen

gewoond hebben en waarin onze dierbare vader bij ons was, waar aan elken steen, aan elken boom, aan elk meubelstuk eene gedachtenis is verbonden die ons schijnt toe te roepen: *Herinnert ge u dat niet meer?* Gij die zoo zeer van alle wereldsche zaken onthecht zijt, zult mij wellicht misprijzen, maar ik weet dat gij mij ook te gelijkertijd beklagen zult, daar het u bekend is dat de genegenheid welke ik een of ander persoon toedraag of het genoegen dat mij een of ander voorwerp verschaft, voor mij, om zoo eens te spreken, eene levensatmospheer is, en wanneer het verleden die personen of voorwerpen met zich gevoerd heeft, dan zijn zij voor ons niets meer dan eene schaduw; onze genegenheid hecht zich zich aan die plaatsen waarin zij eens als aangename werkelijkheid bestonden!... Richardière zal in andere handen overgaan; ik zal die lanen niet meer doorwandelen, waarin wij onzen dierbaren vader zoo dikwijls gearmd vergezelden, ook zal ik die kamer niet meer zien, die getuige van zijn vreedzamen, van zijn hoopvollen dood was, evenmin beide kamers welke wij zamen bewoond hebben, en die heerlijke dagen toen het droevige scheiden nog achter den sluier van de toekomst verscholen was... doch het is de wil der Voorzienigheid, waaraan wij ons met liefdevol betrouwen moeten onderwerpen en van wie wij ook wel eene of andere vreugde in de toekomst mogen verwachten.

Ik zal steeds bij mama blijven, ook zal ik dikwijls mevrouw d'Emmerijn kunnen bezoeken, die mij, zooals ik u reeds gemeld heb, zeer bevalt; intusschen spijt het mij, dat het veelvuldig verkeer met oom Felix en

tante Honorine aanmerkelijk zal verminderd worden Wij gaan nu nog al ver van hen afwonen, zoodat het voor menschen van hun leeftijd, bezwaarlijk gaan zal om ons te komen opzoeken... dat is wederom een offer!

Doch laat ik hier niet verder over spreken en mij slechts over u bezig houden. Gij zijt gelukkig, Valentine, want uw laatste brief schetste den hemelschen vrede uwer ziel. Ik volg u altijd in den geest in uw werkdadig leven; als het geklep van den *Angelus* mij des morgens wekt, dan zeg ik tot mij zelve: Nu is Valentine reeds twee uren op, welke goede gedachten heeft zij in dien tijd al niet gehad! Als het later is, dan volg ik u naar het hospitaal, dan zie ik u daar steeds onledig, dan zie ik dat er geen enkel oogenblik van den dag voorbijsnelt zonder dat gij het niet door een of ander liefdewerk benut hebt. Welk een oogst verzamelt gij u niet voor den Hemel en welk een onschatbaren vrede smaakt uw hart toch niet! Ja, Valentine, gij hebt het beste deel verkozen; sedert ik de wereld beter heb leeren kennen, besef ik zulks ten volle, maar allen zijn niet tot die goddelijke, tot die hemelsche roeping verkoren.

Uwe armen maken het goed met uitzondering van de oude Martina die weldra het koningrijk der armen zal binnengaan; zij spreekt dikwijls over u, zij bewaart zorgvuldig het christusbeeld dat gij haar geschonken hebt en zij verzoekt mij haar uit die boeken voor te lezen, waaruit gij haar altijd voorlaast. Alle zaterdagen breng ik na afloop der H. Mis een ruiker naar het graf van onzen dierbaren vader, en, laatstleden zaterdag was ik zeer ontroerd, toen het kruis met een

krans van immortellen gesierd was, in welks midden men lezen kan: *Aan den redder van mijn kind!*

Zooals de graftenmaker mij gezegd heeft, heeft eene boerin uit de omstreken van Montrichard dien krans gebracht; zij had een aanvallig jongetje bij zich, dat zij op den grafzerk luid op een *Onze Vader* liet bidden. Toen heeft zijne moeder hem gezegd: *Dat is voor dien goeden heer, Jantje, die u uit het water gered heeft;* en het kind heeft het kruis gekust.

Ik weende, zuster, maar het waren hartverkwikkende tranen en ik twijfel er niet in het minst aan of ook gij zult aan dien eenvoudigen krans groote waarde hechten. Die krans stelt mij de kroon voor welke onze onvergeetbare vader van God ontvangen heeft, want onze Heer heeft immers gezegd dat er geen verhevener offer kan gebracht, dat er geen edeler daad kan verricht worden, dan zijn leven voor zijn evenmensch ten beste te geven.

Terwijl ik u schrijf ben ik afgetrokken geworden, maar thans bestormen mij wederom treurige gedachten; ik zal dan Roche-Corbon moeten vaarwel zeggen, alsmede het graf waarin het stoffelijk overschot van onzen teêrgeliefden vader rust, alsook die armen die ons van af onze kinderjaren kennen... Bid voor mij, want ik voel behoefte aan uw gebed.

Vaarwel, beste Valentine, ik omhels u duizendmaal, vergeet mij niet, dierbare zuster. Vaarwel.

'GERMAINE'.

Mevrouw Darboys, aan wie Germaine haar brief te ezen gaf, doorlas hem en zeide met een zucht:

Het spijt mij werkelijk Richardière te moeten vaarwel zeggen, maar wij kunnen Angela, die nog zoo jeugdig is en nog zoo weinig ondervinding heeft van het leven, niet aan haar zelve overlaten?... Ik vertrouw Germaine dat u zulks een voldoende grond tot zulk een besluit zal wezen.

Het leven is een lang vaarwel. Honderden malen is zulks reeds gezegd en Germaine ondervond het na vele anderen, die er de treurige ervaring van opgedaan hebben. Naarmate men meer op de levensbaan vordert, verlaten ons onze reisgenooten en slaan zonder spreken het geheimzinnige voetpad in, dat naar andere oorden leidt; men ziet niet meer dezelfde landschappen, men verlaat, en vooral heden ten dage, het oord waar men zoo gaarne woonde en men zegt niet alleen aan het geluk maar zelfs aan zijne herinneringen vaarwel.

Germaine's hart werd door droefheid overstelpt; toen zij die dierbare woning verliet om er niet meer in weder te keeren, alsmede die heerlijke wandeldreven waarin zij Valentine's slanke gestalte nog meende te zien ronddolen; het kwam haar voor dat zij die kerk nog zag, waarin beiden hare eerste H. Communie gedaan hadden en in welker schaduw haars vaders stoffelijk omhulsel rustte. Zij dacht die boomen nog te zien en dien grond waaraan voor haar tal van herinneringen verbonden waren. Ook dacht zij aan die goede vrienden en kennissen uit het dorp, met wie zij zulk een aangenaam verkeer had gehad en aan de armen aan wie zij zoo bijzonder gehecht was. En de lange keten der gewoonten was op eenmaal verbroken... en waar en wanneer zou hij wederom aaneengeschakeld worden? En hoe-

veel kleine en pijnlijke offers lagen er niet in dat groote offer besloten? Mevrouw Darboys had, om Angela genoegen te geven, alle huisraad verkocht dat haar niet meer in den heerschenden smaak scheen te vallen, en zoo doende ging het eene meubelstuk na het andere heen en aan deze waren toch herinneringen harer kinderjaren verbonden! Van hunne gewone plaats genomen en in het volle daglicht gesteld, schenen zij oud en leelijk, maar toch betreurde zij ze en geen enkele pendule van *bronze d'art* (kunstbrons), niet een enkel rozenhouten meubelstuk of uitgewerkte eikenhouten tafel, niet een enkel behangsel van Aubusson, kon in haar oog opwegen tegen de in marmer gevatte koperen pendule, tegen de tafel welke een familiestuk was, tegen den mahoniehouten lessenaar van haar papa en tegen de eenigszins stijve, ouderwetsche stoelen, waar zij met hare zuster, toen zij nog kinderen waren, opklouterden. Zij behield eenige der meubelen, welke in haar oog het kostbaarste waren, voor zich, om ze in hare kamer te gebruiken; het overige gedeelte van het huis werd naar den nieuwsten smaak ingericht, om Angela te behagen, die in den herfst van eene lange reis in het Zuiden van Europa terug kwam en er zich toen in vestigde.

Mevrouw Darboys heette ze allerhartelijkst welkom. Zij had door de afwezigheid van haar lieveling veel geleden; eene briefwisseling, altijd iets onvolledig en nog onvollediger als Angela de pen moest voeren had haar slechts weinig troost aangebracht; zij telde de dagen welke Angela nog van haar scheidden en toen zij ze wederzag, toen zij ze omarmde gaf zich haar moederlijk

liefdegevoel in tranen, zoenen en snikken lucht. Angela verkeerde in eene aangename stemming, zoo aangenaam als de stand welke God haar in de samenleving geschonken had. Zij keerde van eene pleizierreis terug, haar echtgenoot beminde haar en voldeed al hare wenschen, zij kwam in eene prachtige, sierlijke woning, waar al hare verlangens schenen voorkomen te worden; de winter zou haar het eene feest na het andere doen bijwonen, waarin zij, jeugdig en schoon als zij was, als *de gevierde* zoude verschijnen; in hare woning zouden de fijnste geschenken van haren bruidskorfaller bewondering wekken; er bleef niets te wenschen over. De jonggehuwde was minzaam tegen hare mama, *l*ieftallig tegen Germaine en hartelijk tegen mevrouw d'Emmerijn. Leopold scheen zeer gelukkig te zijn dat hij zijne eigene en pas aangehuwde familie terugzag; het was hem een genoegen weder te huis te zijn, en zijne gewone werkzaamheden te hervatten; wellicht was die arbeid, waren die studiën het eenige wat hem in zijn huwelijksreis ontbrak en waaraan hij zelfs nog behoefte gevoelde toen hij reeds den invloed dier gezegende ster ondervond die slechts eens schittert.

Onder dien eersten indruk deed Germaine zich zelve verwijten; zij dacht dat eene voorbarige vrees welke uit een minder vriendschappelijk gevoel tegen hare zuster ontstaan was, haar misleid had en dat de nu door haar te leiden levenswijze aangenamer en gemakkelijker zou wezen dan zij zich had voorgesteld. Zij gaf zich aan die hoop over en poogde zich in de woning harer zuster eenige gewoonten eigen te

maken, zooals men zich aan het leven onder eene tent poogt te gewennen als men weet dat zij voor geruimen tijd opgeslagen is.

Maar nadat er een paar maanden sedert de terugkomst van Angela verstreken waren, merkte zij dagelijks op dat er een algeheele ommekeer in de stemming van mevrouw Darboys was gekomen. Tot dan toe had zij een minzaam, zich zelf gelijkblijvend en opgeruimd karakter gehad wat aan het gedrag van Germaine kon toegeschreven worden; vroeger, als Angelia maar bij haar was, zou zij de geheele wereld getrotseerd hebben en geene rampen, hoe groot ook, zouden haar de haar eigene vrolijkheid ontnomen hebben; er was niet de minste leemte in haar hart; het vroeg niets beters.

Thans was zij droevig, gedrukt en dikwerf scheen het dat zij lang gewaakt of geweend had en nogtans was Angelia bij haar; een treurig stilzwijgen had de geestdrift vervangen waarmede zij steeds de wijze kenbaar maakte hoe zij den dag wilde doorbrengen en waarop zij het stadsnieuws of hetgeen zij in de morgenbladen gelezen had mededeelde. Somtijds gebeurde het zelfs dat zij Angela een bitsch antwoord gaf, dat zij niet van haar gewoon was en dat zij ook niet geduldig verdroeg. Het was soms eene nietsbeteekenende zaak, een bagatel, zoo als elke dag er eene menigte met zich brengt en die onopgemerkt blijven tusschen personen die elkander beminnen doch menigwerf tot voorwendsel van twist gebruikt worden tusschen in onmin verkeerende gezinnen.

- Denkt gij van avond uit te gaan Angela?
- Dat weet ik nog niet mama... daar is nog niets van bepaald.

- O ik begrijp het wel, gij wilt mij uw doen en laten niet zeggen; ik behoef niet meer te weten wat gij van plan zijt.... dat is ook billijk! Wat heeft men zich ook om eene moeder te bekreunen?

- Mijn Hemel, mama, wat scheelt u dan toch? Ik heb geheimen voor u! Gij wordt niet meer met wat er gebeurt op de hoogte gehouden! Maar zoo iets mag men gerust plagerij noemen als men het al niet erger betitelen wil.

- Maar Angela!

- Welnu! ik moet u zeggen dat me dat erg verveelt.... ik behoef me niet meer als een kind te laten behandelen.... dat zou Leopold ook zeggen.... hij denkt er juist over als ik....

Dat laatste woord stortte gif in het hart van mevrouw Darboys.

Zij was jaloersch, onbeschrijfelijk jaloersch, en deze gesteltenis ondermijde hare gezondheid, dag en nacht knaagde de worm der jaloerschheid aan haar hart, om kort te gaan, zij benijdde de genegenheid welke hare dochter Leopold toedroeg.

Met vreugde had zij haar ten huwelijk gegeven en thans zou zij haar hebben willen terugnemen. Zij verlangde Angela terug die haar niet meer toebehoorde en die aan een ander blijken van genegenheid gaf, waarop zij aanspraak meende te mogen maken. Angela beminde Leopold omdat deze haar bedierf, vertroetelde en zij was zeer minzaam jegens hem, wat hare mama ondragelijk kwelde. Nooit had de lauwe genegenheid, welke mevrouw Darboys voor twintig jaren verknochtheid en opofferingen terugontving, die be-

stendige minzaamheid jegens den echtgenoot geëvenaard en mevrouw Darboys kon dat maar niet verdragen. Zij voelde hoe laakbaar en belachelijk haar moederlijke naijver was, zij verborg die, doch hierdoor verborg zij eene slang die haar vreeselijk folterde zonder dat zij er zich over durfde beklagen. Haar inborst werd norsch, hare opgeruimdheid werd door tranen versmoord, welke zij in het geheim vergoot, zij werd onvriendelijk in hare manieren, zij bekeef Angela op barsche wijze en gaf aan de door Leopold gebezigde uitdrukkingen een ongunstigen uitleg en Germaine werd zelfs op nog onaangenamer wijze behandeld dan vroeger.

Angela had ongelukkiglijk het geduld niet in pacht en zij antwoordde hare mama zoo bits als men nog maar te nauwernood verwachten kon van iemand die men vroeger te gemeenzaam, te toegevend behandeld en als het ware vergood had. Mevrouw Darboys zweeg, hetgeen bij haar zooveel beteekende als dat zij zich voor overwonnen hield; zij weudde zelfs op schuwe wijze pogingen aan om eene genegenheid te herwinnen zonder welke haar het leven ondragelijk was; zij volgde hare dochter overal, zij sprak haar minzaam, lieftallig toe; zij vleide haar over haar toilet, onderwierp zich aan hare grillen als meesteres des huizes, en was niet tevreden voor en aleer Angela haar weder vriendelijk aangezien of toegesproken had; maar die tevredenheid was niet lang van duur; één woord der jonge echtgenoote aan haar man was somtijds voldoende om een nieuwen storm te verwekken, dien mevrouw Darboys dan weder bezwoer door duizenderlei toegevendheden en door alles in te willigen.

Die twistredenen oefenden een nadeeligen invloed op dat gezin uit, dat anders een zoo kalm en gelukkig leven had kunnen leiden. Leopold die wellicht de oorzaak der stemming van zijne schoonmama geraden had, wikte en woog in haar bijzijn zijne woorden en was op zijne hoede om geen onderwerp aan te roeren, waardoor de jaloerschheid van mevrouw Darboys zou kunnen geprikkeld worden, en vooral vermeed hij om zich in hare tegenwoordigheid te vertrouwelijk opzichtens Angela te gedragen. Angela zweeg dikwerf, maar haar zwijgen was menigmaal niet van pruilerij vrij te pleiten; mevrouw Darboys, die bij afwisseling vroolijk of treurig gestemd was, naar gelang hare dochter zich minzaam of pruilachtig jegens haar gedragen had, was nooit op haar gemak; Germaine allen bleef bij dat alles voortdurend kalm. Daar zij reeds sinds jaren haar gevoel had moeten onderdrukken en haar lijden had moeten verkroppen, zoo vond zij in hare positie niets buitengewoon onaangenaams.

Onder het ontbijt, het diner en souper verkeerde men in lastige omstandigheden. Meer dan eens werd er gedurende dien tijd geen enkel woord gesproken. Leopold zweeg dewijl dat het bespreken van eene of andere zaak stof zoude kunnen leveren tot twist, Angela daar zij ontevreden was, en hare mama doordien zij door eene treurige gedachte of een pijnlijk gevoel werd beheerscht; Germaine nu knoopte evenmin met iemand hunner een gesprek aan daar zij niets mede te deelen had. Het gebeurde toch soms wel eens dat zij wellevendheidshalve pogingen in het werk stelde om dat ongenoegelijk stilzwijgen te verbreken door een gesprek

aan te knoopen; dan opende zij gemeenlijk tegen den vijand der gezelligheid het vuur door opmerkingen over de al of niet gunstige gesteldheid van het weer, een probaat middel, voor menschen die niet op hun gemak zijn; zij begon ook wel eens met een ontvangen bezoek mede te deelen of iets uit een boek, dat zij gelezen had, te verhalen; Leopold alleen vatte alsdan den handschoen op en knoopte een vriendschappelijk gesprek met Germaine aan.

Als zij zich zoodoende bezig hielden pruilde Angela voort en verdiepte mevrouw Darboys zich in droevige gedachten.

Spoedig begon Leopold zelf het stilzwijgen af te breken door een gesprek met zijne schoonzuster aan te knoopen.

Hij ontdekte dat haar geest ongemeen ontwikkeld was, dat zij hem met degelijke lezingen had gevoed; zij stelde in dat opzicht Angela geheel en al in de schaduw en Leopold onderhield zich gaarne met haar. Zijn lievelingsonderwerp was letterkunde en Germaine, die op dat gebied door hare degelijke studiën en lectuur op Richardière geheel te huis geraakt was, wist hem genoeg stof te leveren om het gesprek in gang te houden. Op zekeren dag spraken zij over de duitsche schrijvers, Leopold prees Klopstock en zij gaf de voorkeur aan Stolberg; hij sprak over de Messias en roemde het schoone dat overal in dat meesterstuk doorstraalde en zij weidde uit over den grooten duitschen bekeerling; beiden zetten hun gesprek met warmte voort en merkten het misnoegde gelaat van Angela niet en evenmin de treurige gemoedsaandoeningen waaraan mevrouw Darboys ter prooi scheen te zijn.

- Welnu Germaine, ik zal u iets uit de Messias voorlezen, zeide Leopold terwijl hij van tafel opstond, en ik zal u ten minste noodzaken te bekennen dat Klopstock een groot genie is.

Des anderendaags was mevrouw Darboys alleen met Germaine die zich met borduren onledig hield en zij zeide haar op eens, op niet zeer vriendelijke wijze:

- Germaine, ik moet u eene opmerking maken.

- Zeg op, mama!

- Ik verzoek dat ge u niet zoo druk meer in een gesprek wikkelt, als ge dat sedert een paar dagen gedaan hebt; het past niet dat een meisje zoo geleerd als een professor wil wezen en voelt ge dan ook niet dat die afzonderlijke gesprekken met Leopold Angela kunnen hinderen?

- Afzonderlijke gesprekken, mama! maar ik spreek Leopold nooit dan aan tafel, wanneer wij allen bij een zijn!

- Dat komt er niet op aan, ik blijf bij hetgeen ik gezegd heb.

- Ik moet u zeggen, mama, dat ik meen die opmerking niet verdiend te hebben.

Meer zeide Germaine niet; zij onderdrukte haar hevige gemoedsaandoening, welke zich een uitweg poogde te banen; nooit had eene onrechtvaardigheid haar meer gehinderd en zoodanig haar kiesch en fier gemoed gekwetst. Mevrouw Darboys scheen zelf over het door haar gesprokene verlegen te zijn en ging heen en Germaine gaf, daar zij thans alleen was, den vrijen loop aan hare tranen. Zij voelde behoefte hare smart aan den gekruisten Heiland op te dragen en eerst

toen zij Gode haar leed geklaagd had, zooals men zijne klachten aan een vader doet, werd zij wederom kalm, maar vanaf dat oogenblik wenschte zij dat huis te verlaten, waar hare zuiverste bedoelingen verkeerd uitgelegd werden, en waar, ofschoon zij aan degenen die met haar woonden de heilige, dierbare namen van broeder, zuster en moeder moest geven, zij noch bescherming, noch vriendschap ondervond.

Mevrouw Darboys had Angela de gemelde opmerking gemaakt ter wille harer gunstelinge; tot dien prijs had zij hare positie iets minder onaangenaam gemaakt, want Angela bepaalde zich toen gedurende eenige dagen tot pruilen en zwijgen.

Daar Germaine zich voor gewaarschuwd hield vermeed zij om met Leopold te spreken schoon deze haar menige gelegenheid aanbood om een gesprek met hem aan te knoopen. Dewijl zij nu van die gelegenheden niet profiteerde, staakte Leopold alle verdere pogingen en zeide:

Mijne schoonzuster zou een heel gezellig meisje wezen als zij wilde, maar zij is zoo veranderlijk als het haantje van den kerktoren.

Hoofdstuk XII.
Een Vrederechter.

Van dat oogenblik af leidde Germaine hetzelfde ingetogen leven, welks weemoedig genot zij zoo menigwerf gesmaakt had. Hare kamer werd hare wereld; daar had zij haar oratorium (bidplaats), hare boe-

ken, hare teekenpennen, hare naald, kortom, daar vond zij alles terug wat hare smart kon lenigen en den tijd bekorten; zij bemoeide zich volstrek niet met hetgeen in het huishouden voorviel. Dikwijls las zij in de *Navolging van Christus* die zulk een aangenamen troost aan de ingetogen ziel verschaft en zulk een oordeelkundigen raad verstrekt aan hen die van het karakter van anderen te lijden hebben. Andere afleidingen waren haar voorbehouden; des morgens kreeg zij zeer dikwijls een bezoek van jufvrouw Honorine die haar telkens een prachtigen, te Roche-Corbon geplukten ruiker medebracht; des avonds kwam mevrouw d'Emmeryn haar menigmaal met haar werk gezelschap houden en als mevrouw Darboys met de jonggehuwden partijen ging bijwonen, ging zij bij Germaine aan den vuurhaard zitten. Dan kon zij zonder terughouding hare bekoorlijkheid van hart en geest aan mevrouw d'Emmeryn toonen, die hare vriendschap zocht; en schoon zij merkelijk veel in jaren verschilden zoo vereenigde hen toch de band der oprechtste en innigste genegenheid. Jufvrouw Honorine bracht zeker veel daartoe bij; ook zij was de vriendin van mevrouw d'Emmeryn geworden en daar de mond spreekt van datgene waarvan het hart overvloeit, zoo sprak zij haar over Germaine en, zonder het te willen deelde zij trapsgewijze datgene mede dat Germaine steeds verborgen had gehouden, te weten het geheim harer deugden en kwellingen. Die vertrouwelijke mededeelingen maakten een smartelijken indruk op mevrouw d'Emmeryn; reeds had hare ondervinding als vrouw van vijftig jaar haar Angela's karakter volkomen

doen kennen; zij had tot op den bodem van dat zelfzuchtig en lichtzinnig gemoed gelezen; zij had door haar instinct als moeder de moederlijke naijver en jaloerschheid van mevrouw Darboys ontdekt, zij had zelfs eenige dier kleine huiselijke tooneelen bijgewoond, waartoe eene gekwelde heerschzucht, ongeduld en minachting licht aanleiding geven en zij vreesde dat het huwelijksgeluk van haar zoon spoedig daardoor zoude verstoord worden.

- Hij heeft het geluk niet tot zijn deel erlangd, zeide zij menigwerf onder het slaken van een zucht; hadde ik Germaine maar beter gekend, dan zoude ik hem gedwongen hebben om gelukkig te wezen.

Die gedachten hielden dikwerf haren geest bezig en zij sprak op bescheiden wijze met jufvrouw Honorine over de toekomst van Germaine.

Mijn broêr en ik wenschten haar in den echt te zien treden zeide jufvrouw Honorine, om op haar geliefkoosd thema te komen; maar mevrouw Darboys schijnt er zoo niet over te denken; want zij vertelt een ieder tot vervelens toe dat Germaine niet tot den huwelijken staat genegen is.

- Is dat zoo?

- Wel, mevrouw, Germaine's karakter is te edel en te kiesch om zich over liefdeshistories mager en ziek te denken, en als zij niet huwt, zal zij even doen als ik en tal van anderen gedaan hebben; maar nooit heeft zij te kennen gegeven dat zij geen huwelijk zoude willen aangaan. Ik vraag het u, om welke reden zou zij ongehuwd behoeven te blijven. Welk genoegen heeft zij? Welke vriendschap bewijst men haar? Mevrouw

Darboys denkt aan niemand dan aan Angela en ziet niemand dan haar; zij bemint ze zoozeer dat zij er jaloersch op is! Zij brengt haar tijd door met hare dochter te berispen en ze te vergoden.... En wat voor genot smaakt Germaine intusschen? Zij zit eenzaam, verlaten, als de *mosch op het dak*, zooals de Schriftuur zegt. Felix en ik zijn al te bejaard, al te oud van dagen om nog visites te ontvangen en relaties aan te knoopen welke ons in staat zouden stellen een goed echtgenoot te kiezen en ik moet u zonder omwegen bekennen, dat het mij zeer spijten zou, als zij, die zulk een uitmuntende vrouw zou wezen, ongehuwd moest blijven.

- Zij zou wel willen huwen, herhaalde mevrouw d'Emmeryn, in gedachten verdiept; het is goed dat we zulks weten.

Sedert dat onderhoud hield zij drukke en geheime bijeenkomsten met jufvrouw Honorine en zelfs met oom Felix en toen zij op zekeren dag wist dat Angela en hare mama alsmede Leopold naar het bal gegaan waren, bracht zij Germaine een bezoek.

- Ge blijft dus te huis als de anderen naar het bal gaan, Germaine? zeide zij haar.

- Zooals Asschepoetster; en gelijk gij ziet, mevrouw, ontvang ik, zoo wel als deze, vereerende visites. U weet wel, ik ben geen liefhebster van bals.

- Daarom moet ik u prijzen, Germaine. Zie zoo... nu zit ik eens recht gemakkelijk in dien armstoel, welke gij den *mijne* gelieft te noemen, het vuurtje brandt juist naar mijn zin, de gordijnen zijn neêrgelaten.... vindt ge niet dat het nu juist een uur is om elkanden iets in vertrouwen mede te deelen?

- Indien ik zulks te doen had, zoude ik geen geschikter oogenblik kunnen kiezen.

- En als ik zoo iets eens te doen had, ik die al vijftig jaren tel.

- Ik luister mevrouw.

- De vriendschap, welke ik u toedraag is u niet onbekend Germaine! welnu, de titel van vriendin is mij niet meer voldoende; ik zou gaarne eene nicht of althans eene achternicht van u willen worden en het middel daartoe, heb ik in handen... zult gij mijn verzoek inwilligen?

Germaine stamelde eenige woorden terwijl een sterk rood hare wangen kleurde.

- Ik weet niet of ik u wel begrijp, mevrouw.

- Wij zullen eens een ernstig woordje spreken, Germaine.

Jufvrouw Honorine en *ik* niet minder zouden u gaarne gehuwd zien en ik heb een geschikt en deugdzaam jongman, een mijner naaste bloedverwanten voor u uitgezocht die de zoon mijner volle nicht is, deze zou u tot mijne nicht kunnen maken *à la mode de Bretagne*. Hij heeft u gezien en deelt mijne denkwijze. Ook gij hebt hem gezien: kunt ge u Armand Leglève nog voorstellen, die een dag of veertien geleden naast u aan tafel zat.

- Jawel, mevrouw.

-Hij is wel niet beeldschoon of een man van de wereld, maar ik kan u verzekeren dat hij een edelaardig karakter heeft! Hij heeft een schrander oordeel en is met degelijke kennis toegerust, zijn geest is door grondige, degelijke studie gevormd ge-

worden; zooals ge u hebt kunnen overtuigen, is hij eenvoudig en beleefd in zijne manieren; hij is een christen niet alleen met naam maar ook metterdaad en bovendien is hij zoo minzaam en onbaatzuchtig van aard als men maar zelden iemand aantreft. Gij zoudt gelukkig wezen want gij zoudt gewaardeerd worden Germaine. Wat zijn maatschappelijk standpunt, zijne positie aangaat, deze ik eenvoudig en solied zoo als Armand zelf. Hij is wees, heeft een niet onaanzienlijk vermogen en om zijn tijd nuttig door te brengen en zijne geestontwikkeling te bevorderen heeft hij de betrekking van vrederechter in een dorp der omstreken van Tours aanvaard. Hij houdt zich vooral met weldoen bezig en tevens met de bloementeelt van het land, want de botanie (kruidkunde) is zijne lievelingsstudie. Ge ziet dus, dat hij magistraat en geleerde te gelijkertijd is, die eene vrouw het ongestoordste en eervolste bestaan belooft; bovendien komt zijne godsvrucht goed met de uwe overeen... Wat zal ik u zeggen? mij dunkt dat hij u het gemis van Valentine zou kunnen vergoeden... Wat dunkt er u van?

Germaine had aandachtig toegeluisterd; zij keek mevrouw d' Emmerijn aan en zeide:

- Mijnheer Leglève heeft een goed gezant gekozen.
- O, lieve Germaine, riep zij uit zoudt gij willen toestemmen?
- Spreek er met mama over, mevrouw.
- Morgen reeds; oom Felix is reeds van alles verwittigd; hij kent Armand, hij bemint hem zeer... Zoudt gij u nog al met het buitenleven kunnen vereenigen?

- Allerbest, ik woon gaarne buiten.

- O wat zal Armand gelukkig wezen en gij niet minder Germaine, dat beloof ik u in zijn naam. O Heer, arme Leopold, ik zou haast wel kunnen weenen.

Zij zweeg, ook *zij* was jaloersch, maar het was over dat rein geluk dat zij Leopold niet meer schenken kon.

Mevrouw Darboys bij welke men met het nieuws als met de deur in huis viel, wist er niets tegen in te brengen, dan dat men Germaine's gevoelen dienaangaande moest inwinnen en wanneer deze het aanzoek bescheiden zoude inwilligen, alsdan zou aan mijnheer Armand Leglève vrije toegang tot het huis verleend worden.

Mevrouw d' Emmerijn had zich niet bedrogen en weldra erkende Germaine in dien eenigszins schroomvalligen en wellicht wat bedeesden jongman, eene ziel en een geest die met de hare in de beste overeenstemming konde leven wat eene schadeloosstelling voor de teederste genegenheid haars levens, die welke zij Valentine had toegedragen, zijn kon.

Vereend met hem, kwam haar 's levens baan veilig en gemakkelijk voor; hij was zeer zachtzinnig en goedaardig, eigenschappen, die haar een aangenaam leven in de toekomst voorspelden. Hij begreep en beminde haar. Zij beminde hem wederkeerig en gedurende de zes maanden welke haar huwelijk vooraf gingen, vergat zij het verledene met deszelfs kwellingen. Aan haar toekomstig geluk ontbraken nog slechts twee personen: haar papa en Valentine.

Hoofdstuk XIII.
Zonneschijn.

De trouwdag was aangebroken; Germaine die ontroerd en ernstig gestemd was, maakte de haken van haar wit satijnen trouwkleed vast; reeds prijkte de bloemenkrans in hare vlechten en hare mama bracht de plooien van den sluier in orde, welke het toilet eener bruid voltooien. Angela, die bij den schoorsteen stond en prachtig uitgedoscht was, bekeek hare zuster van top tot teen; zij bezag tevens nauwkeurig een kistje waarin eene diamanten borstspeld en diamanten oorhangers glinsterden, welke de schoonste gekleurde lichtstralen uitschoten. Angela hield ze nu eens dicht bij zich dan weder ver af, en scheen geheel door hare lichtspeling bekoord te worden.

- Doet ge nu de broche aan? zeide zij eindelijk tot Germaine.

- Neen nu niet; ik zal ze voor het diner aandoen.

- O!... 't is inderdaad een zonderling denkbeeld, u die diamanten te geven, u, die uw geheele leven op een dorp denkt door te brengen.

- Mijnheer Leglève heeft die diamanten ook niet gekocht; zij zijn van zijne mama zaliger, zooals ik u gisteren gezegd heb.

- Nu, ik weet wel, dat men gelukkig is iemand te huwen die brillanten in den bruidskorf kan leggen, terwijl anderen....

Zij keek met minachting en verstoord naar hare bra-

celetten, welke geene andere waarde hadden dan die van den smaak, die ze gekozen had.

Eene bracelet van mozaïek, eene andere van kleine *turquoises*, dat beteekent niet veel... *reine de Golconde*...

- Maar Angela, zeide Germaine, wie dat gesprek hinderde, herinnert gij u niet meer dat gij twee cachemiren shawls verlangd hebt... een witte en een zwarte... gij hebt tusschen juweelen en shawls kunnen kiezen...

- Mijne shawls, wel, daar heb ik al geen hart meer voor... diamanten! ja, dat is iets anders...

Indien Germaine op dat oogenblik had kunnen beschikken over hare schitterende juweelen, welke men haar daags te voren had ter hand gesteld, dan zou zij ze aan hare zuster geschonken hebben... Welke schatten konden dan ook tegen dien inwendigen vrede opwegen welken zij zoo gelukkig was te smaken; welke geschenken zouden haar te groot, te kostbaar geweest zijn, om in eene kalme gemoedsstemming te kunnen blijven?... Mevrouw Darboys leed ook door de spijtige aanmerkingen harer dochter, welke een verlangen te kennen gaven, dat zij op dat oogenblik niet bevredigen kon; volgaarne zou zij de hulp der toovergodinnen ingeroepen hebben, om aan de voeten van Angela de kostbare gesteenten neder te leggen, waarop zij zoo scheen betooverd te zijn; en zij prentte ten minste diep den wensch harer dochter in haar geheugen, die voor haar, even als alle andere grillen van Angela, een dringend bevel werd.

Angela had het kistje weder gesloten en op tafel geworpen.

- En ge gaat dus geen huwelijksreisje doen? zoo ging zij voort.

- Wat! geen huwelijksreisje? zeide Germaine en wij gaan naar Kamerijk om Valentine een bezoek te brengen.

- Naar Kamerijk! naar eene der vervelendste steden van Frankrijk! wel dat zal een schoone reis wezen.

- Welnu, wat kan mij de stad schelen als ik Valentine maar zie.

- Ik sta verbaasd dat ge met zoo'n bagatel tevreden zijt, wat mij betreft, ik ben naar de Pyreneën geweest en waarlijk, daar kon ik nog niet zoo erg over roepen. De wittebroodsdagen en het huwelijksreisje komen maar eens voor.

- Het is tijd Angela om uw shawl te gaan om doen, en uw echtgenoot te gaan roepen, viel hare mama haar in de rede. De gansche familie is reeds in het salon.

- De familie Leglève ook? Nu dan zullen we wondere gezichten zien. Pardon, Germaine, Armand maakt nog zoo'n slecht figuur niet... waarlijk niet.

Zij ging al lachende heen en Germaine kon hare kalme en tevens ernstige gedachten wederom voortzetten. Even als altijd verkeerde zij ook *thans* in eene bedaarde gemoedsstemming en in hare houding spiegelde zich haar vreedzaam en vertrouwend hart af. De tranen zelfs die zij stortte toen zij den huwelijkszegen ontving, toen zij de hand die haar op 's levens baan moest ondersteunen de hare voelde drukken, toen werden hare tranen onuitsprekelijk zoet.

Dien dag brak er voor haar maar een enkel pijnlijk oogenblik aan namelijk toen zij afscheid van hare

mama nam, die ook toen tranen stortte even als bij het vertrek van Valentine.

Na de terugkomst van haar huwelijksreisje, hetwelk men enkel een godsdienstige pelgrimstocht naar het land der vriendschap zou hebben kunnen noemen, betrok Germaine onverwijld de voor haar bestemde woning, die woning waarin zij veel geluk hoopte te smaken en waarin vele heilige plichten haar wachtten. Daar zij door de bedrijvigheid welke op de publieke wegen heerscht vermoeid was, kwam het haar als een vredesvisioen voor, toen haar echtgenoot haar bij eene kromming van den weg een heerlijk dorp aanwees dat bezijden den weg lag en haar een huis toonde dat op kleinen afstand van daar gelegen was, welks witte gevel aangenaam bij het groen, waarin het als gedoscht was, afstak.

- Dat is onze woning, Germaine; goede, beste vrouw wees er welkom, zoo sprak hij.

Het was niet mogelijk eene betere woning uit te denken ter herberging van het geluk. Dat groote, tusschen Chinon en Richelieu gelegen dorp, aan den oever eener kleine rivier, welke haar kristal helder water als eene schatting aan de Loire brengt, vereenigt alles in zich wat het schilderachtige van landschappen aanbrengt, zoo als: koesterend zonlicht, schaduwrijk loover, prachtige golving van het terrein en statige strooming van den vloed. De woning van mijnheer Leglève was van de laatste pachthoeve van het dorp gescheiden, door een uitgestrekte boomgaard, welks noten- en appelboomen onder den last hunner vruchten nagenoeg bezweken; schoon het huis van ouderwetschen bouwtrant was, bood het desniettemin een bekoorlijk uitzicht; het was uit eene

soort van witten steen gebouwd aan welken de tijd eene ambertint gegeven had; de noordzijde van het gebouw was met het immer groene klimop bewassen; de zuidzijde was met *cobéa's, glycinea's,* kamperfoelie en dievekruid omslingerd en omringden de vensters door hunne guirlandes als in veelkleurig lijstwerk. De stoep was met purperen geraniums en witte jasmijnen omkransd; Armand wees aan zijne vrouw een in het lommer staande en door bloemen omringde bank aan.

- Wij zullen daar 's avonds gaan zitten, zeide hij om de zon achter het kastanjebosch statig en in een oceaan van zevenkleurig licht te zien ondergaan. Zij traden het huis binnen.

Germaine had het reeds lief voordat zij het nog gezien had en toen zij er bezit van had genomen beviel het haar nog beter. Alles zag er evenwel eenvoudig uit; in het salon stonden niets dan ouderwetsche meubels en er hingen geene andere schilderijen dan ouderwetsche portretten maar men had er het uitzicht op het parterre, van waar de heerlijkste rozengeur opsteeg; het slaapvertrek zag er eenvoudig maar vroolijk uit; de eetzaal was ruim en op zijn ouderwetsch gemeubeld en het plafond was van stevige eikenbalken voorziien; deze zag op die fraaie kastanjelaan uit, die de zon op dit uur in haren goudgelen gloed hulde. In het studeervertrek van Armand zag men de schatten der winteravonden, de werken der oude en nieuwe katholieke moderne schrijvers en de keurigste boekdeelen, allen even godsdienstig, vulden zijne fraaie bibliotheek. Kortom, overal straalde zindelijk-

heid en netheid Germaine tegen. De bosschaadjes waarin schilderachtige wandelwegen waren en de moestuinen die op hunne beurt heerlijke diners beloofden, wekten de bewondering van Germaine, even zoo was het met de rozen, perziken, abrikozen en bloemkoolen.

Zij was minzaam jegens de dienstboden, streelde de honden van Armand, keek met genoegen naar den geit, de witte duiven en de krielhennetjes en maakte het plan om de zorg voor de voeding van die dieren op zich te nemen. Om kort te gaan, zij was gelukkig en de gedachte aan Valentine, die zij ook gelukkig had gezien, vermeerderde hare vreugde nog.

Het geluk valt niet te beschrijven; het is niet mogelijk die aangename eentonigheid van gelukkige dagen evenmin als die dagelijksche voorvallen te schetsen welke in het oog van den onverschillige zoo gering en voor hem die bemint zoo gewichtig zijn. - Eene korte afwezigheid welke door briefwisseling wordt verzacht, eene wandeling in het veld, het eerst gevonden viooltje aan den ingang van het bosch, eene voorlezing, en eindelijk de geboorte van het eerste en vurig verlangde kind, al deze genoegens smaakte Germaine in hare echtvereeniging; haar fijn gevoelig hart en haar scherpzinnig verstand wist die vreugde naar waarde te schatten; zij leefde ver van het gewoel der wereld verwijderd, die menigwerf het grootste en zuiverste geluk voor kleine genoegens ten offer brengt; een ruil welke met die der wilden op *eene* lijn kan gesteld worden, die goud voor glaswerk verruilen. Germaine smaakte al die vreugde welke uit een door God gezegenden

echtbond voortvloeit; vooral werd haar de onuitsprekelijke moedervreugde niet ontzegd, want in een tijdsverloop van drie jaren, stonden twee wiegen in hare woning, waaruit men gereedelijk kan afleiden, dat het gezin eene dubbele vermeerdering had ondergaan; dit legde Germaine heilige en te gelijk aangename plichten op. Zij zelve meldde Valentine haar geluk, zonder vrees van eenigen naijver bij haar gaande te maken, want zij wist dat Valentine's liefde en verwachtingen van een verhevener orde waren.

Beste Valentine,

Armand is naar het rechthuis en oordeelt de kleine geschillen onzer boeren; Gabrielle zit met hare houten lammetjes op een graszode te spelen; Marcel slaapt met geslotene vuisten in zijn wiegje; nu ben ik alleen en heb een oogenblik vrijen tijd en daarom wil ik mij met u onderhouden. Gij zult het voorzeker niet in twijfel trekken dat ook de geboorte van dit tweede en tevens vurig verlangde kind, mij overgelukkig heeft gemaakt! Ik heb dus eene reden te meer om den goeden God erkentelijk te wezen, die, schoon Hij mij veel heeft ontnomen, tevens veel heeft wedergeschonken; mijn hart vloeit dan ook van dankgevoel jegens Hem over en ik richt mijne zwakke bede tot Hem voor degenen die ik lief heb. Wanneer ik mij in deze vreedzame woning zie, te midden van een landschap dat een schilder zou benijden; wanneer ik, zooals thans, de nachtegaal in het leliën- en seringenboschje verrukkelijk hoor slaan, wanneer ik aan dien voor mij zoo goeden, zoo minzamen echtgenoot denk, die

uwe teederheid voor mij, beste tweelingszuster, schijnt overgeërfd te hebben, wanneer ik aan onze kindertjes denk, die de kroon van ons huwelijksleven uitmaken, dan ontwelt een vurig dankgevoel aan mijn hart dat zich in gebed poogt op te lossen.... Gij hebt mij gezegd dat gij hetzelfde zalige gevoel smaakt, wanneer gij aan uwe roeping denkt en overweegt door welke bewonderenswaardige middelen God u daar gevoerd heeft, waar het Hem behaagde dat gij wezen zoudt; toen gij u den wil der Voorzienigheid zoo rechtstreeks zaagt geopenbaard, gaaft gij u geheel en al aan uwe grenzelooze dankbaarheid over. Schoon wij op verschillende wegen geplaatst zijn, zoo zullen wij nochtans elkander blijven begrijpen.

Eéne zaak echter baart mij kwelling en onrust, te weten: de positie van mama. Mij dunkt dat zij er treurig en bekommerd uitziet, zij veroudert en heeft die bekoorlijke opgeruimdheid verloren, welke hare manieren zoo lieftallig en haar omgang zoo gezellig maakte. Zij beklaagt zich over niets en over niemand en evenwel geloof ik niet dat zij gelukkig is en ik durf haar dienaangaande niets vragen; gij begrijpt wel dat mama mij het antwoord schuldig zou blijven

Angela maakt het goed, haar kleine Raoul is een lief en beeldschoon kindje; mij dunkt dat hij op mama gelijkt, althans de familietrekken in zijn wezen zijn onmiskenbaar. Mama en mevrouw d'Emmerijn betwisten elkander de gelijkenis en zij vervullen zoo degelijk hare taak van grootmama's dat Angela niets meer te doen staat dan het kind lief te hebben. Zooals ge ziet, loopt haar leven zoo als het begonnen is -

langs een gemakkelijken weg. - Haar echtgenoot houdt zich ernstig met het vervullen der plichten zijner betrekking bezig, hij geeft er zich geheel en al aan over. Ik geloof niet dat hij van heerschzuchtige plannen volkomen vrij te spreken is. Ik denk dat hij niet tevreden zou zijn met eene betrekking als vrederechter te C....! en wij voor ons, vinden ons lot zoo benijdenswaardig.

Marcel wordt wakker en verplicht mij van u te scheiden. Vaarwel dan zuster, vaarwel beste Valentine; duizendmaal omhels ik u. Bid voor Armand, de kindertjes en uwe zuster.

GERMAINE LEGLÈVE.

P.S. Gabrielle vraagt dikwijls uit haar zelve om uw portret te omhelzen. Over een of twee jaar zal ik met haar eens naar u toekomen.

Terwijl Germaine zoo aan Valentine schreef, deelde zij haar alles mede opzichtens haar eigen persoon maar niet al hetgene wat zij van Angela en hare mama wist, want zij besefte dat zulks aan hare zuster tot groote onrust zou strekken; zij wilde haar, die arbeid en opoffering tot haar aandeel had gekozen en bovendien een strengen regel te onderhouden had, geene kwelling veroorzaken en zij verzweeg hetgeen er van tijd tot tijd uit het huishouden van mevrouw Darboys uitlekte. Jufvrouw Honorine en mevrouw d'Emmerijn vertelden haar een en ander zonder dat zij er nog naar gevraagd had.

- Het schijnt, zeide jufvrouw Honorine dat Angela den baas zoekt te spelen; zij heeft mama te kennen gegeven dat zij voortaan het bestuur van het huishouden op zich wilde nemen en dat de dienstboden van niemand anders dan van haar orders hadden te ontvangen

- En heeft mama daarmede genoegen genomen?

- Doet zij dat altijd niet? Is zij niet de zeer nederige en alleronderdanigste dienares van Angela? Is zij niet uitermate bevreesd haar te mishagen en daardoor het samenwonen onmogelijk te maken?

- Maar om welke reden neemt Angela dan toch het bestuur van het huishouden op zich? Men kan geene betere huishoudster verlangen dan mama is.

- Daar zit juist de knoop. Men vindt haar te spaarzaam, te *zuinig;* zij houdt met den vooruitgang geen gelijken tred, zij wil zich met de nieuwigheden of liever met de uitvindingen der weelde niet vereenigen men vond dat zij bekrompen en karig in alles te werk ging. Angela zal daar nu eens eene geheele verandering in brengen! Daaruit zal nu natuurlijk voortvloeien dat uwe mama voortaan bij hare kinderen zal inwonen en niet hare kinderen bij haar.

- Des te erger! antwoordde Germaine treurig.

- Dit is zoo, maar wat zal men er aan doen? 'T is zeker niet verstandig van mevrouw Darboys, hardnekkig verouderde gewoonten te blijven aankleven en hare verouderde denk- en handelwijze niet eenigszins te willen laten varen, daarvan niet eenigermate af te gaan; als men van eene zelfzuchtige dochter afhangt dan moet men zoo stijf niet op zijn stuk

blijven staan en verouderde gebruiken niet in stand willen houden.

- Afhangt!

- Ja, afhangt, zij is door haar hart afhankelijk; om dat hart is haar een keten geklonken en stevig, geloof me. Wat stelt zij al niet in het werk om een vriendelijken blik van Angela te verwerven! Onlangs nog, het was juist het geboortefeest uwer zuster; op het oogenblik dat zij zich ging kleeden, heeft zij op hare toilettafel twee diamanten knoppen gevonden die de nog openstaande vakjes van haar juweelkistje gevuld hebben. Zulks was eene kleine attentie van mevrouw Darboys.

- En wat zegt Leopold wel?

- Die zegt niet veel. Die houdt zich geheel met zijne betrekking bezig en moeit zich weinig met hetgeen in het huishouden voorvalt. Onder ons gezegd, Germaine, hij heeft niet gevonden wat hij zich voorgesteld had.

Germaine zuchtte, want zij dacht aan mevrouw d'Emmerijn die aan dien eenigen zoon al hare genegenheid bewees en in hem al hare vreugde stelde en die ongetwijfeld veel moest lijden daar zij hem niet gelukkig zag; zij begreep beter dan ooit het hart eener moeder nu zij aan de wieg van Marcel zat. Overigens verborg mevrouw d'Emmerijn haar hare kwellingen niet, hare vriendschap voor Germaine was te groot dan dat zij niet vertrouwelijk met haar omgegaan zou hebben en somtijds zeide zij haar:

- Mijn zoon heeft zijn ideaal gehad juist zoo als menig ander jong mensch, maar hij heeft gemerkt dat

zijn ideaal niets dan eene zinsbegoocheling was. Hij zou gaarne huiselijk geluk hebben gesmaakt, zijne vrouw en kinderen de grootste plaats in zijn hart hebben doen innemen, maar uwe zuster heeft hem niet begrepen. Op de eerste plaats bemint zij zich zelve en dan de wereld waarin zij eenigen opgang maakt. Haar gemoed is ledig en koud. Raoul is aan de zorg eener bonne toevertrouwd, mijn zoon ziet hem bijna nooit; wanneer hij voor het ontbijt, het middag- of avondmaal binnenkomt, dan is hij gemeenlijk getuige van een of ander geschil tusschen Angela en hare mama of hij hoort Angela de dienstboden op zeer ruwe, zeer harde wijze bekijven, en als er geen wolkjes aan de lucht zijn dan loopt het gesprek over de wereld, het toilet enz. enz. Bijvoorbeeld: gisteren stonden er twintig speeltafeltjes bij mevrouw A... - Mevrouw B. had schoone kanten van Chantillij op haar kleed? Hoe leggen het die menschen toch wel aan om zulk eene weelde vol te houden? Mevrouw C. had nu al voor de vierde maal een nieuwen hoed... in één saisoen. Ge begrijpt wel Germaine dat mijn zoon, die een degelijk en wetenschappelijk man is, liever gesprekken van anderen aard zou willen hooren.

- Waarom heeft hij niet beproefd om mijne zuster zoo wat te vormen.

- Dat zou met te veel, al te veel moeite gespaard zijn gegaan. Men kan niet veel invloed op ongevoelige, koude wezens uitoefenen; het marmer wordt wel door den hamer verwerkt, maar Leopold wilde geen hamer wezen.

- En aambeeld zeker ook niet? zeide Germaine half lachende.

- Neen, dat ook niet. Hij heeft zijn levensdoel op een ander punt gericht, namelijk op de zucht om uit te munten, te schitteren in de geleerde wereld.

Mevrouw d'Emmerijn had een juisten blik in de gemoedsstemming van haar zoon geworpen; daar hij van het huiselijk leven een afkeer had gekregen, had hij in zijne studiën genoegen en voedsel voor zijn bedrijvigen gemoedsaard gezocht en hij werkte, om zijne zucht tot grootheid te voldoen, met die volharding welke den geëmploieerden van den Staat eigen is en waarbij de geldzucht van een joodschen bankier nog volstrekt niet kan vergeleken worden. Als men al zijn krachten inspant en daarin volhardt, verwerft men gemeenlijk wat men begeert. Leopold verwierf de plaats waarnaar hij gedongen had en ten laatste werd zijn vurigste wensch vervuld door zijne benoeming om te Parijs een der gewichtigste posten te bekleeden bij het ministerie, waarbij hij werkzaam was.

Mevrouw Darboys deelde dat nieuws in persoon aan Germaine mede.

- En zult gij met Angela daar naar toe trekken, mama? zeide Germaine, welke door die verandering van woonplaats geheel onthutst was.

- Maar hoe kan dat anders? Zij heeft immers twee kinderen en zooals ge weet is Raoul niet van een buitengemeen sterk gestel en is Louisa nog maar twee maanden oud; eene verandering van woning, eene verhuizing, eene verplaatsing baart steeds tal van zorgen.., te Parijs zal zij wat meer in de wereld moeten ver-

schijnen, om der wille van den stand van haar man... zij zal behoefte aan mij hebben en zij heeft mij verzocht haar niet te verlaten...

Mevrouw Darboys' gelaat teekende groote voldoening, eene *behoefte* voor hare dochter te worden was het levensdoel van Angela's mama geweest.

- Ik zal te gelijk gelegenheid hebben, ging zij voort, Valentine een bezoek te kunnen brengen daar zij te Val-de-Grâce is; dat zal mij veel genoegen verschaffen. En gij zult ons toch wel eens komen opzoeken, niet waar, Germaine....

Het onderwerp van het gesprek werd zeer oppervlakkig behandeld en daar mevrouw Darboys eindelijk het belangrijkste verzweeg zoo durfde Germaine daar niet van ophalen. Mevrouw Darboys zou voor niets ter wereld aan Germaine hebben medegedeeld dat zij in hare bevoorrechte dochter niet dien lang verwachten en vurig verlangden terugkeer had gevonden en Germaine was èn te fier om op eene vertrouwelijke mededeeling aan te dringen èn te kiesch om haar geluk te roemen voor *haar* wier ziel door droefheid overstelpt en wier oog menigwerf door tranen verduisterd was.

Zij verlieten elkander dus, zonder dat hare harten, die toch reeds zoo lang gescheiden waren, door den band eener openhartige mededeeling vereenigd werden. Maar toen de avond gevallen was, weende Germaine aan de zijde van Armand en bij haar avondgebed voegde zij nog deze verzuchtingen: - Waak, o Heer, over mama! Geef mij, o Heer, voor al mijne kinderen eene gelijke liefde!

De brieven welke zij van hare mama en Angela ont-

ving droegen niet in het minst den stempel van vertrouwelijkheid; zij voelde dat zij veel voor haar geheim hielden. Angela sprak van Parijs; zij schiep er somtijds behagen in hetzelve te beschrijven en zij liet nooit na de deftige kennismakingen te melden welke door den rang van haar man waren aangeknoopt geworden. Mevrouw Darboys' brieven kenmerkten zich door bondigheid; zij sprak over de moeielijkheid van eene geschikte woning te vinden, over de verveling welke de dienstboden haar menigwerf veroorzaakten, over kleine ongesteldheden van Raoul of Louise en dan eindigde zij op eens met eenige complimenten voor Armand en de kinderen en in al hare brieven vermeed zij met zorg het bespreken van hare persoonlijke belangen.

- Mama Darboys is alles behalve vertrouwelijk, zeide Armand dikwijls.

- Voor ons - antwoordde zijne echtgenoote treurig, want de toestand van hare mama was voor haar de onder de doornen verscholen roos, een dier denkbeelden welke onze gedachten kwellen en ons beletten hier op het ondermaansche een onverstoord, een volmaakt geluk te smaken.

Valentine had haar gedurende eenigen tijd kunnen melden hetgeen zij aangaande hare mama wist en raadde, maar thans was zij niet meer te Parijs; zij was moeder-overste geworden van een der hospitalen van Toulouse. Ook zij had niet in het vertrouwen harer mama gedeeld en zij was met een ongerust gemoed uit Parijs vertrokken.

Op een avond der maand Juni zaten Armand en zijne vrouw op het terras, van waar zij de zon met

onbeschrijfelijke pracht in het Westen konden zien ondergaan; hunne kinderen speelden op een paar schreden van hen in het gras; hunne gemoedsstemming was kalm en alles rondom hen ademde vrede, toen een bediende een pakje brieven, brochuren en dagbladen bracht.

- Daar hebt ge uw berichtgever, Germaine, zeide Armand vroolijk, terwijl hij een dagblad en een brief aan zijne vrouw overhandigde.

- Die brief komt van Valentine, zeide zij met vreugde. Eerst las zij binnen 's monds, toen zij aan het einde der tweede bladzijde kwam, las zij vluchtig en zeide tot Armand.

- Luister, wat zij schrijft:

Toen ik Parijs verliet, had ik zuster Vincentia verzocht van tijd tot tijd en zooveel als zulks de regel toelaat mama te gaan bezoeken. Dat stelde mij eenigermate gerust, want schoon mama bij hare dochter en haar schoonzoon is, zoo scheen zij mij toch zoo alleen te staan in dat uitgestrekte en zorgelooze Parijs. Tweemaal heeft zuster Vincentia mij laten weten, dat mama in goeden welstand verkeerde maar thans schrijft ze mij zelve; zij zegt mij dat, als zij haar hart recht uit moet spreken, zij moet zeggen dat zij mama zeer ziek of wel zeer ongelukkig vindt... Zij heeft haar zien weenen. En toen de gevoelvolle, medelijdende zuster haar gevraagd heeft of zij ook door eene of andere smart gekweld werd, heeft zij geantwoord: dat het niets dan eene zenuwaandoening was. Mama was niet zenuwachtig, Germaine. Wat heeft daar toch plaats? De regel, de gehoorzaamheid houdt mij hier terug; ik kan

zoo maar niet naar Parijs gaan en ik moet u zeggen dat mijn hart en geest daar zijn.... de goede God eischt dit offer van mij en ik ben verplicht Hem hetzelve te brengen. De Hemel lijdt geweld, maar het geweld dat men zijn hart moet aandoen is wel het pijnlijkste.. Maar gij, beste Germaine, zijt vrij en uwe kinderlijke liefde zal u de middelen aan de hand geven welke daar aangewend moeten worden.

Vaarwel, beste zuster, omhels uwe lieve kinderen voor mij en zeg aan uw man, mijn geliefden broêr, dat ik steeds eene zwakke bede hemelwaarts zend voor hem, die mijne Germaine gelukkig maakt.'

- Ge moet naar Parijs, gij moet onmiddellijk vertrekken, zeide Armand op vastberaden toon.

- Zoo dacht ik er ook over, zeide Germaine. Helaas! in welken toestand zal ik mama wellicht aantreffen?

- Waarschijnlijk in een zeer ongelukkigen toestand; zij woont verre van de haar vroeger zoo dierbare streken met een onverschilligen schoonzoon en eene zelfzuchtige dochter, om niets ergers te zeggen.

- En wat valt er alsdan te doen? Hoe verbetering in dien toestand te brengen?

- Ge moet uw best maar doen, Germaine, uw hart zal u wel eene heilzame gedachte ingeven en ons huis staat, zooals gij weet, als uwe mama het te Parijs moede is, altijd voor haar open. Ik machtig u haar dat mede te deelen.

- Hoe goed zijt ge toch, Armand! riep Germaine, terwijl zij hem omhelsde.

- Morgen moet ge vertrekken, hernam hij. Ik zal, zooals ge zien zult goed op de kinderen passen.

- U verlaten! hen verlaten! zeide zij met een zucht... O als het niet voor mama ware!

Hare drie kinderen kwamen juist op dat oogenblik binnen, zij riep ze bij zich, omhelsde ze en zeide tot de beide oudsten:

- Ik ga naar uwe grootmama:

- Mama moet grootmama hier naar toe brengen, antwoordde Gabrielle, ik zal voor haar al mijne fabelen opzeggen.

- Ik zal mijne tortelduifjes in hare kamer zetten dan kan zij er meê spelen, zeide Marcel, die voor zijn zusje niet scheen te willen onderdoen.

- Gij zult haar zeggen dat onze kleinen haar uitnoodigen, voegde Armand er bij, terwijl hij zijne kinderen opnam en als in triomf naar het slaapvertrek bracht.

Hoofdstuk XIV.
Eene vertrouwelijke mededeeling.

Het was reeds laat in den avond toen Germaine te Parijs aankwam; zij had rust noodig en zij liet zich dadelijk naar het hôtel brengen. Nadat zij een paar regeltjes aan Armand geschreven had, begaf zij zich ter rust; maar de slaap ontvlood hare oogen, het doel harer reis, het bezoek dat zij 's anderendaags afleggen moest, de gedachte aan de dierbare afwezigen, hielden haar te zeer bezig en nog vóór het krieken van den

dag hoorde zij de eerste bedrijvigheid der groote stad welke hoe langer hoe meer toenam en een groot contrast vormde met de stilte welke op het land heerscht en waaraan zij gewoon was.

Zij stond bij tijds op, vroeg den weg naar eene kerk om de H. Mis te kunnen hooren, waar zij bad zooals men bidt, als men ver van de zijnen is en men eene gewichtige taak te vervullen heeft; tegen den middag liet zij zich naar de heerlijke wijk rijden welke men *quartier de la Nouvelle Athène*[1] noemt. Haar hart klopte, zij was ongemeen ontroerd toen zij aan de sierlijk gekleede kamenier die de deur opende, naar mevrouw Darboys vroeg.

- O! mevrouw Darboys! zeide de kamerjuffer op lossen toon, die kunt ge spreken. Wilt ge mij maar volgen, mevrouw?

Germaine ging door eene voorkamer, eene eetzaal, een klein salon dat met een eigenaardigen smaak gemeubeleerd was; zij zag te gelijk schilderijen, wapens, tafeltjes en kastjes met allerhande porcelein, glaswerk, bronzen sieraden en bloemen, kortom, met duizenden voorwerpen van kunst en fantaisie bezet, de getuigen, dat Angela de voorschriften der mode trouw naleefde. Na nog een smallen gang doorgegaan te zijn, klopte de kamenier aan eene deur en zeide zonder eenige andere plichtpleging:

- Hier is eene dame om u te spreken, mevrouw.

- Binnen, riep eene heesche stem welke Germaine nooit zonder een gevoel van eerbied en vrees gehoord had.

1) Wijk Nieuw-Athene.

De deur ging open en Germaine stond geheel ontroerd voor hare mama. Mevrouw Darboys zat bij de tafel; zij stond op en, alvorens zij nog van hare plaats gegaan was, had hare dochter haar reeds omhelsd en bij herhaling gezegd:

Mama, beste mama, wat ben ik gelukkig u te zien! Hare mama beantwoordde Germaine door eene zwakke omhelzing, viel wederom in haren armstoel en begon te weenen. Germaine durfde niets zeggen, maar zij kon niet gelooven dat de vreugde van haar weder te zien, hare tranen deed vloeien.

Mevrouw Darboys herstelde zich echter spoedig, gaf hare dochter de hand en zeide haar op zachten toon:

- Uw bezoek is mij zeer aangenaam, Germaine, maar het heeft mij eenigszins verrast en alles doe tegenwoordig dadelijk mijne zenuwen aan...

Zij kon niet eindigen; een nieuwe tranenvloed onderbrak hare woorden.

- Gij ziet, zeide zij nogmaals, dat ik zoo gezond niet meer ben als toen ik te Rickardière woonde; de oude dag komt en maakt ons meer sukkelend en meer voor indrukken van allerlei aard vatbaar....

- Mama, om die reden kom ik juist naar Parijs, zeide Germaine vrijmoedig. Toen Valentine naar Toulouse vertrok, had zij u in een min of meer lijdenden toestand achtergelaten; eene der liefdezusters had haar geschreven, dat u er bleek en mager uitzaagt; kortom, ik heb akelige droomen over u gehad en daar Armand mij ongerust zag, heeft hij mij verzocht u te gaan bezoeken. Hier ben ik thans en ik verheug mij uw bijzijn te genieten.

- Hoe! dacht ge allen zooveel aan mij! zeide mevrouw Darboys eenigszins verwonderd.

- Ja, mama; gij schreeft ons zoo zelden.

- O dat komt... te Parijs heeft de tijd vleugelen... en mijn gezicht begint erg te verzwakken...

Die weinig samenhangende woorden werden onderbroken.

De deur werd vrij onzacht geopend en een klein lief meisje, schoon het er eenigszins mager en teêr uitzag, kwam al huppelende binnen, keek de vreemde dame nieuwsgierig aan en zeide op den gebiedenden toon van een bedorven kind:

- Grootmama, kleed mij aan! het is bijna middag en nu ben ik nog niet in orde.

- Is dat niet een beetje uw eigen schuld, Louise? antwoordde mevrouw Darboys op zachten toon, gij zijt van morgen toen ik u kapte weggeloopen.

- Wie is die dame? Zeide het meisje, dat haar vlugge oogslag op Germaine had gevestigd gehouden.

- Ik ben uwe tante, lief kind, antwoordde Germaine, terwijl zij haar naar zich toetrok en omhelsde, en ik moet u voor uwe kleine nichtjes in Touraine(1) eens hartelijk zoenen.

- Zijn ze niet meê gekomen? Wij zouden in de Tuileriën zijn gaan spelen.

- Zij zullen wel eens op een anderen keer komen, zeide grootmama; kom hier dan kan ik u uw kleedje aandoen. Het kind was nog al gewillig; terwijl mevrouw Darboys er zich mede bezig hield waagde

(1) *Touraine* beteekent de omstreken der stad Tours.

het Germaine eens rond te kijken. De kamer waarin zij thans stond was groot, maar had een somber en treurig uitzicht, zij kwam op eene dier doodsche parijsche plaatsen uit, welke aan putten gelijken, waarin geen water is, aan spelenken waarin de zonnestralen, om zoo te zeggen, zich niet komen morsig maken, en waar het oog niets dan grijze muren, straatsteenen en daken ontwaart, waarop geheele bataljons musschen hun eentonig en sjilpend krijgsmuziek schijnen uit te voeren. Het ameublement der kamer was ouderwetsch, verwaarloosd en zonder smaak of orde gerangschikt; niet de minste pracht welke Germaine in het salon van Angela opgemerkt had, was in het woonvertrek van hare mama te bespeuren, en bij zich zelve vergeleek zij èn de landelijke sierlijkheid welke er te Richardiere èn de kunstweelde welke er hier op een paar treden afstands onder hetzelfde dak heerschten, met het tegenwoordige verblijf van mevrouw Darboys. In de alcove stonden twee bedden, een groot en een klein, waaruit men gereedelijk kon afleiden, dat Louise dezelfde kamer met hare grootmama bewoonde. De bedden waren nog niet opgemaakt en de kamer was nog niet in orde gebracht; Germaine merkte dat een eenvoudig ontbijt, met geschonden kopjes en bordjes opgediend, nog onaangeroerd stond en dat daar neven een oud dagblad en een half geopend kerkboek lagen.

De vluchtige oogslag welken Germaine in het rond geworpen had, leverde haar stof tot de treurigste overdenkingen; de ruwe manieren der kleine Louise, de vrijpostige toon waarop zij tegen mevrouw Darboys

sprak, gaf aanleiding tot de volgende beschouwing; mevrouw Darboys, hare mama, verkeerde hier in een verwaarloosden, verlaten toestand en scheen de meid van dit kind te wezen; een dusdanig lot had haar dan te Parijs getroffen, welke vernedering en lijden deed dat onderzoek niet vooronderstellen.

Het aankleeden was gedaan; Louise ging heen en zeide:

- Ik ga met de bonne wandelen vóór dat mama opstaat; dag tante!

En moeder en dochter waren thans alleen!

Zij zouden dat gesprek vervolgen, hetgeen met zooveel moeite gevoerd werd, toen Louise terug kwam en op hoogen toon zeide:

- De kindermeid wil mij niet meê nemen omdat het te laat is; grootmama gaat gij nu met mij wandelen.

- Ik kan niet, kind lief, want tante is nu hier en zooals ge ziet heb ik nog niet ontbeten.

- O, ik wil niet te huis blijven als het zulk een mooi weêr is; ge moet dadelijk, dadelijk met mij meê gaan.

Germaine kwam tusschenbeide.

- Ik *moet*, ik *wil*, zeide zij; zoo spreken uwe nichtjes en neefjes in *Touraine* niet, Louise; gehoorzaam dus aan uwe grootmama, zonder nog een woord tegen te spreken.

- Ik *wil* niet, zeide het meisje al stampvoetende; ik *wil* uitgaan; ik *wil* dat *zij* met me meêgaat! Ik zal aan mama zeggen dat zij met mij niet heeft willen uitgaan.

Germaine belde: de kamenier kwam binnen.

- Haal Louise hier weg, zeide zij op vasten toon, ik moet met mama spreken en zeg aan mijne zuster, dat ik haar een bezoek zal brengen als zij opgestaan is.

De kamenier trok het meisje uit de kamer, maar men kon nog goed haar luid geschrei en hare toornige uitvallen hooren.

- Blijf van mijn lijf, leelijke meid! ik zal het tegen mama zeggen. Laat me weêr binnengaan, ik *wil* het zeg ik u.

- Germaine deed de schuif op de deur en het schreeuwen kon men van verre maar meer hooren.

- Mevrouw Darboys keek hare dochter treurig aan en zeide haar:

- Ik dank u, Germaine, want ge hebt me van een grooten last bevrijd. Van daag zal ik dan ten minste rust hebben.

Germaine nam aan de zijde harer mama plaats, zoende hare hand en zeide haar op een vertrouwelijken toon zoo als zij nog nooit tegenover haar had durven aannemen:

- Mama, wat heeft hier toch plaats? Gij zijt niet gelukkig!

- Gelukkig, helaas!

- Mevrouw Darboys liet haar hoofd op den schouder harer dochter zakken; haar hart was te vol en onder een stortvloed van tranen deelde zij Germaine al haar lijden mede.

- Spreek mama, zeide Germaine, terwijl zij haar omard hield; ik ben uit naam van Valentine en Armand hier gekomen! Houd toch niets voor mij verborgen!

- Ik heb u beiden miskend, kinderen; maar Angela heeft u op strenge wijze gewroken! Neen, beste Germaine, laat mij uitspreken, verdedig mij niet tegen mij zelve; 't is niet dan billijk dat ik mij eerst beschuldige alvorens dat bevoorrechte kind te beschuldigen. Als ik het zoo innig niet lief had gehad, dan zoude het mij met meer eerbied behandeld hebben... Zie deze kamer, Germaine; hier leef ik verlaten... altijd alleen, zonder afleiding, zonder vriendschap, zonder troost... terwijl Angela in de wereld groote vertooning gaat maken of feesten geeft waarvan het gedruisch menigmaal tot mij doordringt!

- Dus ziet gij haar nooit?

- Ja wel, zeide mevrouw Darboys terwijl er een weemoedige glimlach om hare lippen speelde, aan tafel zie ik haar, wanneer zij te huis dineert en 's morgens somtijds een oogenblik, als... Zij eindigde niet.

- Ik vermeende dat mama dezelfde kennissen als Angela, ging Germaine voort.

- Neen, Germaine; toen wij te Parijs kwamen heeft zij mij met eenige invloedrijke personen in aanraking gebracht, waar mijne tegenwoordigheid voorzeker niet doelloos was; met nieuwjaar brengen die dames mij eene visite en ik maak haar dan eene contravisite en daarbij bepaalt zich alles... De kring waarin Angela verkeert bestaat uit even ijdele jonge vrouwen als zij zelve is, en wanneer zij ze bij haar verzoekt, dan geeft ze mij te kennen dat eene vrouw van mijn leeftijd in die vroolijke en schitterende bijeenkomsten maar een droeve figuur zoude maken. Gij zoudt u daarbij niet kunnen amuseren, zeide ze mij, er komen

niets dan jonge vrouwen, ik zal u maar op uwe kamer laten bedienen! Zoo doende heeft ze mij zachtjes aan uit hare omgeving gebannen en mij als het ware in mijne kamer opgesloten...

- En wat zegt Leopold daarvan? vroeg Germaine, die met gespannen aandacht naar hare mama luisterde.

- Leopold zie ik zoo weinig en hij bemoeit zich in het geheel niet met hetgeen er in het huishouden omgaat; hij is als onder zijne werkzaamheden begraven en wordt sterk door eerzucht geprikkeld; om acht uur 's morgens heeft hij menigwerf al eene samenkomst met den minister; hij ontbijt in het ministeriegebouw, hij dineert steeds in der haast en brengt den avond gemeenlijk met allerhande werkzaamheden door. En aan hem zou ik toch voorzeker mijn beklag over Angela niet kunnen doen! Hij weet niet wat ik lijd maar gij, Germaine, hebt zulks geraden!

Germaine keek mevrouw Darboys aan; nijpend leed, verborgen kommer en smart, hadden hunne sporen op dat vroeger zoo zachte en opgeruimde gelaat gedrukt; gelijk de tegenspoed het verstand van jonge lieden doet rijpen zoo vervroegt het ook den ouderdom van menschen die reeds de veertig jaren beleefd hebben en het had mevrouw Darboys met onweêrstaanbaar geweld, met ruwe hand tot een vroegtijdigen ouderdom gebracht. Hare grijs geworden haren, hare ingevallen oogen, hare gebogen houding, kwamen hun, die niet in haar smartelijk lot ingewijd waren, voor als het gevolg van een hoogen ouderdom; voor hare dochters waren zij het onmiskenbaar teeken van een langdurig en verborgen lijden.

- Ik zie er zoo goed met meer uit, niet waar? vroeg zij, toen zij merkte waarop Germaine's oog zich gevestigd had. Ik heb ook zooveel geleden! Ook gij zijt moeder, Germaine, en gij weet hoezeer men zijne kinderen bemint. Gij zult begrijpen wat eene kwelling het is noch met eerbied, noch met liefde, noch met vertrouwen door hen behandeld te worden. Ik heb Angela er aan gewoon gemaakt op mij te rekenen, zij weet maar al te goed hoe teeder zij bemind wordt en zij spaart mij niet... Wanneer ik spreek luistert zij niet naar mij, mijne opmerkingen worden met minachting bejegend en mijne raadgevingen slaat ze beleedigend in den wind; ik bekleed eene plaats noch in haar hart, noch in haar huis; hare dienstboden gehoorzamen mij nauwelijks; hare kinderen, mijne kleinkinderen, doorboren mij het hart... Doch men heeft die onschuldige schepseltjes geen eerbied ingeboezemd, zij volgen slechts het voorbeeld van anderen!

- Gij hebt u dus met de zorg van Louise belast, mama? dat moet u veel moeite veroorzaken...

- Het kind werd verwaarloosd; Louise leed daaronder; ik heb Angela aangeboden om er zorg voor te dragen en met dat aanbod heeft ze genoegen genomen.

- Dat geloof ik wel; maar zij had u een veel geschikter kamer moeten geven.

- Dat zou mij minder grieven wanneer ik slechts voldaan mocht zijn over mijne dochter. Wanneer het hart rijk is, wat bekreunt het zich dan om muren of meubels. Maar... zij hield op met spreken: de herinnering aan hare kwellingen deed hare tranen op nieuw

vloeien; de ondankbaarheid had in dat moederhart eene zoo pijnlijke wonde geslagen.

- Angela kan nog veranderen, zeide Germaine op zachten toon; vindt ge goed dat ik eens met haar spreek, mama?

- Dan zal zij te weten komen dat ik over haar geklaagd heb! Bovendien, goede Germaine, uwe raadgevingen, uwe vertoogen zouden slechts weinig indruk op haar maken; zij heeft te veel afleiding om tot mij weder te keeren.

- Dan moet ge maar naar ons komen, zeide Germaine onmiddellijk! Die uitnoodiging wordt u gedaan door mijn goeden Armand; ons huis staat voor u open, kom ten minste voor eenige maanden bij ons; verlaat Parijs, waar uwe gezondheid ondermijnd werd en kom weêr naar Touraine; mijne kinderen zullen zoo blijde wezen wanneer zij u zagen! Zeg maar dat gij het goed vindt.

Mevrouw Darboys scheen zeer aangedaan; zij omhelsde Germaine en drukte haar de hand terwijl zij zeide:

- Zoo! zoudt gij uwe mama bij u willen hebben! Noodigt uw echtgenoot mij uit, verlangen uwe kinderen mij te zien, wilt gij haar zoo liefderijk behandelen die u in uwe kinderjaren... die later nog...

- Goede mama, viel Germaine haar op smeekenden toon in de rede, ik herinner mij slechts het goede dat ik van u heb mogen ontvangen; schenk mij daarvan nu een nieuw blijk door mijne uitnoodiging aan te nemen!

- Ik zal doen wat ge zegt, mijn kind, antwoordde

mevrouw Darboys; gij zult mij weder eenigszins gelukkig kunnen maken.

Weêr bleef zij eenige oogenblikken zwijgend alsof eene smartelijke herinnering haar was te binnen gekomen.

- Gedurende eenigen tijd zal ik geheel van u afhangen, ik heb mijn inkomen van twee jaar aan Angela geschonken... zij moest... haar echtgenoot was niet met die schulden bekend... ik heb betaald...

- Germaine drukte een zoen op de hand harer moeder en, zonder verder te vragen, zeide zij haar:

- Gij behoort ons thans toe! ik zal nu aan Armand schrijven opdat hij even gelukkig worde als ik...

Mevrouw is opgestaan en wacht u, zeide de kamenier, terwijl zij de deur half opende.

- Zeg niets aan Angela, was het laatste woord van mevrouw Darboys en daardoor bewees zij nogmaals onder welk juk zij gebukt ging.

Germaine vond hare zuster in een prachtig slaapvertrek dat naar eene of andere gravure der achttiende eeuw gecopieerd scheen; alles in die kamer, en op de eerste plaats het toilet der jeugdige echtgenoote zelve, voldeed onder elk opzicht aan de eischen en grillen der mode onzer eeuw.

De ontvangst was min of meer stijf, maar de vrijmoedige en gulle manieren van Germaine maakten daar weldra een einde aan; deze repte geen woord over hetgeen zij met hare mama gesproken had en bejegende hare zuster met die ongekunstelde en toegevende vriendelijkheid welke haar eigen was. Zij omhelsden elkander, spraken samen over hare kinderen, Germaine met innige teederheid en Angela met een gevoel van

ijdelheid, waartoe het bijzijn van den schoonen Raoul, die aan hare voeten zat, aanleiding scheen te geven.

En gij zult zeker wel eenige dagen te Parijs doorbrengen, wij zullen u Parijs eens laten zien, zeide Angela die zich reeds bij voorbaat over de wandelingen en pleizierpartijtjes verheugde, welke Germaine's verblijf ten gevolge zou hebben.

Germaine beaamde op minzame wijze al die plannen; het kwam haar voor, dat zij in eenige kleine zaken moest toegeven om den vrede in het gezin te bewaren, overigens gevoelde zij een groot medelijden voor die jeugdige vrouw die van hare kinderjaren bedorven, gevleid en vergood was geworden en die door het najagen van vermaken zoo ver van het ware geluk verwijderd bleef. Als Germaine hare zuster beschouwde, die bekoorlijk maar tenger, bevallig maar broos was, die door de feesten werd afgemat, die wellicht onder een glimlach slechts kommer en wroeging verborg, dan had zij geen afkeer meer van haar; ja, dan werd zij weder voor haar de kleine Angela aan wie beide zusters gewoon waren alles te vergeven en Germaine ondervond, dat onder alle gebreken meer zwakheid dan boosheid schuilt en dat naast de rechtmatige berisping ook een plaatsje voor goedertierenheid moet openblijven.

Aan tafel was het gansche gezin te zamen.

Leopold scheen zeer in zijn schik met het bezoek van Germaine die hem over hare mama met zulke genegenheid en zulk eenen eerbied sprak, dat hij er innig door aangedaan werd. Hij gaf haar de hand, terwijl hij zeide:

- Gij zijt altijd vriendelijk en goed, zuster, en

het doet mij genoegen dat gij van mama niet ver af woont.

- En ik, voegde mevrouw Darboys er bij, zeg u, beste Leopold en u ook Angela, dat ik eenige weken naar Touraine denk uit logeeren te gaan bij Armand en Germaine. Mijne gezondheid laat wel iets te wenschen over en de buitenlucht zal mij herstellen.

- Dat vind ik ook, zeide Leopold beleefd, maar ik hoop dat gij toch weêr bij ons zult komen.

- Hoe zoo, mama, wilt gij heengaan! riep Angela met ongeveinsde onrust en verrassing.

Maar Germaine nam op minzame wijze het woord op en deed zoo doende de achterdocht van hare zuster verdwijnen.

- Ik neem mama maar eens mede, zeide zij; gij moogt alleen het genoegen niet smaken van mama steeds bij u te hebben, kleine Angela; mijne kinderen vragen onophoudelijk naar *groot-mama*, mijn man verlangt naar haar, tante Honorine spreekt er ook altijd van en zegt dat zij mama voor haar dood nog eens wil zien; zooals gij ziet, hebben wij de meerderheid van stemmen en die is overal geldig..

- Nu, dan zal ik er maar vrede medenemen, zeide Angela ongemeen minzaam, intusschen zal ik mama's kamer wat in orde laten brengen, die een beetje verwaarloosd is.

- En waar zal *ik* blijven? vroeg Louise.

- Gij, wel u zal men naar de kostschool zenden, zeide de jeugdige moeder, terwijl zij haar dochtertje gebiedend aankeek.

- En als het vacantie is dan zult ge met Raoul

naar ons komen om het feest van den wijnoogst bij te wonen; papa en mama zullen u meêbrengen, zeide Germaine nog op vroolijken toon.

- Ik voor mij zal er gebruik van maken, sprak Leopold, ik moet zeggen dat een reisje naar Touraine mij zeer goed zoude aanstaan: die cijfers, rapporten en commissies begin ik zoo wat moede te worden, en gaarne wil ik voor eenige weken de buitenlucht genieten. Wat zegt gij er van, vrouw?

- Angela moet ook bepaald komen en ik beloof u dat ik ter uwer eer al onze vrienden en kennissen zal verzoeken; ik zal feesten geven waarvan men nog lang in Landerneau zal spreken!

Angela glimlachte en daar de reis van mevrouw Darboys op dien voet geregeld was, was zulks eene zeer natuurlijke zaak.

Germaine bracht eenige dagen te Parijs door en leende zich zeer voorkomend aan al de begeerten harer zuster, die haar naar *die* plaatsen bracht welke zij zelve gaarne bezocht. Maar al hare rijtoertjes, wandelingen, het bezoeken van kerken, museums, gothische en nieuwerwetsche gedenkteekenen hadden *vooral* ten doel om elk gesprek en elke verklaring te vermijden, welke haar niet erg op haar gemak zou hebben doen wezen. Zij was voor Germaine bevreesd, zij zocht haar geest op allerhande zaken gevestigd te houden, ze zocht hem als het ware daaraan te boeien. Germaine, die het oogenblik niet gunstig achtte noch tot raadgeving en nog minder tot berisping, deelde gaarne in de haar aangebodene genoegens. Zij was met alle voorstellen omtrent bezoeken aan deze

of gene plaats te brengen ingenomen, zij bewonderde alles, zij streelde de kinderen en gaf hun speelgoed, zij schonk hare zuster een rijk cadeau, zij sprak dikwijls en lang met Leopold over mevrouw d'Emmerijn en zij ondersteunde in het geheim het wankelend besluit van mevrouw Darboys die, telkenmale als zij bij Angela was, haar niet scheen te kunnen verlaten.

Als zij des avonds in haar hôtel kwam, bad zij eerst God, deed vervolgens in haar leuningstoel eene kleine lezing en schreef aan Armand en Valentine; aan deze meldde zij:

'Over twee dagen vertrekken wij; mama gaat met mij mede naar Touraine. O wat hebt ge goed gedaan door mij naar Parijs te zenden; mama stierf daar om zoo te zeggen, van verdriet en verlatenheid; maar zij zal, als zij de lucht van haar geboortegrond weêr inademt, herleven, zij zal te midden mijner dierbare kinderen gelukkig wezen. Herinnert ge u nog wel dat ge mij op zekeren dag hebt gezegd: Uwe mama zal u misschien noodig hebben. Die dag, beste Valentine, is thans aangebroken en ik betuig er den Heer mijnen dank voor.

Ik heb uwe eerwaarde gezellin, zuster Vincentia, gezien en ik heb haar hartelijk omhelsd, die eene trouwe en geheime troosteres van mama is geweest. Uw geest waakte over haar, zelfs toen gij niet meer bij haar waart. Vaarwel, beste zuster.'

De dag die tot de afreize bepaald was, brak aan en hoezeer Angela ook jegens mama had misdaan, toch nam deze met een ontroerd hart afscheid van haar; zij hield haar lang omarmd, sprak haar teeder

aan en begon te weenen toen zij een zoen op het voorhoofd der verwonderde en nieuwsgierige kinderen drukte.

Germaine moest haar als met geweld naar het rijtuig brengen.

- Gij zult toch wel terugkomen niet waar, mama? vroeg Leopold.

Mevrouw Darboys antwoordde door een onbepaald gebaar, terwijl zij haar blik op hare dochter gevestigd hield die op dat oogenblik zelve ontroerd scheen te zijn.

Germaine drukte de hand van haar zwager, maakte een kushand voor hare zuster en zeide op vasten toon tot den koetsier.

- Vooruit, naar het Westerstation. En als in triomf nam zij hare mama met zich mede.

De dag begon reeds aftenemen toen zij te C... aankwamen...; het uitspansel, het veld en het huis schenen tot hunne ontvangst als getooid te wezen. Armand wachtte ze voor het hek af. Zij stegen uit het rijtuig en nadat hij zijne vrouw teeder omhelsd had, hield hij zich uitsluitend met mevrouw Darboys bezig. Zij gingen door den heerlijken tuin, waaruit hun balsemgeuren schenen tegen te waaien; de kinderen, die in feestgewaad gedoscht waren, wachtten haar op den stoep af; zij hieven een vreugdegejuich aan. Mama, grootmama! waren de uitroepen welke der beide vrouwen tegen klonken; de kleine Maria kwam het eerst met nog wankelende schreden aangeloopen en bood aan hare mama een ruiker aan, waar achter haar blond hoofdje zich verborg.

De kamer, waarin mevrouw Darboys zoude logeeren,

was de aangenaamst gelegen, de vroolijkste van het geheele huis; zij was met zeer veel zorg versierd en ingericht naar den smaak van haar welke ze betrekken zou. Een portret van Angela, in vroegere jaren door Germaine geschetst, was bij het bed gehangen, het balcon prijkte met tal van prachtige bloemen en door de half geopende vensterramen drong de frissche en gezonde geur van het pas gemaaide hooi binnen.

Marcel was zijne mama nageloopen en had op geheimzinnigen toon gezegd:

- Ik zal mijne tortelduifjes midden tusschen de bloemen zetten dan kan grootmama ze morgen vroeg zien... en ik zal er eens van tijd tot tijd naar komen kijken...

Ook de tafel had een feestelijk aanzien, het fijnste linnen, het zilverwerk, het beste porselein versierden de tafel even als op een plechtigen feestdag en de overheerlijke vruchten van Touraine, welke tusschen de schilderachtigste bloemen zich schenen schuil te houden en verrukkelijk bloosden, zouden een vorstelijk nagerecht geene oneer aangedaan hebben

- Dat is een feestmaal! zeide mevrouw Darboys half lachende.

- Van verwelkoming, zeide Armand opgeruimd; reeds sedert geruimen tijd wenschten wij u bij ons te hebben.

Des avonds als de sterren aan het hemelgewelf schitterden en flikkerden, wanneer een frisch koeltje door het dicht gebladerte ruischte en een verkwikkenden veldgeur met zich voerde, wanneer alom eene aangename stilte heerschte en Gabrielle op den schoot harer

grootmama ingeslapen was; wanneer Marcel de fabel van *het konijn en den watervogel* opzeide, dan viel het mevrouw Darboys, die thans ver van het gewoel der groote wereldstad verwijderd was, gemakkelijk om haar doorgestaan leed te vergeten.

Men had zelfs Angela vergeten, zoo niet een persoon nog aan haar had gedacht te weten: hare moeder, wier hart van liefde voor dat kind overvloeide; deze smaakte desniettemin alle genoegens welke rust, welstand en innige genegenheid scheppen kunnen en dikwijls door een dankgevoel gedreven vatte zij de hand harer dochter en Armand en zeide hun:

Hoe wel bevind ik mij hier, God moge er u voor zegenen.

Hoofdstuk XV.
Een dreigend ongeluk.

Dagen, weken en maanden volgden elkander op en deden mevrouw Darboys Parijs en de geledene kwellingen vergeten; zij ondervond den invloed van het onverstoorde geluk, dat rondom haar heerschte, zooals men zelfs onder de sterkste zielsaandoeningen den invloed ontwaart, dier godsdienstige kalmte welke onder de gewelven eener kerk verblijft, of van die indrukwekkende stilte, welke aan uitgestrekte en dichte wouden eigen is. Angela was evenwel niet vergeten, moeders kunnen hunne kinderen niet vergeten; wellicht droeg dat hart, hetwelk Angela zoo innig bemind had, nog eene geheime wonde, wellicht knaagde de worm

van het berouw daaraan, wellicht werd het onverpoosd door eene groote onrust gefolterd; het uitwendige leven van mevrouw Darboys had deszelfs vroegere kalmte en waardigheid herkregen; lieftallige en toegenegen kinderen omringden haar thans, zij genoot nu weder het bijzijn van bloedverwanten, vrienden en kennissen, hare kleinkinderen verschaften haar meer dan eens eene aangename afleiding, zij was dus voor een groot deel gelukkig, en, als zij nog weende, dan gebeurde zulks voor God alleen, want hare tranen zouden Germaine bedroefd hebben, welke voortaan de liefde harer mama verworven had.

Slechts op het oogenblik dat er brieven van Angela kwamen, kon men gewaar worden dat het moederlijk gevoel, dat voorheen zoo machtig was, niet door den ijskouden vloed der ondankbaarheid was verzwolgen. Als mevrouw Darboys die brieven ontving, dan kleurde zij als eene maagd; zij las en herlas dezelve, zij zocht aan elke zinsnede alles te doen zeggen wat er uit kon verstaan worden, zij lette op elk woord, ontleedde elke uitdrukking, zij wilde zelfs aan de doorgehaalde of doorgekrabde woorden eene beteekenis geven, maar menigmaal vouwde zij na dien nauwlettenden arbeid den brief met een mismoedig gelaat dicht om hem weder in zijne enveloppe te steken.

Angela's brieven waren even koud als haar gemoed; kort, zoo als die van nietsdoende menschen die nooit tijd hebben, en als men ze gelezen had, lieten zij een droevigen en ontevreden indruk achter. En desniettemin werden zij er *altijd* en *vurig* verlangd en als het posttijd was verkeerde mevrouw Darboys steeds

in eene opgewondene stemming. In die moeder huisvestte eene ziel die door eenen brandenden en nooit geheel te lesschen dorst verteerd werd.

Germaine merkte wat er in het gemoed harer moeder omging; zij merkte dat er in dat hart eene leemte was welke door hare teederheid en eerbiedbetuigingen niet aangevuld konde worden. Zij bedroefde er zich somtijds over, maar dewijl zij bij haar zelve overtuigd was dat zij in allen deele haar plicht vervulde, stelde haar dit gerust en bracht het weer aanstonds de blijmoedigheid op haar gelaat.

Sedert geruimen tijd had men die zoo vurig verwachte brieven niet meer ontvangen en als het posttijd was, werd mevrouw Darboys steeds onrustig. Zij zag reeds in de verte naar den brievenbesteller, de *verlichamelijkte hoop*, zooals men hem pleegt te noemen, zij had reeds zijn stap en zijn hard gebel leeren onderscheiden en als wilds zij een antwoord geven aan hare gedachten riep zij luid:

- Daar is hij!

Maar de eene dag vervloog na den anderen zonder dat er een brief verscheen waarop de bekende hand harer dochter het adres geschreven had. Op zekeren dag, zat men aan het ontbijt toen de bode als naar gewoonte brieven, en dagbladen bracht.

- Hier is een brief aan uw adres mama, zeide Armand en reikte aan mevrouw Darboys een grooten, vierkant gevouwen en met rood lak gesloten brief over, waarop zulke sierlijke figuren niet stonden als die welke gewoonlijk om het adres van Angela prijkten.

Mevrouw Darboys nam hem op onverschillige wijze aan; zij was teleurgesteld en in de haar pas overhandigde missive scheen zij niet veel belang te stellen. Zij opende hem echter, keek er eens in, werd bleek en schoof toen haar stoel in de schaduw als of zij vreesde gezien te worden. Toen zij zeer langzaam en als met studie twee bladzijden van een dicht in een gedrongen geschrift gelezen had, las zij ze nog eens, vouwde toen den brief en stak hem vervolgens, zonder een woord te spreken, in haar zak.

Mama, zeide Germaine, voor wie de post ook een brief mede gebracht had, hier heb ik onverwachts en tevens goed nieuws! Angela komt ons heden avond verrassen.

Hoor, wat zij mij schrijft:

Beste Germaine,

'Ik wenschte eenige dagen bij u en mama te komen doorbrengen en daar ik van uwe gastvrijheid overtuigd ben, meld ik mij maar zonder plichtpleging aan. Maandag avonds, den 14 's avond, zal ik bij u wezen.

Vaarwel, ik omhels u, alsmede mama.

Doe mijne groeten aan uw man.'

Zij zal hier welkom wezen, zeide Armand, ge moet hare kamer in orde laten brengen, Germaine.

- Dat ga ik al doen, antwoordde Germaine die zich verwonderde over het stilzwijgen harer mama.

Zij had gemeend dat dit bezoek haar zeer verheugd zoude hebben en mevrouw Darboys scheen in treurige gepeinzen verzonken; toen zij echter door Germaine

ten tweedenmale aangesproken werd, gaf zij met een paar woorden het genoegen te kennen hetwelk de komst van Angela haar verschaffen zoude, en verliet eindelijk de kamer zonder een woord te spreken over den brief welke zij zelve ontvangen had.

- Uwe mama schijnt voor iets bevreesd te wezen zeide Armand.

- En het moet wel erg zijn dat de aankondiging van Angela's komst haar niet meer genoegen geeft.

- Zij heeft ongetwijfeld een of ander ongunstig bericht ontvangen, maar zoolang zij bij ons is blijft mama tegen de slagen der fortuin beveiligd, Germaine.

Germaine drukte de hand van haar echtgenoot met dankbare liefde die in haar met de jaren was toegenomen eer dan verminderd en terwijl zij hare mama niet in hare afzondering stoorde en haar man weer aan zijne bezigheden liet gaan, ging zij naar hare kinderen en bracht in haast de voor Angela bestemde kamer in gereedheid.

Allen wachtten Angela tegen den avond met ongeduld; men had het uur van het middagmaal verschoven en mevrouw Darboys liep de eene kamer in en de andere uit, terwijl zij naar het minste geraas luisterde, van tijd tot tijd stilstond en de kinderen beval te zwijgen als zij op den straatweg een rijtuig of het klappen eener zweep hoorde, en schoon de komst van haar geliefd kind zoo nabij was toch kon deze haar niet blijde maken. Germaine keek nog eens of alles in orde was, Armand wandelde in den tnin, de kinderen speelden, zonder zich noch om het reeds ver gevorderde uur, noch om het onverwachte bezoek

te bekommeren. Eindelijk hoorde men een rijtuig naderen waarbij het geluid van hoeven en wielen, door het rinkelen van de bellen der paarden vergezeld ging, eene stofwolk rees van den weg op en weldra stond eene koets voor de deur; Angela steeg er uit en stond nu op de stoep tusschen hare moeder en hare zuster. Germaine omhelsde haar hartelijk en mevrouw Darboys met innige ontroering, terwijl zij bij herhaling zeide:

- Lieve Angela, goed kind!
- En komt ge zoo maar alleen, Angela, en hebt ge uw man te Parijs gelaten?
- Ja.
- En uwe kinderen?
- Beiden zijn in het pensionaat en maken het goed.

Germaine die geheel in de weer was om de eer van haar huis op te houden, merkte den korten, afgemeten toon harer antwoorden niet op, maar toen de geheele familie aan tafel zat en het schitterende licht Angela's gelaat bescheen, maakte de verandering, welke zich daarop had afgeteekend een treurigen indruk op haar. Angela was vreeselijk vermagerd, hare oogen en wangen waren ingevallen, en schoon zij zich moeite gaf om zich opgeruimd te toonen, scheen zij niettemin vermoeid, ziek en treurig te wezen; zelfs de levendigheid waarmede zij het gesprek gaande hield over het nieuws van den dag, alsmede over duizende nietsbeteekenende voorvallen der reis, scheen meer opgewondenheid en gejaagdheid dan wel blijdschap te zijn. Germaine die zulks opmerkte, liet zich noch door dien vurigen oogslag, noch door dien

opgewonden toon verschalken en daar zij innig overtuigd was dat hare zuster eene wezenlijke smart poogde te verbergen, zoo sprak zij niet en werd treurig; mevrouw Darboys scheen insgelijks in gedachte verdiept; langzamerhand verminderde Angela's opgewektheid en vroolijkheid; zij verdwenen als een vuurwerk dat uitdooft en niets dan zwarte assche achterlaat; zij zweeg, eene groote neêrslachtigheid maakte zich van haar meester, haar gelaat teekende kommer, en onder vooorwendsel dat zij door de reis vermoeid was, vroeg zij verlof om naar hare kamer te gaan.

- Ik heb voor u eene kamer naast die van mama in gereedheid gebracht, zeide Germaine, terwijl zij Angela naar hare slaapkamer vergezelde; zie met deze deur kunt ge in mama's kamer komen.

- Ik dank u; goeden nacht, zuster, slaap wel!

Zij liet zich dadelijk in een leuningstoel zakken. Wat is het hier toch rustig, gij zijt wezeulijk gelukkig, Germaine!

- Ja, dat ben ik, antwoordde deze; maar gij schijnt afgemat te wezen; ge moet hier eenigen tijd doorbrengen, de buitenlucht en een rustig leven zullen uwer gezondheid bevorderlijk zijn... niet waar? zeide zij, terwijl zij een kus op Angela's voorhoofd drukte.

Desanderendaags, na de morgenmis, ging Germaine als naar gewoonte naar hare mama. Zij vond mevrouw Darboys nog te bed en Angela zat bij haar. Beiden zagen er vermoeid uit zooals dat gemeenlijk het geval is wanneer men den nacht in slapeloosheid en kommer heeft doorgebracht, en mevrouw Darboys

sprak op eenigszins opgewonden maar tevens smeekenden toon.

- Kom ik u ongelegen, mama? vroeg Germaine.

- Neen, Germaine, kom maar binnen.

Germaine ging naast hare zuster zitten.

- Men dient haar alles te zeggen, zij moet het weten! zeide mevrouw Darboys nog tegen Angela.

- Dat kan nu niet anders, zeide zij, terwijl zij eene trotsche beweging met het hoofd maakte.

- Beste Germaine, er is ons een groot ongeluk overkomen. Ik heb den moed niet gehad u hetzelve mede te deelen... lees dezen brief dien ik gisteren ontvangen heb.

Germaine herkende den brief en las:

Mevrouw,

Toen ik de echtgenoot van Angela geworden ben, beminde ik haar onuitsprekelijk en het is u mede niet onbekend hoe ijverig en rechtzinnig mijn pogen was om haar gelukkig te maken. Ik geloof niet dat zij reden gehad heeft om over mij te klagen; ik heb haar de genegenheid van een eerlijk man, een eervollen stand en daarbij veel vrijheid van handelen geschonken en de twee kinderen, waarmede de Voorzienigheid onzen echt zegende, hadden de banden nog nauwer moeten toehalen aan wier verbreking ik nooit gedacht had. Gij hebt met ons gewoond en ik roep uwe getuigenis in, of Angela mij door huiselijk geluk de liefde en verknochtheid heeft weêrgegeven welke ik haar toedroeg? Ik heb niets in haar gevonden dan een koud en lichtzinnig wezen, eene vrouw die de vermaken

der wereld najoeg en geen prijs op huiselijk genoegen stelde, eene zorgelooze moeder, eene echtgenoote zonder teederheid die mijn smaak in een of ander niet dulden kon en hem derhalve ook niet deelde die noch toegevend, noch deelnemend was in mijne gewoonten, in mijne behoeften naar geest en hart. Echter heb ik zonder klagen de gebreken van haar karakter verduurd; menigwerf heb ik mijne rechtmatige ontevredenheid doen zwijgen en eerst na tal van jaren alles en bij herhaling vruchteloos beproefd te hebben, eerst toen al mijne hoop, al mijne verwachtingen als rook, als damp verdwenen waren, eerst toen alles mij overtuigde dat het huiselijk geluk mij ontzegd was, heb ik mij overgegeven aan gedachten van bevordering in mijne betrekking en van eerzucht waardoor ik aan mijn geest een doel wilde verschaffen, daar mijn hart zulks niet meer bezat.... Ik verlangde van mijne vrouw niets dan een eenigszins minzamen en hartelijken omgang en zoo mogelijk ook eenige genegenheid voor onze kinderen. Was dit alles te veel? Het is u bekend welk eene schattenverslindende levenswijze Angela te Parijs heeft geleid. Meer dan eens heb ik haar het gevaar voor oogen gesteld waarin zij haren goeden naam en mijne waardigheid bracht, door aan een gezelschap van jongelieden en jonge vrouwen eervolle en ernstige relatiën ten offer te brengen, aan jongelieden en jonge vrouwen wier grove geldverspillingen, slechts door hunne afkeurenswaardige handelingen evenaard werden. Angela spotte met mijne raadgevingen; zij zag niet af van een leven dat niet meer was dan eene aaneenschakeling van feesten, partijen en

reizen, terwijl zij de kinderen aan de dienstboden, het huishouden aan de wanorde overliet. Ik gebruikte nog geduld, maar toen gij ons verlaten hadt (ik wil hier in geen onderzoek treden aangaande de oorzaak van uw vertrek), werden mijne klachten hoe langer hoe ernstiger. Angela had zich in schulden gestoken en ik betaalde ze. Angela had eene nauwe vriendschap aangeknoopt met eene vrouw wier eer niet zondervlek was; ik gebood haar allen omgang met deze af te breken; zij sloeg mijn bevel in den wind en het is nog niet lang geleden, dat zij, ten spijt van een uitdrukkelijk gebod, zich in gezelschap dier vriendin, eene vrouw wier omgang bezoedelt en wier genegenheid onteert, naar eene zeebadplaats heeft gegeven.

Mijn geduld was ten einde; toen Angela afwezig was heb ik hare rekeningen en het boek van hare huishoudelijke uitgaven nagezien; ik heb nieuwe schulden ontdekt, welke door hare onbeteugelde zucht naar weelde en opschik veroorzaakt waren en nog zoude ik haar vergeving hebben kunnen schenken, maar hare eigenzinnigheid, haar gebrek aan eerbied voor mijn naam hebben de maat doen overvloeien. Ik heb een vast besluit genomen: - wij zullen in der minne en zonder opzien te baren, maar ook voor altijd scheiden. Ik ben verplicht de waardigheid der door mij bekleede betrekking en de toekomst mijner kinderen te redden.

Louise en Raoul ziju op de kostschool; Angela is op weg naar u en zal u komen raadplegen, mevrouw, waar zij voortaan zich met den woon vestigen zal. Het ware wenschelijk dat zij onder uw toezicht

bleef, maar zij zal meer genoegens en meer vrijheid willen smaken.

Dit besluit waarover ik rijp nagedacht en dat ik dus niet in eene opwelling van toorn of in overijling genomen heb, bedroeft mij, vooral om der wille mijner mama; ik weet maar al te zeer welk een grievend leed het ongeluk van haar zoon voor haar wezen zal... Het spijt mij ook om uwentwille, mevrouw, daar gij Angela zoo innig liefhebt; maar ik beroep mij op uwe rechtvaardigheid en op uwe herinneringen en ik vertrouw dat gij met de uitdrukking mijner droefheid ook die van mijne hoogachting zult gelieven te aanvaarden.

LEOPOLD *d'Emmeryn.*

Germaine was als aan den grond genageld, toen zij dien brief gelezen had. Zij durfde ter nauwernood hare mama aanzien, die niets deed dan snikken, alsmede Angela, die haar hoofd te gelijk hoogmoedig en droevig afwendde.

- Zou daar niets meer aan te verhelpen wezen? zeide zij eindelijk.

Ik geloof niet dat mijnheer d'Emmeryn op zijn besluit zal terugkomen, antwoordde Angela kortaf. Hij is zeer trotsch en staat stijf op zijne rechten en zijn naam, zooals hij zegt... Toen ik van dat uitstapje naar Drippe ben teruggekomen heeft hij mij zijn wil beteekend en zijn gezag doen gelden.

Die reis was toch eene onbezonnenheid, mijn kind, dat kunt ge niet ontkennen, Angela lief, zeide mevrouw Darboys.

- Wel ja, honderdmaal ja, dat stem ik toe; ik

had niet zonder toestemming van Leopold op reis moeten gaan en zeker niet met mistress. O' Brien, daar ze bij hem in geen gunstig blaadje stond, zij heeft mij als het ware tot dat uitstapje met geweld overgehaald. Ik beken dat altemaal: is dat niet voldoende?

- En die schulden? vroeg Germaine, zijn die nog al aanzienelijk?

- Dat zou ik u niet kunnen zeggen... Ik heb gedaan even als andere vrouwen van mijn stand en leeftijd; als men in de wereld verschijnt moet men noodwendig eenige schulden maken.

- De schulden dat is zoo erg niet, zeide mevrouw Darboys dadelijk, die zal ik wel betalen; ik zal op een of ander bezuinigen... maak u daar nu maar niet verder ongerust over.

Onder dat verdriet scheen zij nog een geluk te smaken, daar zij hare dochter andermaal een blijk harer liefde kon geven. Deze omhelsde haar.

Wat zijt ge toch goed mama!

Mevrouw Darboys drukte Angela aan haar hart; zij zoende dat bleeke doch nog altijd bekoorlijke gelaat en alsof de liefkozing van haar kind haar weder met nieuwe hoop bezield had, zoo zeide zij:

- Gij moogt niet van uw echtgenoot en kinderen gescheiden leven, daar moet een middel op bedacht worden; zeg mij wat denkt gij er over?

Welnu! antwoordde Angela, terwijl zij hare oudere zuster verlegen aanstaarde, één persoon is er die eenigen invloed op Leopold uitoefent, te weten: zijne mama. Als zij ons wilde hereenigen, dan zoude dat gelukken.

- Gij hoort het, Germaine, zeide mevrouw Darboys op smeekenden toon. Daar mevrouw d'Emmeryn u zoo lief heeft, daar zij u zulke achting toedraagt, zoo zoudt gij het beste in staat wezen hen weder bij elkander te brengen. Zij zal u niets weigeren... gij zijt door uw huwelijk tevens hare bloedverwante.

- Ja, mama, antwoordde Germaine langzaam, voorzeker ja, maar alvorens van mijn invloed gebruik te maken, wilde ik Angela vragen of zij rechtzinnig eene hereeniging wenscht?

Angela sprak niet.

- Spreek, Angela, zeide mevrouw Darboys, terwijl zij hare hand vatte, zoudt gij niet weêr met uw man en kinderen vereenigd willen zijn? Wilt gij uw leven eenzaam doorbrengen? Dat zou droevig en gevaarlijk wezen, mijn kind. En wat zullen uwe kinderen zonder hunne moeder aanvangen?...

Dat laatste woord deed de ijskorst wegsmelten, welke dit trotsche hart omsloten hield.

- Die arme kinderen, zeide zij, terwijl twee tranen van hare wangen vloeiden; die schoone Raoul en die slimme en vlugge Louise! Om hen weder te vinden zoude ik bepaald elk offer, hoe zwaar dan ook, brengen... En gelooft gij, Germaine, dat ik mijn man niet bemin? Hij kan zich niet vrijpleiten mij eenigermate verwaarloosd te hebben om zijne werkzaamheden, om zijne carrière, zooals hij zeide... hij is ook meer of min schuldig aan datgene waarvoor hij mij veroordeelt; maar wat legt hij mij ten laste? Eenige schulden gemaakt te hebben en eenige lichtzinnige kennismakingen... daarin heeft hij gelijk... maar meer heb in niet misdaan.

- En als hij tot een verzoening geneigd mocht wezen, zoudt gij dan met de door hem gestelde voorwaarden genoegen nemen? voegde er Germaine nog met aandrang bij.

- Ik zou niet anders kunnen; het lot eener gescheiden vrouw is te vernederend...

- Dus belooft gij me dat stellig, niet waar?

- Zoo als ge zegt!

- Welnu! heden avond nog zal ik mevrouw d'Emmeryn spreken.

- Beste Germaine! riep mevrouw Darboys, die angstig naar het gesprek harer dochters geluisterd had, welke erkentelijkheid ben ik u niet verschuldigd !... schenk aan uwe ongelukkige zuster haren stand, haren man en hare kinderen terug en nooit zult gij een verdienstelijker werk verricht hebben.

- Als de goede uitslag van mij afhangt dan zult ge niet lang ongerust meer behoeven te wezen, mama

Hoofdstuk XVI.
Een heldere Gezichteinder.

Het onderhoud van Germaine met mevrouw d'Emmeryn had reeds geruimen tijd geduurd en eerst na groote moeite, na veel aandrang, na teeder smeeken slaagde de jeugdige vrouw er in mevrouw d'Emmeryn voor de zaak te winnen welke zij met zoo veel vuur en onder het storten van tranen bepleitte.

- Slechts uit achting voor u zal ik het doen!

Germaine. Als ik u niet als mijne dochter beminde, als het mijn verlangen niet was in eene zoo gewichtige zaak, u een blijk mijner genegenheid te geven, dan zoude ik bij mijn eerste woord volhard hebben, want ik keurde het besluit van Leopold ten aanzien uwer zuster goed. Het is u niet bekend, want slechts aan mij heeft hij het gezegd, hoe ongelukkig die vrouw hem gemaakt heeft. Hij, wiens hart van liefde als overvloeide, hij vond zijne innige genegenheid onbeantwoord; als man van orde en eer zijn hem de grove geldverspillingen niet ontgaan en evenmin de ongeregeldheid waaraan zijn huishouden ter prooi was; hij heeft zijn crediet door onvergefelijke uitgaven in gevaar gezien. Hij, die zoo fier op den onbevlekten naam was dien hij droeg, hij heeft Angela zich met vrouwen van verdachten levenswandel zien afgeven en zich aan de afkeuring en niet zeer eervolle zinspelingen der menigte zien blootstellen; als verstandig en verlicht vader heeft hij de verwaarloozing zijner kinderen opgemerkt en gezien, dat ze aan de zorg der dienstboden waren overgelaten en dat hun hart door eene verkeerde opvoeding bedorven werd....

Dat zijn slechts de algemeene trekken van het tafereel... en als ik nu eens tot in de bijzonderheden wilde afdalen!

- Maar Angela heeft berouw, de ontevredenheid van haar echtgenoot heeft haar hare zware misstappen doen beseffen... zij zal zich beteren....

Mevrouw d'Emmeryn schudde het hoofd.

- Angela is van hare jeugd bedorven geworden, uit de voorliefde uwer mama zijn hare groote ge-

breken ontstaan: zelfzucht en hoogmoed... Uwe goede mama is voor hare schuldige toegevendheid door haar bevoorrecht kind zelve gestraft geworden...

- Zij voegt haar dringend verzoek ten gunste van Angela bij het mijne! viel Germaine haar in de rede, terwijl zij mevrouw d'Emmeryn's hand drukte.

- Zij is moeder, daarom bevreemdt mij dat niet. Maar laat ik op hetgeen ik zeide terugkomen: mag ik hopen dat Angela zich beteren zal en mijn zoon een dragelijk leven zal verschaffen?

- Ja, dat hoop ik, mevrouw; nog nooit had Angela geleden, maar thans lijdt zij, zij beweent haar man en hare kinderen; in de school des lijdens komt men tot nadenken en wordt men verstandig. Zult gij nu, zooals ge mij beloofd hebt, aan Leopold schrijven?

- Ik zal nog meer doen, ik zal naar Parijs gaan.

- Angela belooft zich aan alle voorwaarden te onderwerpen.

- Zulks zal ik aan mijn zoon zeggen.

- En voedt gij eenige hoop, mevrouw? Zou ik mama eenigszins dienaangaande kunnen gerust stellen.

- Nooit heeft mijn zoon mij iets geweigerd, maar in eene zaak van zoo groot aanbelang, waarbij zijn naam en de toekomst zijner kinderen op het spel staan, weet ik niet wat hij doen zal.

- Laat ons hopen en God bidden.

- Ik zie, Germaine, dat gij hem voor uwe zaak wilt winnen. Beveel Hem uwe zuster aan, zij heeft het gebed noodig.

Zij scheidden en Germaine kwam even als de duif terug, want zij gaf eenige hoop. Hare troostwoorden werden met

geestdrift door mevrouw Darboys en met verlegenheid en dankgevoel door Angela ontvangen. De jonge vrouw, wier ziel in het harnas van den hoogmoed stak, wilde den angst niet toonen waardoor zij verteerd werd; zij vermeende de smart te kunnen overwinnen door ze te trotseeren; maar als zij des nachts nadacht over hare verloren toekomst, over het leven dat zich eindeloos langdurig aan haar voordeed en dat zij alleen zou moeten doorbrengen, altijd alleen en gescheiden van man en kinderen, dat zij voortaan niet meer geacht zoude worden, ja, als zij daarover nadacht, dan verdween haar trotsch gevoel, dan vielen er brandende tranen op hare legerstede, dan nam de slaap voor die sombere beelden de vlucht en dan murmelden die lippen, welke in het bijzijn van hare mama en zuster als met het zegel van den hoogmoed gesloten waren, de smeekbede: - Heb medelijden met mij, o Heer, ontferm U mijner. Angela's nachtrust werd altijd door die pijnlijke gedachten gestoord, welke zelfs het voorwerp harer droomen waren, en daar zij dikwerf al vóór het aanbreken van den dageraad opgestaan was, zoo zag zij de eerste stralen der zon hare bedgordijnen kleuren en hoorde zij in de morgenstilte het gezang van den leeuwerik die van de aarde naar het uitspansel opsteeg, alsmede het zonderling en welluidend gefluit der meerlen, die met elkander in de boomen schenen te kouten. Op zekeren morgen stond zij voor haar venster en beschouwde die oogverrukkende ontwaking der natuur, toen zij Germaine zag die met luchitigen tred door den tuin ging en het kerkpad insloeg. Het laatste geklep voor

de H. Mis weêrgalmde nog in den kleinen klokketoren als eene zachte stem die riep:

- Komt, alvorens u aan uwe bezigheden te begeven naar het altaar, komt allen die belast en beladen zijt en gij zult verlicht worden.

- Als ik ook eens ging, zeide Angela in zich zelve, het is zoo'n heerlijk weder en de frissche morgenlucht zou mij verkwikken.

Zij zette in haast haren hoed op, sloeg haren shawl om en zag rond naar een kerkboek; er was er geen. Evenwel gaat zij, zij loopt door den van ochtenddauw glinsterenden tuin, zij slaat het overschaduwde voetpad in, zij komt aan de oude, lage en sombere kerk met haar groen kerkhof en gaat er binnen. De Mis was reeds begonnen; twee of drie boeren, eenige bejaarde vrouwen en eenige jonge meisjes, alsmede kinderen die zich tot het doen hunner eerste H. Communie voorbereidden, woonden dezelve bij. Germaine zat vooraan op hare gewone plaats; hare zuster zag zij niet, daar deze achter in de kerk op eene bank knielde; zij was geheel verwonderd zich daar te bevinden. Veel bad zij niet; maar in deze kalmte kwam zij tot eene zachte stemming; vreedzame en opbeurende gedachten kwamen haar voor den geest, zij dacht aan hare kinderen, zij dacht zonder grammoedig te worden aan hun vader.

Op het oogenblik der Nutting stond Germaine op en naderde tot de H. Tafel. Angela, die reeds sedert geruimen tijd de heilige gebruikeu van den godsdienst niet meer gevolgd had, was daarover verwonderd en vroeg zich zelve af welk groot feest men dien dag vierde.

Doch het was duidelijk dat geen enkel godsdienstig feest bij Germaine aanleiding tot het verrichten dier godsdienstige daad had gegeven; het was Vrijdag, een gewone dag, en het ontvangen der H. Communie moest voor mevrouw Leglève eene zielsbehoefte zijn, eene aangename gewoonte om te communiceeren zonder dat de kerk door haar luisterrijken feestdosch tot het aanzitten aan het hemelsch Gastmaal uitnoodigde. Maar de uitdrukking van Germaine's gelaat, toen zij opstond na de H. Hostie ontvangen te hebben, verwonderde hare jeugdige zuster nog meer. Haar gelaat dat niet schoon mocht heeten, schitterde van vrede en genot; het was of op alle trekken de heilige woorden te lezen stonden: *Ik heb Hem gevonden dien mijn hart bemint*.

- Wat schijnt zij gelukkig te wezen, zeide Angela tot zich zelve. Nimmer zag ik haar zoo schoon...

Zij bleef gedurende eenigen tijd in overweging, waarin zij overdenkingen hield die met een gebed konden gelijk gesteld worden, overdenkingen, die in hare vlucht hare ziel trapsgewijze ten hemel verhieven. Germaine ging eerst uit de kerk nadat zij eene lange dankzegging gedaan had; toen zij in het portaal was, kwam hare zuster haar tegen. Dat scheen haar eene aangename verrassing te wezen. Zij was wel niet meer op den Thabor, maar haar gelaat ademde vrede en zag er zeer innemend uit.

- Zoo, zeide zij, ge hebt zeker van dezen heerlijken morgenstond willen profiteeren?

Angela antwoordde niet veel, maar na een oogenblik gezwegen te hebben, zeide zij:

- Gij zijt te communie geweest niet waar? Gij communiceert zeker zeer dikwijls?

- Ja, ik heb daartoe verlof bekomen.

- En is u dat aangenaam?

- Ja, buitengemeen aangenaam; daaruit put ik kracht, sterkte; heb ik met smarten of twijfelingen te kampen, dan draag ik die aan den goeden God op, Hij verlicht ze of neemt ze geheel en al weg.

- Wat zijt gij gelukkig!

Andermaal zweeg zij en Germaine liet haar aan hare gedachte over.

- Bij wien gaat gij te biechten? vroeg zij weder.

- Bij den pastoor.

- Wat is hij voor een man?

- Gij hebt hem gezien; hij is een bejaard geestelijke die veel ondervinding heeft.

- Maar is hij goed?

- Hij is zeer goed, en zeer zacht, hij is een vader...

Zij kwamen in den tuin; de kinderen, die er zoo frisch als rozen uitzagen, liepen hunne mama te gemoet; Angela beschouwde een oogenblik die groep, die daar in een liefdevolle omhelzing saamgestrengeld was, toen wendde zij haar hoofd en ging spoedig naar hare kamer. Gedurende den overigen tijd van den dag scheen zij in haar zelve gekeerd te wezen; tegen den avond vroeg zij aan Germaine een gebedenboek. Deze ging naar hare bibliotheek en overhandigde er haar een zonder aangaande hare vraag eene opmerking te maken.

Twee dagen later, op het oogenblik dat zij des morgens heel vroeg in de kerk kwam, zag zij uit een vermolmden biechtstoel een gedeelte van een grijs

stoffen kleed en een deel van een zwarten mantel hangen, welke stoffen zij wel scheen te kennen. Tranen vloeiden er toen uit hare oogen; zij knielde neder en nooit was er uit haar ontroerd hart eene zoo vurige dankbede hemelwaarts gestegen. Geene aardsche vreugde kan vergeleken worden bij die plotselinge verlichtingen, welke de wonderdadige barmhartigheid Gods verwekt; het Zijn lichtstralen welke de dageraad van een beter leven zijn.

Zij wilde niet wachten totdat hare zuster uit den biechtstoel zoude gekomen zijn, want zij duchtte alles, wat eenig wantrouwen aan dat achterdochtige hart zoude kunnen inboezemen; maar nauwelijks was Angela te huis gekomen of zij ging naar Germaine. Ook zij scheen gelukkig.

- Hebt gij mij gezien? vroeg zij.

Germaine omhelsde haar bij herhaling zoo teeder alsof eene moeder haar kind in de armen sloot.

- Ik heb u gezien, antwoordde zij, en ik heb een dankgebed tot den Algoede opgezonden; zijt gij thans tevreden?

- Ja, antwoordde Angela ernstig, ik ben voldaan. Ik heb dien goeden geestelijke mijn hart blootgelegd; hij heeft mij getroost en moed ingesproken. Ik moet over acht dagen bij hem terugkomen... Ik wil bij hem mijne biecht spreken van af mijne eerste H. Communie... Ik heb thans in vele zaken een helder inzicht bekomen.

Germaine ondervroeg haar niet: zij vreesde de goddelijke werking, den teederen arbeid te storen dien de Opperheer in die ziel teweegbracht; maar gedurende den geheelen dag was Angela eenvoudiger en minzamer

gestemd dan naar gewoonte en zij sprak mevrouw Darboys vriendelijk toe, wat deze van haar niet gewoon was. Tegen den avond zeide zij zachtjes tot Germaine:

- De pastoor heeft geeischt dat ik aan mijn man zoude schrijven: ik heb dat gedaan, ik heb mij vernederd. Dat is het zwaarste offer geweest.

- Moed, voegde Germaine haar toe; God zal die overwinning, welke gij op u zelve behaald hebt, zegenen.

- Zal Hij mij mijne kinderen weder schenken?

- Wij zullen Hem daarom bidden.

- O! ik verlang zoo naar hen. Ik had alles, Germaine, wat mij gelukkig kon maken. God had mij alles gegeven en ik heb niets op prijs weten te stellen.

- Vertrouw op Hem! Hij is bij machte u de goederen terug te schenken welke gij in het vervolg naar waarde zult weten te schatten.

- Mijne hoop is luttel! want mevrouw d'Emmeryn heeft ons nog niet geschreven!

Het is waar de eene dag volgde den anderen zonder dat de post hun eenige tijding aangaande de gewichtige aangelegenheid deed geworden en Germaine dacht, zonder zulks te durven zeggen, dat Leopold het verzoek zijner mama van de hand zoude gewezen hebben en dat deze aarzelde hun zijn onverbiddelijk besluit mede te deelen. Mevrouw Darboys stortte daarover in het geheim tranen en dit te meer daar hare dochter thans vriendelijker en minzamer jegens haar was; Germaine en haar man waren ongerust en Angela gaf haren angst openlijk te kennen. Sedert het vertrek van mevrouw

d'Emmeryn waren er al reeds veertien dagen verstreken, zonder dat zij hun nog eenig bericht gezonden had en eene overgroote moedeloosheid had alle hoop doen verdwijnen.

- Hij heeft mijn brief en mijne smeekingen versmaad, zeide Angela aan hare zuster, dat had ik van hem, die mij vroeger zoo innig lief had, niet kunnen denken!

- Berouwt het u dan dat gij hem geschreven hebt?

- Neen, want ik heb zoo doende geene middelen onbeproefd gelaten om tot eene verzoening te komen.

- En als Leopold bij zijn besluit volhardt, wat zijt gij dan voornemens te doen?

- Dan zal ik een huisje in uwe nabijheid huren en mama verzoeken bij mij te komen inwonen. Ik heb haar dikwijls zeer verongelijkt en dat onrecht wil ik gaarne herstellen.... en misschien zal Leopold mij van tijd tot tijd mijne arme kinderen laten zien.

Toen zweeg zij; haar stilzwijgen was blijkbaar het gevolg van hartverscheurende aandoeningen. Germaine kon zich niet weerhouden te denken dat veel kwaads door zulk berouw moest uitgewischt worden.

- Zoudt gij gelooven, hernam Angela, dat op het oogenblik, waarop Leopold zich zoo streng jegens mij betoont, ik hem toch bemin en wellicht vuriger bemin dan ik tot hiertoe gedaan heb? Ik vrees, acht en bemin hem. O, als hij eens weder met mij vereenigd wilde wezen.

Zij slaakte een zucht, en met eene vertrouwelijk-

heid welke haar nimmer eigen was geweest, liet zij haar hoofd op Germaine's schouder rusten.

- Zuster, zeide zij, gij zijt gelukkiger dan ik, gij verdient het. Ik houd mij overtuigd, dat ook Valentine gelukkig is; maar ik die vroeger zoo bevoorrecht werd!...

Ik kondig u een bezoek aan! zeide Armand, terwijl hij op eens de glazendeur opende, die op den tuin uitzag.

- Hebt gij het rijtuig niet gehoord, Germaine?

- Ik heb niets gehoord, want wij hadden het zoo druk met praten...

Angela was opgestaan en daar de geringste gebeurtenissen hare zenuwen aandeden, zoo beefde zij ook thans. Haar zwager werd door iemand op den voet gevolgd; zij slaakte een kreet, vloog in diens armen en kon niets uitbrengen dan:

- Leopold! Leopold!

- Leopold drukte Angela, zijne echtgenoote, aan zijn hart.

- Vergeef mij, zeide zij op zwakken toon. Kunt gij mij vergeving schenken?

- Ik vergeef u alles, antwoordde hij, uw brief heeft alles weder goed gemaakt.

- Hetgeen ik u schreef meende ik zoo...

- Zie, zeide hij, ik ben niet alleen!

Hij wees haar Raoul en Louise, die met hem mede gekomen waren.

Mevrouw d'Emmeryn en mevrouw Darboys kwamen op hetzelfde oogenblik binnen.

- 'T is mij alsof ik in het Paradijs ben, zeide Angela, terwijl zij hare handen vrouwde; wat zijt gij toch goed, Leopold!

Zij omhelsde hare kinderen met moederlijke aandoening en bracht hen naar hunne tante.

- Omhelst uwe tante, zeide zij met eene stem welke telkens door snikken onderbroken werd, bemint haar toch innig, ik ben alles aan haar verschuldigd.

Toen zag zij naar hare mama wier gelaat van vreugde straalde over haar geluk.

- Hoeveel valt er mij niet te herstellen en te beminnen, zeide zij.

Toen zij tot kalmer stemming gekomen was, ging zij tusschen hare mama en mevrouw d'Emmeryn zitten en zeide op minzamen toon tegen Leopold.

- En de voorwaarden?

- Die zullen u wel bevallen, hoop ik, wij verlaten Parijs.

- Wat een geluk!

- Wij komen wederom te Tours wonen, alwaar ik geplaatst ben en wij zullen daar een rustig en genoegelijk leven leiden. Staat u dat aan?

- Kunt ge daar nog aan twijfelen?

- Louise zullen wij te Marmoutier op het pensionaat doen en Raoul te Pontlevoy; keurt ge dat goed?

- Zeker. En mama, komt die niet weder bij ons inwonen?

- Dat verlang ik van ganscher harte, antwoordde Leopold.

- Wacht een beetje, ik kom ook voor het aandeel mijner vrouw en van mij zelven op, viel Armand hun in de rede.

- Ik zal nu eens bij Angela en dan weder bij

Germaine wonen, antwoordde mevrouw Darboys op bewogen toon. Ik bemin mijne kinderen evenveel.

Hare dochters omhelsden haar; dien avond sprak men niet veel meer; wanneer de harten op eene en dezelfde snaar in trilling worden gebracht, alsdan voelt men geene behoefte aan spreken.

Germaine bleef, tegen hare gewoonte, tot laat in den nacht op, zij schreef al het gebeurde aan Valentine:

Hoe goed is God toch! schreef zij bij het eindigen van haren brief. Hij heeft in zijne barmhartigheid aan onze familie meer geluk geschonken dan zij had durven hopen; mama, die thans voor u en voor mij eene ware moeder is (want wij zijn immers één), zal hare overige levensdagen te midden harer kinderen blijven, die haar zullen liefhebben en eerbiedigen. Onze zuster, die thans hare plichten beseft, wier hart thans door eene oprechte bekeering gezuiverd is, zal voor Leopold en zijne kinderen wezen al wat hij slechts verlangen kan; mijn geluk zal door het hunne nog vergroot worden en ik smaak reeds op dit oogenblik, een zoo aangenamen vrede, en voel mijne ziel door zulk eene teedere liefde jegens God en allen die Hij aan mijne liefde geschonden heeft, ontvlammen, dat ik het slechts in den Hemel beter verlangen kan Laat ons daarom te zamen een dankgebed tot den Algoede richten, geliefde Valentine; ik wenschte dat gij dezen brief reeds in handen hadt opdat wij beiden door dezelfde gedachten bezield, dezelfde dankzegging mochten ontboezemen en te zamen herhalen: Hoe goed is God!

EINDE.